

WAR

Svētki un
godi

LAT2 mācību metodisko izdevumu sērija

Svētki un godi

Šīs sērijas izdevumi top ar Eiropas Savienības,
Dānijas, Nīderlandes, Norvēģijas, Somijas,
Zviedrijas un UNDP finansiālu atbalstu

UDK 811. 174: 398. 3(075)

Sv 450

LAT2 mācību metodisko izdevumu sērija
Svētki un godi
Otrais izdevums

Autores: Valentīna Andersone, Lūcija Sniķere

Redaktore: Aija Ozoliņa

Vāku noformējis: Edgars Švanks

Tehniskā redaktore: Ilga Āķe

**Salikts un iespiests a/s "Poligrāfists",
K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.**

© LVAVP, UNDP, 1998

ISBN 9984-9344-2-X

IEVADS

Mācību līdzeklis "Svētki un godi" ir domāts galvenokārt skolotājiem, kas māca latviešu valodu kā otro valodu, un visiem tiem, kas apgūst latviešu valodu un vēlas iepazīties ar latviešu svētkiem un tradīcijām.

Izdevums ietver Latvijas Republikas svētku, atceres dienu, gadskārtu un tradīciju kalendāru, svinamo un atzīmējamo dienu, latviešu un Latvijas cit-tautu gadskārtu svētku un ģimenes godu īsus aprakstus, papildmateriālus zināšanu bagātināšanai par šo tematiku, kā arī vingrinājumus un uzdevumus dažādā grūtību pakāpē.

Sākot darbu, tika izvirzīts mērķis izveidot metodisku mācību līdzekli, kas

- ir palīgs skolotājam latviešu valodas kā otrās valodas mācīšanā,
- ir interesants mācību materiāls,
- iepazīstina ar Latvijas Republikas svētkiem un atceres dienām,
- sniedz ieskatu ne tikai par latviešu gadskārtām un godiem, bet arī par citu Latvijā dzīvojošo tautu tradīcijām,
- palīdz veidot cieņas pilnu attieksmi pret dažādu tautu kultūras vērtībām,
- rosina katru izzināt sevi un apkārtējo vidi,
- palīdz attīstīt komunikatīvās prasmes un iemaņas.

Tekstos sastopamie grūtākie vārdi un jēdzieni ir skaidroti gan tulkojot krievu valodā, gan dodot sinonīmu vai īsu aprakstu latviešu valodā. Ir arī atstāta vieta katra personīgajām piezīmēm, vārdu pierakstam.

Tekstu pēc iespējas mēģināts izkārtot tā, lai uzdevumi un vingrinājumi būtu uz atsevišķām lapām, lai tos varētu nokopēt un izdalīt klasē.

Veidojot mācību līdzekli, lielāko uzmanību pievēršām populārākajiem latviešu gadskārtu svētkiem, kas sasaucas ar citu tautu ieražām. Izvēlējamies tautības, kuras visvairāk pārstāvētas Latvijā, tātad centāties pastāstīt arī par attiecīgajām krievu, igauņu, lietuviešu, ebreju, ukraiņu, poļu svētku tradīcijām.

Avoti, kurus esam izmantojušas, vācot materiālus, uzrādīti gan tekstā, gan literatūras sarakstā grāmatas beigās.

Ar informāciju par citu tautu svētkiem mums palīdzēja Rīgas Lietuviešu pamatskolas skolotājas Daiva Mickute, Regīna Krisčiūnaite, Vaida Kreišmantaitē, Latvijas Igaunu biedrības biedre Kersti Čiščakova, Rīgas Ebreju kopienas kultūras nodaļas vadītāja Karmella Skorika, bijusī Salaspils 1. vidusskolas skolotāja Sāra Davidova, Rīgas Ukraiņu vidusskolas skolotājs Egīls Vilkašs, kā arī Daugavpils Krievu kultūras centra darbinieki. Viņiem visiem mēs sakām paldies.

Paldies par atbalstu un sadarbību Latviešu valodas apguves valsts programmas direktorei Aijai Priedītei un redaktorei Aijai Ozoliņai.

Pielikumā dots ierosinājums projekta darbam — kādas tautas svētku un gadskārtu kalendāra izveidei. Ievietoti krustvārdu mīklu un citu uzdevumu atrisinājumi. Turpat uzrādītas dažu nacionālo skolu un kultūras biedrību adreses, kas noderēs tiem, kuri vēlas iepazīties ar pieredzi, kā latviešu svētku tradīcijas apgūst cittautu skolās un kā Latvijā dzīvojošās tautas saglabā savas kultūras tradīcijas.

Ceram, ka izdevums būs labs palīgs latviešu valodas apgūvē un Latvijas vēstures, kultūras un tradīciju izzināšanā.

Autores

SATURS

KALENDĀRS

Latvijas Republikas svētku, atceres dienu, gadskārtu un tradīciju kalendārs	6
No kalendāra vēstures	10

SVĒTKU UN ATCERES DIENAS LATVIJAS REPUBLIKĀ

20. janvāris	— 1991. gada janvāra barikāžu piemiņas diena	14
26. janvāris	— Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas diena	15
16. marts	— Latviešu karavīru piemiņas diena	16
25. marts	— Komunistiskā terora upuru piemiņas diena	17
1. maijs	— Darba svētki. — Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena	18
4. maijs	— Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena	21
8. maijs	— Nacisma sagraves un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena	22
9. maijs	— Eiropas diena	23
14. jūnijs	— Komunistiskā terora upuru piemiņas diena	25
22. jūnijs	— Varoņu piemiņas diena	26
4. jūlijs	— Ebreju tautas genocīda upuru piemiņas diena	26
11. augusts	— Latvijas brīvības cīnītāju piemiņas diena	27
11. novembris	— Lāčplēša diena	28
18. novembris	— Latvijas Republikas proklamēšanas diena	30
Decembra pirmā svētdiena	— Pret latviešu tautu vērstā totalitārā komunistiskā režīma genocīda upuru piemiņas diena ...	33

GADSKĀRTAS UN TRADĪCIJAS

latviešu un cittautu

Janvāris	Jaungada diena	34
	Zvaigznes diena	39
Februāris	Sveču diena	39
	Valentīna diena	40
	Metēņi	41
	Pelnu diena	46
Marts	Pavasara Māras diena	47
Aprīlis	Pūpolu svētdiena	47
	Lieldienas	48
	Ūsiņa diena	54
Maijs	Mātes diena	55
Jūnijs	Vasarsvētki	57
	Līgo diena, Jāņu diena	59
	Septiņu gulētāju diena	64
Jūlijs	Pētera diena	64
	Septiņu brāļu diena	64
	Jēkaba diena	64
	Annas diena	64
Augusts	Lielās Māras diena	65
Septembris	Miķeļa diena	66
Novembris	Mārtiņa diena	68
	Katrīnas diena	70
	Andreja diena	71
Decembris	Lūcijas diena	72
	Ziemassvētki	74
	Vecgada diena	34

ĢIMENES GODI

latviešu un cittautu

Kristības	84
Raudzības	86
Iesvētības	86
Dzimšanas diena	87
Vārda diena	90
Kāzas	93
Bēres	99
Kapu svētki	100
Mirušo piemiņas diena	100

LITERATŪRA	101
------------------	-----

PIELIKUMS	102
Projekta darbs	102
Krustvārdu mīklu un citu uzdevumu atrisinājumi	103
Nacionālo skolu un kultūras biedrību adreses	104

Kalendārs

Latvijas Republikas svētku, atceres dienu, gadskārtu un tradīciju kalendārs

1. janvāris
6. janvāris
20. janvāris
26. janvāris
2. februāris
14. februāris
septītā otrdiena
pirms Lieldienām
nākamā diena
pēc Meteņiem
16. marts
25. marts

nedēļu pirms
Lieldienām
atkarībā no
Mēness fāzēm
laikā no 22. marta
līdz 25. aprīlim

23. aprīlis
1. maijs
4. maijs

maiņa otrā
svētdiena
8. maijs

9. maijs
piecdesmitā
dienu pēc
Lieldienām

14. jūnijs
22. jūnijs
23. jūnijs
24. jūnijs
27. jūnijs
29. jūnijs
4. jūlijs
10. jūlijs
25. jūlijs
26. jūlijs

- Jaungada diena
- Zvaigznes diena
- 1991. gada janvāra barikāžu piemiņas diena
- Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas diena
- Sveču diena
- Valentīna diena

- Meteņi

- Pelnu diena
- Latviešu karavīru piemiņas diena
- Komunistiskā terora upuru piemiņas diena (k sēru noformējumā)
- Pavasara Māras diena

- Pūpolu svētdiena

- Lielā Piektdiena
- Pirmās Lieldienas
- Otrās Lieldienas
- Ūsiņa diena
- Darba svētki
- Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena (k)
- Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena (k)

- Mātes diena
- Nacisma sagrauves un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena (k sēru noformējumā)
- Eiropas diena

- Vasarsvētki
- Komunistiskā terora upuru piemiņas diena (k sēru noformējumā)
- Varoņu piemiņas diena
- Līgo diena
- Jāņu diena
- Septiņu gulētāju diena
- Pētera diena
- Ebreju tautas genocīda upuru piemiņas diena (k sēru noformējumā)
- Septiņu brāļu diena
- Jēkaba diena
- Annas diena

11. augusts	●	Latvijas brīvības cīnītāju piemiņas diena
15. augusts	○	Lielās Māras diena
29. septembris	○	Miķeļa diena
10. novembris	○	Mārtiņa diena
11. novembris	●	Lāčplēša diena (k)
18. novembris	⊗	Latvijas Republikas proklamēšanas diena (k)
25. novembris	○	Katrīnas diena
30. novembris	○	Andreja diena
decembra pirmā svētdiena	●	Pret latviešu tautu vērstā totalitārā komunistiskā režīma genocīda upuru piemiņas diena (k sēru noformējumā)
13. decembris	○	Lūcijas diena
25. decembris	⊗○	Pirmie Ziemassvētki
26. decembris	⊗○	Otrie Ziemassvētki
31. decembris	⊗○	Vecgada diena
⊗	—	svētku diena (brīvdiena)
●	—	atceres diena
○	—	gadskārtu un tradīciju diena
k	—	izkar karogus

TESTS

Pārlicinies par to, ko tu jau zini!

Papildini teikumus! Neuztraucies, ja nevari kādu no teikumiem papildināt!
To tu varēsi izdarīt laika gaitā, apgūstot šā mācību līdzekļa materiālus.

1. Latvijā dzīvoju gadu(-s).

2. Pēc tautības es

3. Es zinu, ka Latvijā dzīvo tautību cilvēki. Tie ir
..... u.c.

4. Tāpat kā citām tautām, arī latviešiem ir savi svētki. Nozīmīgākie
no tiem ir, ..
.....

5. Bez gadskārtu svētkiem ir arī noteikti oficiāli Latvijas Republikas valsts
svētki un atceres dienas.

18. novembrī atzīmē, ..
.....

6. Mani mīļākie svētki ir Šajos svētkos man patīk
.....

7. Es uzzināt vairāk par latviešu un citu Latvijā dzīvojošo tautu
svētkiem.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

GADS

Vai tu to atceries?

Cik gadalaiku ir gadā?

.....
Kā tos sauc?

.....
Cik mēnešu ir gadā?

.....
Kā tos sauc?

.....
Kā sauc pavasara mēnešus (vasaras, rudens, ziemas)?

.....
Cik dienu ir gadā?

.....
Cik dienu ir garajā gadā?

.....
Kuros mēnešos ir 30 dienu?

.....
Kuros mēnešos ir 31 diena?

.....
Kurā mēnesī ir vēl cits dienu skaits?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

No kalendāra vēstures

sludinātājs — глашатай

ritēšana — riņķveida
kustība
gadskārtā — šeit —
gads

saulgrieži —
СОЛНЦЕСТОЯНИЕ

veļu laiks — время
духов
sērsna — наст

Vārds “kalendārs” ir cēlies no latīņu *calendae*, kas romiešiem nozīmēja mēneša pirmo dienu. Senajā Romā par jauna mēneša sākumu ziņoja speciāls cilvēks sludinātājs.

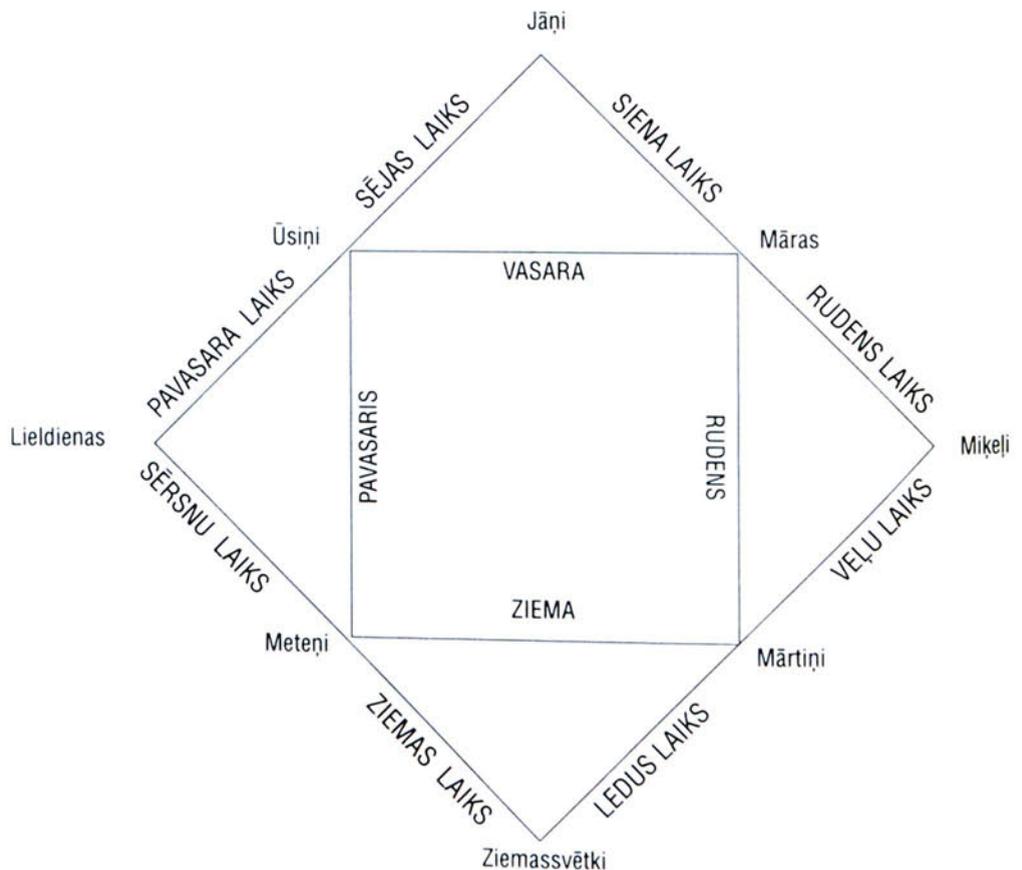
Mēness gadu, kas sadalīts 12 mēnešos, lietojuši muhamedāņi. Saules gads bijis pamatā indiešu, persiešu, ēģiptiešu laika skaitīšanai, bet apvienotu Mēness un Saules gadu lietojuši romieši, japāņi, ķīnieši, grieķi un ebreji. Saules gadu kā laika mēra vienību lietojuši arī senie latvieši.

Saules gads Latvijā sadalās apmēram vienāda garuma gadalaikos: pavasaris, vasara, rudens un ziema.

Astronomisko gadalaiku sākumu un ilgumu noteic Zemes ritēšana ap Sauli. Latviešu gadskārtā šie 4 astronomisko gadalaiku sākumi ir atzīmēti ar gadskārtas svinībām: Ziemassvētkiem, Lieldienām, Jāņiem un Miķeļiem.

Četras minētās gadskārtas svinības sakrīt ar astronomisko gadalaiku sākumiem (saulgriežiem), bet Latvijas klimatiskie gadalaiki ar šo iedalījumu nav apvienojami. Saprota, aitu var iegūt, ievietojot pa vidu starp 4 latviešu gadskārtu svinībām vēl četrus punktus: Meteņus, Ūsiņus, Māras un Mārtiņus, kuri tad arī tiek uzskatīti par gadalaiku sākumu.

8 gadskārtas svinības sadala gadu 8 lielos posmos, kurus latvieši saukuši par laikiem (skat. zīm.).

Mūsu dienās lietotā kalendāra sākumi meklējami pie senajiem romiešiem, kas laika skaitīšanai par pamatu ņēmuši apvienoto Saules un Mēness gadu, sadalot to 12 mēnešos. Mēnešu nosaukumus lietojam vēl šodien, izņemot kvintili un sekstili, kas vēlāk nosaukti Romas valdnieku Jūlija Cēzara un Augusta Oktaviāna vārdos par jūliju un augustu.

Sākot ar 16. gs., Latvijas teritorijā bija pazīstami vairāki kalendāri, ko lietoja ar pārtraukumiem dažādos laikos un apgabalos. Svarīgākie no tiem bija:

1. *Jūlija kalendārs* jeb “vecais stils”, kas oficiāli bija spēkā līdz 1582. gada 5. oktobrim, bet praktiskā dzīvē ar pārtraukumiem to lietoja vēl līdz 1. Pasaules karam.

2. *Gregora kalendārs* jeb “jaunais stils”, kas oficiāli stājās spēkā ar 1582. gada 15. maiju, bet praktiskā dzīvē ieviesās tikai 17. gs. un tikai daļēji, jo paralēli lietoja arī Jūlija kalendāru.

Mūsu dienās starptautiskais kalendārs ir Gregora kalendārs. Lēmums par vispārēju pāreju uz jauno stilu Latvijas teritorijā tika pieņemts 1919. gadā.

Latvijas neatkarības pirmajā periodā (1918.—1940. g.) kalendāros popularizēja latviskos mēnešu nosaukumus, kurus dažkārt paralēli romiešu izcelsmes nosaukumiem lieto arī tagad:

Romiešu izcelsmes nosaukums	Latviskais nosaukums
janvāris	ziemas
februāris	sveču
marts	sērsnu
aprīlis	sulu
maijs	lapu
jūnijs	ziedu
jūlijs	siena
augusts	rudzu
septembris	silu
oktobris	veļu
novembris	sala
decembris	vilku

Daži latviskie mēnešu nosaukumi ir līdzīgi citu tautu agrākajiem mēnešu nosaukumiem, piemēram jūlijs ir siena mēnesis gan latviešiem, gan igauņiem, augusts latviešiem ir rudzu, lietuviešiem — rudzu pļaujas, igauņiem — pļaujas mēnesis un senslāviem — sirpenis.

sirpenis — no vārda
sirpis — cepn

M. Grīns, M. Grīna. Latviešu gads, gadskārta un godi. Rīga, 1992
(turpmāk *M. Grīns, M. Grīna. LGG un G*)

◆ Izlasi! Vai apgalvojumi ir pareizi?

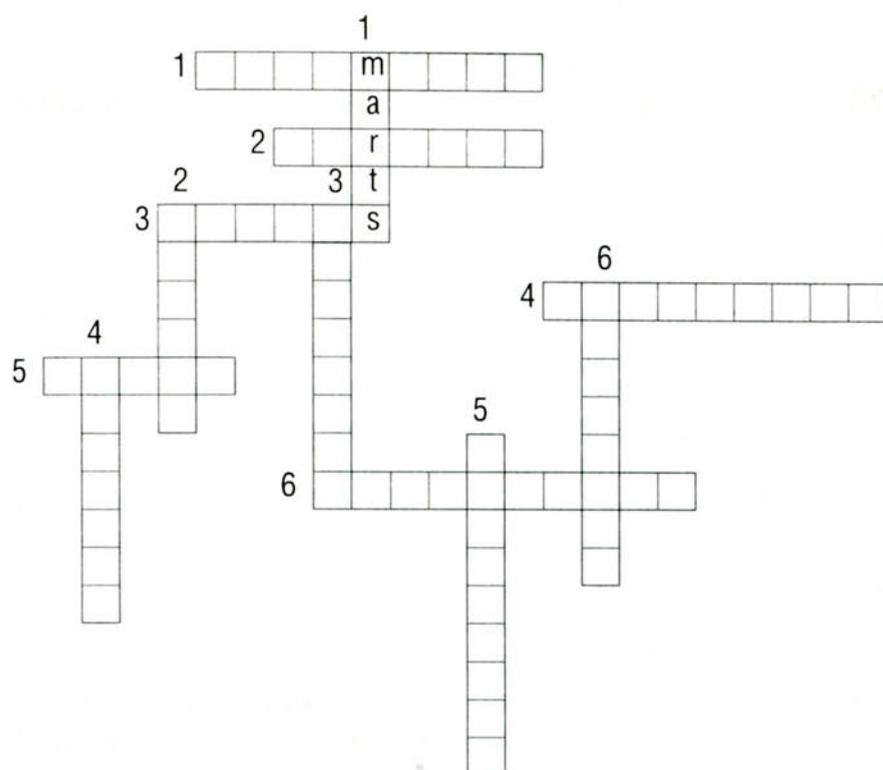
1. Jūlija kalendārs tiek dēvēts par “jauno stilu”.
2. Vārds “kalendārs” ir cēlies no latīņu valodas.
3. Par godu Jūlijam Cēzaram septītais mēnesis tika nosaukts par jūliju.
4. Senie latvieši gadu dalīja 8 lielos posmos, kurus sauca par mēnešiem.
5. Latvijas teritorijā kopš 16. gadsimta bija pazīstami vairāki kalendāri, piemēram, Jūlija kalendārs, Gregora kalendārs.

◆ Sakārto pāros romiešu izcelsmes un latviskos mēnešu nosaukumus!

janvāris	sulu mēnesis
februāris	silu mēnesis
marts	ziemas mēnesis
aprīlis	siena mēnesis
maijs	sveču mēnesis
jūnijs	sērsnu mēnesis
jūlijs	veļu mēnesis
augusts	sala mēnesis
septembris	ziedu mēnesis
oktobris	rudzu mēnesis
novembris	vilku mēnesis
decembris	lapu mēnesis

◆ Uzzīmē! Iedomājies, ka tu esi mākslinieks un tavš uzdevums ir attēlot latviskos mēnešu nosaukumus simboliskos zīmējumos.

♦ Atrisini krustvārdu mīklu!

Horizontāli.

1. Gada pēdējais mēnesis.
2. Gada ceturtais mēnesis.
3. Mēnesis, ar kuru skolās sākas vasaras brīvlaiks.
4. Gada vienpadsmitais mēnesis.
5. Mācību gada pēdējais mēnesis.
6. Mēnesis, kurā pēc vasaras brīvlaika skolās atsākas mācības.

Vertikāli.

1. Pirmais pavasara mēnesis.
2. Gada septītais mēnesis.
3. Gada pirmais mēnesis.
4. Mēnesis, kurš nosaukts par godu Augustam Oktaviānam.
5. Pēdējais ziemas mēnesis.
6. Mēnesis, kurš seko septembrim.

♦ Atmini mīklu!

Liela grāmata
Divpadsmit nodaļām,
Katrai nodaļai
Trīsdesmit lapu;
Katrai lapai
Viena puse balta,
Otra melna;
Katrā lapā

Divdesmit četri teikumi,
Katrā teikumā
Sešdesmit vārdu,
Katrā vārdā
Sešdesmit burtu.
(adsg, ēnmiše, iendas, stakni,
astunds, ūtesnim, eksnudse)

♦ Atšifrē un uzmini mīklu!

28 13 16 1 13 10 1 6 29

31 7 4 26, 3 7 28 28 2

21 23 31 7 4 23 15 13 26, 16 1

21 7 16 1 20 31 1 13 25 26

21 7 6 7 25.

Šifrs

1 — A	12 — H	23 — O
2 — Ā	13 — I	24 — P
3 — B	14 — Ī	25 — R
4 — C	15 — J	26 — S
5 — Č	16 — K	27 — Š
6 — D	17 — Ķ	28 — T
7 — E	18 — L	29 — U
8 — Ē	19 — Ļ	30 — Ū
9 — F	20 — M	31 — V
10 — G	21 — N	32 — Z
11 — Ģ	22 — Ņ	33 — Ž

(rslādakne)

Svētku un atceres dienas Latvijas Republikā

20. janvāris

1991. gada janvāra barikāžu piemiņas diena

ОМОН (отдел милиции
особого назначения) —
sevišķo uzdevumu
milicijas vienība

nocietinājums —
укрепление

Iekšlietu ministrija —
Министерство
внутренних дел

1991. gada janvāra sākumā padomju specdienestu kontrolē esošie Rīgas OMON kaujinieki ieņēma Preses namu. Baltijā iesūtīja desantniekus ar mērķi “nodrošināt iesaukumu karadienestā”.

13. janvārī pēc notikumiem Lietuvā (tanki aplenc Lietuvas Augstākās Padomes ēku, tiek ieņemta televīzija, radio, telegrāfs, iet bojā vairāk nekā desmit cilvēku) Latvijas Tautas fronte aicināja iedzīvotājus doties uz Rīgas stratēģiski svarīgākajām ēkām un organizēt to aizsardzību. Ap Augstāko Padomi, Ministru Padomi, radio, TV, telefonu centrāli tika izveidoti nocietinājumi no betona blokiem, smagās transporta tehnikas. Uz barikādēm dienu un nakti dežurēja no visas Latvijas ieradušies ļaudis.

20. janvārī Rīgas OMON un citas militārās specvienības ieņēma Latvijas Republikas Iekšlietu ministriju, izraisīja apšaudi pilsētas centrā, kurā gāja bojā vairāki cilvēki. Šīs un pārējo akciju mērķis bija destabilizēt situāciju, sagatavot t.s. prezidenta pārvaldes, faktiski militāras diktatūras ieviešanu.

Padomju armijas tehniku barikādes, protams, nespētu apstādināt, taču barikāžu aizstāvjiem bija morāls pārākums, ko saskatīja visa pasaule. Valdība palika pie varas.

*J. Taurēns. Latvijas vēstures pamatjautājumi
un valsts konstitucionālie principi. Rīga, 1996
(turpmāk J. Taurēns. LVP un ...)*

26. janvāris

Latvijas Republikas starptautiskās atzīšanas diena

1921. gada janvārī Parīzē Francija, Itālija, Lielbritānija un Japāna atzina Latvijas Republiku *de iure*. Līdz 1921. gada otrajai pusei Latviju bija atzinušas jau visas Eiropas valstis (izņemot Dienvidslāviju) un daļa citu pasaules valstu.

No vēstures ...

Visu 1919. gadu Parīzē, kur norisinājās Rietumu lielvalstu miera konference, uzturējās Latvijas delegācija. Delegāciju vadīja valsts prezidents J. Čakste, pēc tam ārlietu ministrs Z.A.Meierovics, no jūlija diplomāts J.Seskis.

Delegācija centās panākt, lai to pieņem dažādas Rietumu amatpersonas, rakstīja memorandus par stāvokli Latvijā, sniedza intervijas preseī.

Vispirms delegācija tika uzklausīta miera konferencē. 16. martā delegāciju (arī Lietuvas, Igaunijas, Gruzijas, Ukrainas delegāciju) pieņēma arī Francijas premjerministrs Ž.Klemanso, solot atbalstīt jauno valstu centienus pēc juridiskās atzīšanas.

1920. gada beigās kļuva skaidrs, ka jaunā Latvijas valsts pierādījusi savu stabilitāti un uzvarējusi karā ar Krieviju. Z. A.Meierovica vizīte Romā, Parīzē un Londonā nodrošināja Rietumu atbalstu Latvijas neatkarības atzīšanai.

1921. gada 26. janvārī Rietumu sabiedroto Augstākās Padomes sēdē, kurā piedalījās Lielbritānijas, Francijas, Itālijas un Japānas pārstāvji, vienprātīgi nolēma atzīt Latviju *de iure*. Šim lēmumam pievienojās arī Somija, Polija, nākamajās dienās — citas valstis.

1921. gada 22. septembrī Baltijas valstis uzņēma Tautu savienībā — pirmskara galvenajā starptautiskajā organizācijā. Organizācijas galvenais mērķis bija nodrošināt mieru un drošību Eiropā.

ASV atzina Baltijas valstis tikai 1922. gada 28. jūlijā.

J. Taurēns. LVP un ...

de iure — juridiski, tiesiski

Zināšanu papildināšanai

Zigfrīds Anna Meierovics (1887—1925). Ārlietu ministrs pirmajā Latvijas valdībā. Bijis Latvijas delegācijas dalībnieks un vadītājs Parīzes miera konferencē. Panācis attiecību nodibināšanu ar visām ietekmīgākajām valstīm. Meierovica profesionālisms un raksturs tika augstu vērtēts gan Latvijā, gan pasaules diplomātu aprindās.

16. marts **Latviešu karavīru piemiņas diena**

16. martā Latvijā atzīmē Latviešu karavīru piemiņas dienu, kad piemin tos latviešu vīrus un jaunekļus, kuri Otrā pasaules kara laikā cīnījās Latviešu leģionā.

No vēstures...

No 1943. gada latviešu vīriešus masveidā sāka iesaukt vācu militārajos spēkos, galvenokārt iesaistot SS 15. un 19. divīzijā jeb Latviešu leģionā. Latviešu leģionā bija gandrīz 100 000 vīru. Leģionāri cīnījās tikai frontē.

Īpaši smagi atzīt, ka leģionam nācās cīnīties ar Sarkanās armijas latviešu strēlniekiem, piemēram, 1944. gada Ziemassvētku kaujās Kurzemē, Džūkstes apkaimē. Šis fakts ir atzīstams par vienu no latviešu tautas 20. gs. traģēdijām.

Latviešu leģiona izveidošana uzskatāma par nacistiskās okupācijas varas noziegumu pret latviešu tautu.

J. Taurēns LVP un ...

apkaime — apkārtnē

25. marts

Komunistiskā terora upuru piemiņas diena

1949. gada 25. martā notika visplašākā Baltijas iedzīvotāju izsūtīšanas akcija. Tajā piedalījās no Padomju Savienības ievestas čekistu vienības. Pēc iepriekš sastādītiem sarakstiem bez tiesas sprieduma izveda vairāk nekā 43 000 Latvijas iedzīvotāju. Izveda veselām ģimenēm.

Galvenās izsūtījuma vietas: Urāli, Tālie Austrumi, Ziemeļsibīrija, Kazahija.

R. Ābelnieks. Latvija divdesmitajā gadsimtā. Rīga, 1997

Vilciens skrējiens ...

“...Bijām jau braukuši vairāk kā divas diennaktis, kad vilciens apstājās klajā sniega laukā. Neredzēju ne mājas, ne kokus. Durvis tika atvērtas, un divi vīri vagonā iecēla paprāvu skārda trauku ar siltu biešu un kāpostu lapu savārijumu. Sākām kliegt, lai dod ūdeni, jo bijām ļoti izslāpušas. Atnesa arī to — vienu spaini uz 70 cilvēkiem. Ar to bija jāiztiek līdz nākošai dienai. Kā par brīnumu pasniedza mazu kulīti ar cukuru, kuru vajadzēja izdalīt tā, lai pietiktu visām. Nesanāca jau vairāk par vienu tējkarotīti katram. Tad pie durvīm pienāca divi ... ar nestuvēm un turpat uz netīrās grīdas izbēra paredzēto maizes devu...”

M. Rancāne-Ozola. Man bija sešpadsmit... Rīga, 1997, 179. lpp.

Tumsas un sniega vētru mēnešos

“...Janvāris, februāris — tie visam lēģerim bija tumsas un sala mēneši. Tos aizvadījām aiz slēgtām durvīm. Ēdienu — dažus kartupeļus ar skābētām kāpostu lapām izsniedza vienreiz dienā, ūdeni mazo krūzīti, 300 g maizīti dažreiz nesauņēmām pat divas trīs dienas pēc kārtas atkarībā no tā, cik ilgi trakoja sniega vētra.

Kad vētra pierima, stiprākās brigādes attīrīja aizputinātās barakas un ceļus līdz vīriešu zonai, no kurienes piegādāja maizi, kaut kādu *balandu* un dzeramo ūdeni. Kādu brīdi iestājās *normālā* dzīve. Ja vēl no Karagandas izdevās saņemt akmeņogles un iekurināt barakā krāsniņu, uz kuras lielākos un mazākos kastroļos un skārda bundžās kausējām ūdeni dzeršanai, tad jāsaka, ka Dievam acīs spļaut nedrīkstējām...”

M. Rancāne-Ozola. Man bija sešpadsmit... Rīga, 1997, 228.—229.lpp.

klajš — открытый

paprāvs — diezgan liels
skārds — plāns metāls

deva — norma

lēģeris — nometne

balanda — šeit — ļoti
slikta kvalitātes zupa

kastroļi — katli

1. maijs

Darba svētki.

Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena

Mūsu dienās 1. maija svinēšanai Latvijā ir divi pamatojumi — tā ir Darba svētku un Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena.

Darba svētkiem ir sena vēsture. Tā aizsākusies 1886. gada 1. maijā ASV, Čikāgā, kad tur notika strādnieku demonstrācija. Šā notikuma atcerei 1889. gadā 1. maijs tika pasludināts par darbaļaužu starptautiskās solidaritātes dienu.

1920. gada 1. maijā pirmo reizi tika sasaukta Latvijas Republikas Satversmes sapulce.

Kersti Č. stāstīja, ka **Igaunijā** 1. maijā atzīmē Pavasara svētkus. 30. aprīlī, 1. maija priekšvakarā, tiek aizdedzināta maija uguns — *maituli*, kurā sadedzina visus vecos gruzus. Šajā dienā tiek sakopta apkārtnē.

Arī **krievu** tautai 1. maijs ir Pavasara un darba svētki.

Daudzus gadus šiem svētkiem piemita politiska nokrāsa, tiem par godu organizēja demonstrācijas un militāras parādes. Taču aiz politikas otrajā plānā bija paslēpusies sākotnējā šo svētku ideja: maijs — pavasara plaukums, vētrains dabas atmodas laiks.

Senie slāvi šo mēnesi dēvēja par “traveņ”, kas nozīmē “zāles mēnesis”. Šajā mēnesī ļoti pirmoreiz tika dzīti zaļajā pļavā. 1. maija izbraukumi dabā un līksmošanās bija pazīstami jau ilgi pirms tam, kad šai dienai piedēvēja politisku raksturu. Tagad krievu senās tradīcijas ir atkal atgriezušās — 1. maijs ir Pavasara un darba svētki.

*H. B. Чудакова. Праздники для детей и взрослых, 1. Москва, 1997
(turpmāk H. B. Чудакова. Праздники...)*

gruži — mycop

No vēstures...

“1920. gadā Latvijas Pagaidu valdība beidzot varēja sākt valsts iekšējās dzīves veidošanas darbu. Pirmais ievērojamais notikums bija Satversmes sapulces vēlēšanas. Visi Latvijas pilsoņi, kas bija sasnieguši 21 gada vecumu, varēja piedalīties vēlēšanās, ievēlot 150 deputātus, kas uz pirmo Satversmes sapulces sēdi sanāca 1920. gada 1. maijā. Par Satversmes sapulces priekšsēdētāju ievēlēja bijušo Tautas padomes priekšsēdi Jāni Čaksti.

Vissvarīgākais Satversmes sapulces pienākums bija izstrādāt valsts pamatlikumu jeb **Satversmi**. Pēc divu gadu nopietna darba šis atbildīgais uzdevums tika paveikts. 1922. gada 15. februārī Latvijas valsts Satversmi pieņēma galīgā veidā. Satversmē bija noteikts, ka Latvija ir demokrātiska republika, kurā augstākā vara pieder tautai. Likumu izstrādāšana un pieņemšana tika nodota Saeimai, kas tika ievēlēta 100 deputātu sastāvā uz 3 gadiem. Saeima ievēlēja Valsts prezidentu uz 3 gadiem. Par pirmo Latvijas Valsts prezidentu ievēlēja **Jāni Čaksti.**”

I. Baumerts, G. Kurlovičs, A. Tomašūns. Latvijas vēstures pamatjautājumi. Rīga, 1998, 84. lpp. (turpmāk I. Baumerts u. c. LVP)

Satversme — valsts pamatlikums, konstitūcija

Papildiniet dialogu ar jautājumiem un nolasiet to! Turpiniet dialogu, ja jūs vēl kaut ko zināt par šo tematu!

.....

1920. gadā pirmais ievērojamais notikums bija Satversmes sapulces vēlēšanas.

.....

Vēlēšanās varēja piedalīties visi Latvijas pilsoņi, kas bija sasnieguši 21 gada vecumu.

.....

Ievēlētie deputāti sanāca uz pirmo Satversmes sapulces sēdi 1920. gada 1. maijā.

.....

Par Satversmes sapulces priekšsēdētāju ievēlēja bijušo Tautas padomes priekšsēdētāju Jāni Čaksti.

.....

Satversmes sapulces svarīgākais uzdevums bija izstrādāt valsts pamatlikumu — Satversmi.

.....

1922. gada 15. februārī Satversmes sapulce pieņēma un apstiprināja Latvijas valsts Satversmi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. maijs

Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena

1990. gada 4. maijā LPSR Augstākā Padome pieņēma deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu”.

Līdzīga deklarācija pieņemta Lietuvā 11. martā, Igaunijā — 30. martā.

Tika izsludināts kurss uz pilnīgu Latvijas valsts neatkarības atjaunošanu.

No vēstures...

“1990. gada 4. maijā Latvijas PSR Augstākā Padome pieņēma Deklarāciju par Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu, tomēr Latvijas neatkarības pretinieki, kas iestājās par PSRS nedalāmību un bija pret valsts valodas statusa piešķiršanu latviešu valodai, kopā ar padomju armijas virsniekiem un Latvijas komunistiskās partijas vadītājiem organizēja savus mītiņus un demonstrācijas. [...] Visu 1990. gadu Latvija mēģināja veikt pārrunas ar M.Gorbačovu un PSRS valdību, iesaistot savus deputātus PSRS Augstākajā Padomē. Maskava daudzus Latvijas valdības un Augstākās Padomes lēmumus un pasākumus neatzina, taču aktīva iejaukšanās Latvijas lietās tieši nenotika. Tam par iemeslu varēja būt tas, ka M.Gorbačovs bija solījis ASV prezidentam Dž.Bušam nelietot pret tautas kustībām militāru spēku. Latvija sāka veidot savas neatkarīgas valsts iestādes — Ārlietu ministriju, Banku, muitu, policiju.”

I. Baumerts u. c. LVP, 130.—131. lpp.

8. maijs

Nacisma sagrāves un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena

upuris — жертва

8. maijs ir Nacisma sagrāves un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena visās Otrā pasaules kara dalībvalstīs.

Dažās valstīs, piemēram, Krievijā atzīmē divas dienas — 8. maijā piemin Otrā pasaules kara upurus un 9. maijā svin Uzvaras dienu.

No vēstures ...

risināties — notikt
pašnāvība —
самоубийство
pilnvarotais —
уполномоченный

“1945. gada maijā Berlīnē risinājās pēdējās kaujas. Pēc Hitlera pašnāvības 30. aprīlī varu Vācijā pārņēma lieladmirāļa Karla Dēnica valdība. Tās pilnvarots, ģenerālpulkvedis Alfrēds Jodls 7. maijā Reimsā parakstīja kapitulācijas aktu sabiedrotajiem (ASV un Lielbritānijai). Bet pēc maršala G. Žukova prasības naktī no 8. uz 9. maiju Karlhorstē ģenerālfeldmaršals Vilhelms Keitels vēlreiz parakstīja kapitulācijas aktu — šoreiz ar padomju pārstāvju līdzdalību. Karš Eiropā bija beidzies.”

J. Freibergs. Jaunāko laiku vēsture. 20. gadsimts. Rīga, 1998, 217. lpp.

14. jūnijs

Komunistiskā terora upuru piemiņas diena

1941. gada naktī no 13. uz 14. jūniju pēc iepriekš sastādītiem sarakstiem no Latvijas 662 aizrestotos lopu vagonos bez tiesas sprieduma uz PSRS attāliem rajoniem — Sibīriju un Tālajiem Ziemeļiem izveda vairāk nekā 20 000 cilvēku.

Masveidīgo Baltijas iedzīvotāju izvešanas operāciju izstrādāja Maskavā.

1989. gada 14. jūnijā 1941. gada deportāciju gadadienu pirmoreiz oficiāli atzīmēja kā Staļiniskā terora upuru piemiņas dienu.

R. Ābelnieks. Latvija divdesmitajā gadsimtā. Rīga, 1997

No vēstures...

Jau 1939. gada 11. novembrī Padomju Savienībā tika izstrādāts dokuments, tā sauktais Serova rīkojums Nr.001223, kas paredzēja Baltijas valstīs padomju varai nevēlamu personu izsūtīšanu uz Padomju Savienības attāliem rajoniem — Sibīriju un Tālajiem Ziemeļiem.

Dokuments satur sīku rīcības plānu, kā veikt lielu ļaužu masu piespiedu pārvietošanu. 1941. gada 14. maijā Vissavienības komunistiskā (boļševiku) partija un PSRS Tautas Komisāru Padome nolēma veikt masveida iedzīvotāju izvešanu no Baltijas, arī no Latvijas.

I. Baumerts u. c. LVP

1943. gada pavasaris Tomskas apgabalā

Viņi bija trīs.

Jurim — 6 gadi. Inesei — 11. Māmiņai Irēnai — 36.

1941. gada 14. jūnijā viņi bija trīs. Trīs “tautas ienaidnieki”.

Fragments no vēstules...

“...Bieži atceros tos laikus, kad jūras krastā ļāvāmieš saules stariem, kad karstās smiltis brīžiem palika neciešamas. Kā tagad izskatās jūrmala? Cik jaukas bija zeltītās reņģu virtenes un lucīši, kas nāca no žāvētavām laukā! Cik jaukas bija sālītās brētliņas un ceptās butes! Tas viss tagad uzpeld tikai mūsu fantāzijā. Vairākkārt tiku rakstījusi, ka iesniedzu mūsu valsts Augstākai padomei lūgumu dēļ atļaujas atgriezties Dzimtenē. Vai jūs kāds nevarētu aiziet un painteresēties, vai tam ir kādas sekas.

Domāju, ka jūs visi būsit sagājuši dzīvot čupiņā. Tā ir siltāki. Es visus šos gadus esmu saluse. “Zili sniegi, zaļi ledi, vidū stinga dvēselīte”. Tā Raiņa vārdiem var raksturot manu stāvokli taigā. Bez gala ilgojos siltuma, tīru, siltu apģērbu, gultu ar baltiem paladziņiem! Bet tas manā mūžā paliks neaizsniedzams.

Jūsu nejaukais pīlēns”

Latviešu tautas dzīvesziņa, 1. Rīga, 1990, 203. lpp.

aizrestots — ar restēm

piespiedu — ar varu

virtene — связка
lucīši — белядьга
brētliņas — килька
butes — камбала
reņģes — салака

stinga — носалusi

22. jūnijs

Varoņu piemiņas diena

1919. gada vasaras sākumā Vācija uzsāka jaunu militāru avantūru Baltijā ar mērķi sagrābt visu Latvijas teritoriju un iebrukt Igaunijā. Ienaidniekam ceļā stājās Igaunijas Republikas armija un Ziemeļlatvijas brigāde.

1919. gada 22. jūnijā latvieši un igauņi Cēsu kaujās uzvarēja un sakāva vācu muižniekus.

Cēsu kauju "...uzvara izskaidrojama nevis ar militārās tehnikas vai apbruņojuma pārkumu, bet ar patriotisku sajūsmu, cīņas spar, kā arī prasmīgu karadarbības vadību, ko realizēja igauņu štāba priekšnieks pulkvedis Rēke, divīzijas komandieris ģenerālis Pēders, latviešu pulkvedis J. Zemitāns un pulkvežleitnants K. Berķis (kopš 1925. gada — ģenerālis)".

I. Baumerts u. c. LVP, 78. lpp.

Kersti Č. stāstīja, ka **Igaunijā** Uzvaras svētki, lai godinātu varoņu piemiņu, ir 23. jūnijā. Šajā dienā ik gadu notiek karaspēka parāde. Kopš 1934. gada pastāv tradīcija, ka, parādei beidzoties, katra apriņķa pārstāvis saņem no Igaunijas prezidenta rokām Jāņuguns lāpu ar kādu novēlējumu. Padomju varas gados šie svētki netika atzīmēti.

Svētki notiek katrreiz citā pilsētā. 1998. gadā tie notika Vilandē. 23. jūnijā tiek izkārti valsts karogi.

4. jūlijs

Ebreju tautas genocīda upuru piemiņas diena

1941. gadā vācu okupācijas laikā Latvijā iznīcināja vairāk nekā ap 60 000 šeit dzīvojošo ebreju. Iznīcināja arī no citām valstīm atvestos ebrejus.

Pieminot holokausta upurus, Latvijas ebreju kopienas, kā arī pārējās sabiedrības pārstāvji pulcējas Gogoļa ielā — vietā, kur 1941. gada 4. jūlijā tika nodedzināta sinagoga. Šajā sinagogā dzīvus sadedzināja ap 50 ebreju.

No vēstures...

"1941. gada 22. jūnija agrā rītā Vācijas armija pārgāja PSRS jauno robežu. Pirmajā kara naktī bombardēja arī Liepāju. Vācijas armijas grupējums, kas devās Ļeņingradas virzienā, okupēja Latviju ļoti ātri. [...]

Ar nacionālsociālistu ienākšanu sākās ebreju iznīcināšana. Tos apcietināja un nošāva vai nosūtīja uz koncentrācijas nometnēm. Arī vietējie kolaboracionisti (nodevēji, kas sadarbojās ar okupantiem) diemžēl iesaistījās ebreju nogalināšanas akcijās."

J. Taurēns. LVP un..., 113.lpp.

genocīds — atsevišķu iedzīvotāju grupu iznīcināšana rasu, nāciju un reliģiska naida dēļ
holokausts — ebreju tautas masveida iznīcināšana

11. augusts

Latvijas brīvības cīnītāju piemiņas diena

1920. gada 11. augustā Latvija un Padomju Krievija parakstīja miera līgumu. Padomju Krievija uz “mūžīgiem laikiem” atzina neatkarīgas Latvijas pastāvēšanu.

Latvijas 1918.—1920. gada atbrīvošanās karš bija beidzies. Tas prasīja lielus dzīvības un materiālos upurus.

No vēstures...

Sarunas turpinājās diezgan ilgi. Miera līgumu Latvija un Padomju Krievija parakstīja 1920. gada 11. augustā. Tā otrajā pantā teikts: “Padomju Krievija bez ierunām atzīst Latvijas valsts neatkarību, patstāvību un suverenitāti un uz mūžīgiem laikiem atsakās no visām tiesībām, kuras piederēja Krievijai uz Latvijas tautu un zemi.” Līgumā latviešu bēgļiem bija paredzētas tiesības atgriezties dzimtenē, kā arī tika paredzēts atdot atpakaļ Latvijai fabriku iekārtas un citas materiālās vērtības, kas bija evakuētas uz Krieviju Pirmā pasaules kara sākumā.

I. Baumerts u. c. LVP

bez ierunām —
безоговорочно

11. novembris Lāčplēša diena

1919. gada 11. novembrī Latvijas armija uzvarēja P. Bermonta vadītos vācu un krievu baltgvardu spēkus Pārdaugavā un atbrīvoja Torņakalnu.

11. novembri svin kā Latvijas armijas svētku dienu — Lāčplēša dienu. Šajā dienā tika nodibināts Lāčplēša Kara ordenis.

Lāčplēša dienu atsāka oficiāli atzīmēt 1989. gada 11. novembrī.

Zināšanu papildināšanai:

P. Bermonts (1884 — 1973) — Krievijas armijas virsnieks, avantūrists, dēvēja sevi par kņazu Avalovu.

No vēstures...

Bermontiešu armijai “bija ap 50 000 vīru, apmēram 100 lielgabalu, 600 ložmetēju un 120 lidmašīnu, bet Latvijas armijā pavisam bija tikai ap 39 000 vīru, no kuriem frontē pret bermontiešiem varēja būtīt tikai ap 12 000 vīru, 10 lielgabalus un 68 ložmetējus, 2 lidmašīnas, 1 bruņuvilcienu un 3 bruņumašīnas. [...]”

Bermontiešu uzbrukums Rīgai sākās 1919. gada 8. oktobrī. Ienaidnieka pārspēks bija pārāk liels, sevišķi ieroču ziņā, tāpēc pēc divu dienu cīņām latviešiem vajadzēja atkāpties uz Daugavas labo krastu.

Bermontieši ieņēma Pārdaugavu, bet Daugava Rīgā kļuva par ugunslnīju, un tās krastos veselu mēnesi ilga nopietnas un smagas cīņas. Nodevīgais uzbrukums ne tikai radīja tautā milzīgu sašutumu pret ienaidnieku, bet arī ļoti saviļņoja un mudināja visus tautas slāņus patriotiskā sajūsmā cīnīties par savas valsts un tautas nākotni. Latvijas Pagaidu valdība sevišķu uzmanību veltīja karaspēka palielināšanai, labākai tā apbruņošanai un apgādāšanai. [...]

Liela palīdzību latviešiem sniedza Sabiedrotie, piegādājot ieročus un karamateriālus. [...] Kauju niknums savu augstāko pakāpi sasniedza 10. novembrī, kad latvieši apgāja Torņakalnu un tur sīvā cīņā ienaidniekam atņēma ielu pēc ielas, māju pēc mājas, piespiežot atkāpties no Pārdaugavas uz Olaines pozīcijām.

1919. gada 11. novembra rītā Rīgas baznīcu zvani vēstīja, ka Pārdaugava ir atbrīvota no bermontiešiem.”

I. Baumerts u. c. LVP, 80.—81. lpp.

Lāčplēsis latviešu folklorā ir teiksmains stiprinieks, kas uzveic tautas ienaidniekus, ļaundarus un nodevējus. Tas ir varonīgs cīņās pret svešzemniekiem, kas apdraud Tēvzemes brīvību. Lāčplēša tēlu savos darbos ir izmantojuši latviešu rakstnieki, piemēram, A. Pumpurs eposā *Lāčplēsis*, J. Rainis lugā *Uguns un nakts*. Mūsdienās pēc šo darbu motīviem dzejniece M. Zālīte un komponists Z. Liepiņš radīja rokoperu *Lāčplēsis*.

lielgabals — пушка
ložmetējs — пулемет

teiksmains —
сказочный
ļaundaris — злодей
svešzemnieks —
иноземец, чужеземец

◆ Atbildi uz jautājumiem!

1. Kas ir Lāčplēsis?

.....
.....
.....

2. Kāpēc 11. novembris tiek saukts par Lāčplēša dienu?

.....
.....
.....

3. Cik spēcīga bija bermontiešu armija salīdzinājumā ar Latvijas armiju?

.....
.....
.....

4. Cik ilgi turpinājās cīņa ar bermontiešiem?

.....
.....
.....

5. No kādas personas uzvārda cēlies nosaukums "bermontieši"?

.....
.....
.....

◆ Uzraksti, kādam jābūt karavīram!

.....
.....
.....

◆ Sameklē informāciju par kādu cilvēku, kas ir apbalvots ar Lāčplēša Kara ordeni!

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

18. novembris

Latvijas Republikas proklamēšanas diena

1918. gada 18. novembrī Latvijas Tautas Padomes sēdē tika pasludināts, ka Latvija ir “patstāvīga, neatkarīga, demokrātiska, republikāniska valsts”.

Tā bija visnozīmīgākā valsts svētku diena līdz 1940. gada jūnijam, padomju okupācijai.

Pirmoreiz pēc 1939. gada Latvijas Republikas proklamēšanas diena atkal tika atzīmēta 1988. gada 18. novembrī.

No vēstures...

1918. gada 18. novembris bija vēsa un apmākusies rudens diena, bet latviešu tautas vēsturē tā ieguva neizdzēšamu spožumu.

Šajā dienā pie Rīgas pilsētas 2. teātra (Nacionālā teātra) plīvoja sarkanbaltsarkani karogi. Teātra zālē cilvēki pulcējās uz Tautas padomes svinīgo sēdi. Drīz vien zāle bija pilna līdz pēdējai vietai. Teātra skatuve bija greznota ar zaļumiem un nacionālajām krāsām. Svinīgo sēdi atklāja Gustavs Zemgals. Viņš paziņoja, ka valsts vara Latvijā ir pārgājusi Tautas padomes rokās. Paziņojumu visi noklausījās, kājās stāvot. Pirmo reizi kā Latvijas himna skanēja “Dievs, svētī Latviju!”. Pagaidu valdības galva Kārlis Ulmanis uzrunāja klātesošos. Viņš ziņoja par valdības nodomiem un uzdevumiem un aicināja tautu atbalstīt jauno valdību. Pēc tam runāja partiju pārstāvji un apsveica Latvijas valsti.

Svinīgo sēdi slēdzot, atkal atskanēja valsts himna. Sajūsminātie klausītāji to nodziedāja trīs reizes.

Tās pašas dienas vakarā Tautas padome un Pagaidu valdība izdeva uzsaukumu Latvijas pilsoņiem. Šajā uzsaukumā Latvija tika pasludināta par patstāvīgu, neatkarīgu un demokrātisku valsti.

U. Ģermanis. Latviešu tautas piedzīvojumi. Rīga, 1990

Zināšanu papildināšanai:

“Latvijas Tautas padome sastāvēja no dažādu politisko partiju pārstāvjiem. Katru partiju pārstāvēja noteikts deputātu skaits. [...] Noteiktu vietu skaitu Tautas padomē paredzēja mazākumtautību deputātiem, lai jaunā organizācija reprezentētu ne tikai latviešu tautu, bet visus Latvijas iedzīvotājus.

Līdz Satversmes sapulces sanākšanai Tautas padome uzņēmās suverēno varu Latvijā. Par Latvijas Tautas padomes priekšsēdētāju ievēlēja Jāni Čaksti. [...] Pagaidu valdības jeb pirmā Ministru kabineta sastādīšanu uzdeva Kārlim Ulmanim.”

I. Baumerts u. c. LVP, 66.—67. lpp.

neizdzēšams — šeit —
neizmirstams

klātesošais — tas, kas
ir klāt

uzsaukums — uzruna
pasludināt — paziņot

reprezentēt —
pārstāvēt

suverēns — neatkarīgs

Jānis Čakste (1859—1927) — pirmais Valsts prezidents, no 1918. gada līdz nāvei 1927. gadā.

Gustavs Zemgals (1871—1939) — otrais Valsts prezidents, no 1927. gada līdz 1930. gadam.

Alberts Kviesis (1881—1944) — trešais Valsts prezidents, no 1930. gada līdz 1936. gadam.

Kārlis Ulmanis (1877—1942) — dzimis zemnieku ģimenē, studējis lauksaimniecību Cīrihē, Leipcigā. [...]

ASV studējis lauksaimniecību Nebraskas universitātē un darbojies praktiskajā lauksaimniecībā. [...]

Viens no LZS dibinātājiem 1917. g., kļuvis par tās vadītāju. [...] Pirmās Latvijas valdības vadītājs, viens no neatkarības pasludināšanas iniciatoriem. Vadījis valdības visu brīvības cīņu posmu līdz 1921. g. jūnijam [...].

Parlamentārās demokrātijas laikā vadījis vēl 3 Ministru kabinetus (1925.—1926., 1931., no 1934. gada 17. marta līdz 15. maijam), kad izdarīja valsts apvērsumu, kļūdams par autoritārās valdības galvu, atlaida Saeimu un ieviesa kara stāvokli. 1936. gada 11. aprīlī ar valdības lēmumu kļuva par Valsts prezidentu.

1940. gada 16. jūnijā, pieņēmis PSRS ultimātu par Latvijas okupāciju un valdības maiņu, Ulmanis vēl mēnesi palika Valsts prezidenta amatā, bija spiests parakstīt visus padomju okupantu diktētos likumus un rīkojumus.

Miris apcietinājumā Turkmēnijas teritorijā.”

J. Taurēns. LVP un ..., 104. lpp.

LZS — Latvijas
Zemnieku savienība
apvērsums —
переворот
ultimāts — prasība

DIEVS, SVĒTĪ LATVIJU!

Latvijas Republikas himna

Maestoso *Baumaņu Kārļa mūzika un vārdi*

Dievs, svē - ti Lat - vi - ju, mūs' dār - go tē - vi - ju,
svē - ti jel Lat - vi - ju, ak, svē - ti jel to! Kur lat - vju
mei - tas zied, kur lat - vju dē - li dzied, laid mums tur
lai - mē diet mūs' Lat - vi - jā! // Lat - vi - jā!

1. 2. rit.

Latvijas Republikas himnas teksta un mūzikas autors Baumaņu Kārlis (1835—1905) — dzejnieks un komponists. Dziesma “Dievs, svētī Latviju!” pirmo reizi izpildīta 1873. gadā Pirmo Dziesmu svētku laikā. 1920. gadā tā kļuva par neatkarīgās Latvijas himnu.

svētīt — благословить

Ģerbonis

Latvijas Republikas ģerboni izstrādājis grafiķis Rihards Zariņš. Ģerboni apstiprinājusi Latvijas Republikas Satversmes sapulce 1921. gada 15. jūnijā.

Valsts lielā ģerboņa vairoga augšējā daļā zilā laukā redzama uzlecoša zelta saule — brīvības saule. Vairoga apakšējā daļa ir sadalīta, un tajā redzami sarkans lauva uz sudraba fona un sudraba greifs ar zobenu labajā ķetnā. Lauva tradicionāli simbolizē spēku, modrību un drosmi, bet greifs — teiksmains zvērs ar lauvas un ērgļa galvu — ir bagātību sargātājs. Abi tēli pārņemti no senākiem Latvijas zemju ģerboņiem, kur lauva bija Kurzemes un Zemgales, bet greifs — Vidzemes un Latgales simbols. Virs vairoga puslokā trīs piecstaru zelta zvaigznes, kas simbolizē Vidzemi, Latgali un Kurzemi. Vairoga turētāji: sarkans lauva ar zelta mēli un sudraba greifs ar zelta mēli, kuri balstās uz diviem zaļiem ozola zariem, kas saņemti ar lenti valsts karoga krāsās.

J. Taurēns. LVP un ...

Karogs

Latvijas valsts karogs ir sarkans ar horizontālu baltu svītru vidū. Karoga sarkano toni sauc par karmīnsarkanu. Krāsu attiecība ir 2:1:2, tātad baltā svītra ir divas reizes šaurāka nekā abas sarkanās. Karoga skices autors ir mākslinieks Ansis Cīrulis.

Karoga vēsture ir ļoti sena. XIII gs. vēstures avots "Atskaņu hronika" stāsta, ka 1279. gadā ap 100 vīru no Cēsīm, kurus bija mobilizējuši vācu bruņinieki, devušies uz Rīgu aizstāvēt to pret zemgaļu brīvības cīnītāju uzbrukumiem. Šie vīri esot gājuši zem sarkana karoga ar baltu svītru. Hronikā paskaidrots, ka tas ir Cēsu pils karogs un tā ir latviešu pils. Hronikas apgalvojums ļauj atzīt sarkanbaltsarkano karogu par latviešu nacionālo karogu.

Šo hronikas tekstu ievēroja un sarkanbaltsarkanās krāsas par latviešu nacionālajām krāsām sāka pieņemt 19. gadsimtā.

Padomju režīma sabrukuma laikā sarkanbaltsarkano karogu atsāka lietot 1987.—1988. gadā. 1990. gada 15. februārī tas tika atzīts par Latvijas valsts karogu.

J. Taurēns. LVP un ...

♦ Iepazīsties ar ģerboņa uzbūvi, atrodi kartē Latvijas novadus — Vidzemi, Latgali un Kurzemi! Izpēti, kuras ir katra novada lielākās pilsētas! Kā sauc novadu, kurā tu dzīvo?

♦ Uzzīmē Latvijas Republikas karogu! Ievēro pareizas karoga krāsas un proporcijas!

vairogs — щит
ķetna — лапа

modrība —
бдительность

apgalvojums —
утверждение

◆ Kad jāizkar Latvijas valsts karogs? Atzīmē vajadzīgos gadījumus!

Zvaigznes dienā

Latvijas Republikas proklamēšanas dienā

Jāņu dienā

Ebreju tautas genocīda upuru piemiņas dienā

Eiropas dienā

Darba svētkos

Kad viesojas citu valstu prezidenti

Lāčplēša dienā

Nacionālie svētki

18. novembris — Latvijas Republikas proklamēšanas diena (1918)

16. februāris — Lietuvas Valsts atjaunošanas diena (1918)

24. februāris — Igaunijas Republikas neatkarības diena (1918)

21. aprīlis — Izraēlas Neatkarības diena (1948)

12. jūnijs — Krievijas Federācijas neatkarības diena (1991)

22. augusts — Ukrainas Neatkarības diena (1991)

◆ Vai tu zini, ar kādiem notikumiem katras valsts vēsturē saistīti šie datumi? Sameklē informāciju un sagatavo īsu stāstījumu par kādas valsts nacionālajiem svētkiem!

Decembra pirmā svētdiena

“...Saeima noteica piemiņas dienu arī decembra pirmajā svētdienā sakarā ar 1937. gadā veiktajām represijām Krievijā pret latviešu, kā arī citu tautību iedzīvotājiem.

...genocīds, kas sākās 1937. gada beigās un turpinājās 1938. gadā, skāra vairāku tautību iedzīvotājus Krievijā, kas tika fiziski iznīcināti tikai etniskās piederības dēļ. Šajās represijās cieta 70 000 latviešu.”

Avīze “Diena”, 1998. g., 5. decembris

Gadskārtas un tradīcijas (latviešu un cittautu)

Vecgada diena

31. decembris ir svētki, kas noslēdz darba gadu un ir saistīti ar ziemas saulgriežu laiku.

Jaungada diena

1. janvāris ir Jaunā gada pirmā diena. Mūsdienās lielākajā daļā kristīgās pasaules valstu Jaungadu svin 1. janvārī. Daudzās zemēs ar citu reliģiju gada sākumu atzīmē citā laikā — pēc sava, īpaša kalendāra.

Tradicionāli šajos svētkos tiek klāts svētku galds. Pusnaktī, gadu mijā, tiek paceltas šampanieša glāzes un izteikti laimes vēlējumi. Jauno gadu sagaida ar bagātīgu uguņošanu. Vecgada vakarā iecienīta zilēšana, lejot "laimes" no sveču vaska, svina vai alvas.

31. decembris un 1. janvāris Latvijas Republikā ir oficiāli svētki.

Gadu skaitīšana vēsturē

Senatnē katrai tautai, katrai ciltij bija sava laika skaitīšanas sistēma. Par izejas punktu pieņēma kādu svarīgu notikumu, kurš vislabāk palicis cilvēku atmiņā. Senajā Grieķijā gadus skaitīja no olimpisko spēļu sākuma, Senajā Romā — no šīs pilsētas dibināšanas. Seno izraēliešu pēcteči ebreji gadus skaitīja no brīža, kad, pēc viņu reliģiskajiem uzskatiem, Dievs radīja pasauli, bet arābu tautas — no tā laika, kad darbojās viņu reliģijas pamatlicējs Muhameds.

Mūsdienās gandrīz visā pasaulē gadus skaita no kristīgās ticības dibinātāja Jēzus Kristus dzimšanas. 1. gadsimts sākās ar Kristus piedzimšanu un beidzās 100. gadā pēc šī notikuma. 101. gadā pēc Kristus piedzimšanas sākās 2. gadsimts. Mēs dzīvojam 20. gadsimtā, kura sākums bija 1901. gadā un beigas būs 2000. gadā, pēc tam sekos 21. gadsimts. Tātad no Kristus piedzimšanas pagājuši jau gandrīz divi tūkstoši gadu.

Kaut arī dažās zemēs gadu skaitīšana ir atšķirīga, tautu un valstu savstarpējos sakaros mūsdienās lieto kopējo — kristiešu laika skaitīšanu.

I. Ķēniņš. Seno laiku vēsture. Rīga, 1994

svins — свинец
alva — олово

pēcteči — потомки
kristīgā ticība —
христианская вера

Daudzām tautām Jaungada svētki seko tūlīt pēc Ziemassvētkiem. Šo abu svētku simbols ir eglīte ar svecītēm.

No vēstures...

Kā telpas rotājums eglīte pirmo reizi parādījusies Vācijā 17. gs. Eglīte bijusi izgreznota ar papīra rozēm, tajā bijuši iekarināti āboli, zelta bārkstis un cukura kliņģeri, bet svecītes kā eglītes rotājums pirmo reizi sastopamas tikai 1757. gadā.

Šī tradīcija izplatījās pa visu Eiropu 19. gs. vidū, vispirms ieviešoties muižu dzīvē, tā atnāca arī uz Latviju. Kāds Sunākstes mācītājs "Latviešu Avīzēs" 1853. gadā ieteica zemniekiem pārņemt šo tradīciju.

*M. Šterne. Senā gadskārta. Rīga, 1998;
Ziemassvētki. Sast. H. Stalte. Rīga, 1989*

Latviešu Jaunā gada ticējumi:

- Vecgada vakarā jāēd deviņas reizes, un galdā jābūt divpadsmit dažādiem ēdieniem, tad nākamgad vienmēr būšot bagātīgi klāts galds;
- ja Jaungadā matus izskaīta, tad velns naudas maisu atnes;
- kas Jaungada naktī var plīks uz mežu aizskriet un atkal atskriet atpakaļ, tas nodzīvos deviņu cilvēku mūžu;
- ja Jaungadā būsī dūsmīgs, nelaipns vai ļauns, tad visu gadu būsī tāds.

Lietuviešu Jaunā gada ticējumi:

- kāds būsī Jaungada dienā, tāds būsī visu gadu;
- ja snieg sniegs, govīm būs daudz piena;
- ja Jaungada dienā spīd saule, būs laba vasara.

Igaunu Jaunā gada ticējumi:

- ja laimi Jaunajā gadā vēlē vīrietis, tad laime būs lielāka;
- ja Jaunā gada dienā mājās kā pirmais ciemiņš ienāk sieviete, tad tā ir slikta zīme (sievietēm Jaunā gada pirmajā dienā labāk sēdēt mājās).

Krievijā Jaungada svētkus svin kopš 1700. gada, kad pēc Krievijas imperatora Pētera I pavēles kalendārā gada sākums tika pārcelts no 1. septembra uz 1. janvāri. Krievu ģimenēs Vecgada vakars — 31. decembris tiek uzskatīts par ģimenes svētkiem, kad kopā pulcējas ģimenes locekļi un tuvinieki, un svin mājinieku lokā. Tikai pēc pusnakts parasti dodas apsveikt draugus un paziņas.

Ebreji Jauno gadu — Roš-Hašana (burtiskais tulkojums — gada galva) — svin septembrī vai oktobrī. Pēc ebreju kalendāra pēdējais aizejošā gada mēnesis ir žēlsirdības un piedošanas mēnesis. Sākot ar mēneša pirmo dienu ik dienas, izņemot sestdienas, sinagogās pēc rīta lūgšanas pūš ragā. Tā ir Jaunā gada tuvošanās zīme. Roš-Hašanas svētku priekšvakarā tiek klāts svētku galds. Galdā liek zivs galvu un ābolus ar medu. Pasniedzot zivs galvu, saka: "Būt pirmajam (galvai), bet ne pēdējam (astei)!", bet, ēdot ābolus ar medu: "Lai būtu salds gads!".

Jaungadā ebreji ģērbjas gaišās svētku drēbēs, taču šie svētki nav jautri, nav dāvanu un nav arī eglītes.

M. Барселла, П. Гольдштейн. Рош-Гашана. Новый год. Иерусалим, 1990

bārkstis — бахрома
muiža — поместье,
имение

ticējums — поверье,
верование

Sāra D.: "Diena pirms Jaunā gada ir grēksūdzes diena. Jo labāk izsūdzēsi grēkus, jo tīrāks ieiesi Jaunajā gadā. Liepājā agrāk ebreji gāja pie jūras un "iemeta" savus grēkus jūrā".

Pēc ebreju kalendāra tagad ir 5758. gads.

◆ Veido teikumus, izmantojot interesantākos Jaungada ticējumus!

Ja Jaungadā izskaitīsi matus, tad velns atnesīs tev naudas maisu.

Ja....., tad.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- ◆ Pastāsti, kā Jauno gadu sagaida tavā ģimenē!
- ◆ Uzraksti Jaunā gada apsveikumu: draugam, vecākiem, skolotājam!

*Mīlo brālīt!
Mīļš sveiciens Jaunajā gadā!
Lai Tev šis gads atnes veiksmi un daudz jaunu draugu!
Tava nepaklausīgā māsa Irina*

Grupu darbs

- ◆ Diskusija par jautājumu: vai Ziemassvētkos un Jaunajā gadā vajadzētu cirst eglītes?

Klase sadalās 2 grupās. Katra grupa aizstāv savu viedokli. Centieties argumentēt savus uzskatus! Atļaujiet izteikties visiem grupas dalībniekiem!

Varat izmantot šādus izteicienus:

Es uzskatu, ka bez eglītes mājās Jaungads nav svētki.....

.....

Lai radītu svētku sajūtu, vajag

Domāju, ka šī tradīcija

Manuprāt, eglītes vietā var izgreznot egles vai priedes zaru, un

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Mīklas

Pusnaktī es atnācu,
Visiem kaut ko atnesu.
(sgaujnad)

Mežā dzimis, mežā audzis,
nāk uz mājām pušķoties.
(lege)

Uzraksti savas mīklas par :
svēci

.....

egli

.....

sniegu

.....

salu

.....

kamanām (ragavām)

.....

Radošs uzdevums — zīmējums un apraksts.

Materiāli:

lielas zīmēšanas papīra lapas
flomāsteri vai krāsainie zīmuļi

Darba norise:

1. Dalībnieki apsēžas ap galdu. Emocionāla noskaņojuma radišanai var izmantot mūziku, greznot galdu ar aizdegtu svēci, izrotātiem egļu zariem u.tml. Vadītājs veic uzdevumu kopā ar pārējiem

2. Vadītājs paskaidro, ka lapas labajā pusē tiks veidots zīmējums, bet kreisajā pusē jāatstāj vieta tekstam. Zīmējums aizņems lapu visā augstumā.

3. Vadītājs lēnām stāsta, kas jāzīmē, pārējie zīmē.

lapas augšdaļā uzzīmē ziemas vakara debesis;

iezīmē mežu;

uzzīmē krītošas sniegpārslas;

uzzīmē eglīti;

uzzīmē kaut ko zem eglītes;

4. Vadītājs lūdz uzrakstīt, sākot no lapas augšdaļas,
par debesīm;

par mežu;

par krītošām sniegpārslām;

par eglīti;

par to, kas atrodas zem eglītes;

5. Katrs nolasa uzrakstīto tekstu un izdomā tam virsrakstu.

6. Pēdējais savu aprakstu nolasa vadītājs.

Zvaigznes diena

Zvaigznes dienu atzīmē 6. janvārī. Zvaigznes dienu sauc arī par Trijkungu vai Trejkungu dienu.

Šīs dienas svinēšana ieviesās kristietības ietekmē.

Zvaigznes dienas nosaukums un pašu svētku izcelsme ir saistīta ar kristīgo leģendu par trim Austrumu gudrajiem, kuri tūlīņ pēc Jēzus dzimšanas ieradusies sveikt jaundzimušo.

Ir ticējums: ja Zvaigznes dienas naktī debesis nosētas zvaigznēm, tad būs daudz ogu un labs siena laiks.

E. Olupe. Latviešu gadskārtu ieražas. Rīga, 1992 (turpmāk E. Olupe. LGI)

Krievu pareizticīgo baznīca Zvaigznes dienu svin 19. janvārī. Šie svētki ir veidojušies par godu Jēzus Kristus kristīšanai svētās Jordānas upes ūdeņos.

Šajā dienā galvenā darbība ir ūdens svētīšana baznīcā un āliņģī (āliņģi speciāli izcērt upē un sauc par Jordānu). Pēc dievkalpojuma ticīgi aplaka sevi ar svēto ūdeni un ņem to arī līdzi, ticot, ka ūdenim piemīt brīnumspēks. Svētku priekšvakarā, tāpat kā Ziemassvētkos, gatavo tradicionālo ēdienu "kutja" (vārīti kviešu graudi ar medu un magonēm). Senāk Zvaigznes dienā jaunie puisi lūkoja sev līgavas, jo laika periods no Ziemassvētkiem līdz Meteņiem bija ievērojams kā kāzu laiks.

H. B. Чудакова. Праздники...

āliņģis — пропуть

Arī **ukraiņiem** ir Zvaigznes diena, un viņi to atzīmē 19. janvārī. Līdzīgi kā krieviem pareizticīgo baznīcā tiek svētīts ūdens, ar kuru aplaka cilvēkus, mājas, sētu, aku, mājdzīvniekus.

Sveču diena

Sveču dienu senie latvieši atzīmēja 2. februārī. Sveču dienu sauca arī par Svecainu (Ērgļos, Jēkabpilī, Lubānā), Grabenīcu (Gārsenē).

Sveču diena bija svētku diena sievietēm. Šajā dienā nedarīja ierastos sieviešu darbus — neadīja, nevērpa, neauda, neķemmēja arī matus.

Sveču dienā lēja svecas. Ar svētītām svecēm varēja pasargāt māju no zibens iesperšanas.

Ticējumi:

- ja Sveču dienā ir silts laiks, tad būs agrs pavasaris;
- ja Sveču dienā ir aizputināti ceļi, tad būs lieli pavasara plūdi;
- ja Sveču dienā salst, tad būs slikta raža;
- ja Sveču dienā snieg vai putina, tad gaidāma silta un lietaina vasara; ja skaidrs laiks, tad sausa vasara.

D. Karaša. Latviskās sadzīves tradīcijas un godi. Rīga, 1991 (turpmāk D. Karaša LST un...)

Valentīna diena

Valentīna dienu svin 14. februārī. To svin daudzviet Eiropā un arī Amerikā kā Svētā Valentīna jeb Mīlestības dienu.

Šajā dienā ir pieņemts sūtīt mīlestības un sirsnības apliecinājumus. Pēdējos gados Valentīna diena ir guvusi popularitāti ne tikai Latvijā, bet arī Krievijā, Igaunijā, Lietuvā un citur.

14. februāris ir saistīts ar svētā Valentīna vārdu. Svētku vēsture ir romantiska, tā stāsta par kristīgo mocekli Valentīnu, kuru Romas pagāni notiesāja uz nāvi. Gaidot nāvi, viņš nebeidza domāt par savu iemīļoto, un viņš sūtīja viņai mīlestības un maiguma pilnu vēstuli. Vēlāk baznīca iecēla Valentīnu svēto kārtā, bet iemīlējušies izvēlējās viņu par savu aizbildni.

Gadagrāmata Mājai un Ģimenei, 1994. Rīga, 1993;
Энциклопедия зимних праздников.
Санкт-Петербург, 1995 (turpmāk ЭЗП)

Valentīna dienā klusie mīlētāji sūta atklātnes, turklāt tās parasti ir anonīmas, lai meitene vai puisis varētu minēt sūtītāju.

♦ Uzraksti arī tu Valentīna dienā savam (-ai) draugam (draudzenei) apsveikuma kartīti, kurā izsaki viņam (-ai) komplimentus!

Atziņas par mīlestību:

Kas mīl, tam jāizbauda visas mokus.

Z. Mauriņa

Mīla aizmirst, pacieš, piedod visu.

M. Diverona

Tu jautā, bērns, kas ir mīla? Tā ir zvaigzne mēslu kaudzē.

H. Heine

Mīla ir ar cukuru apkaisīti pipari.

Itāļu paruna

♦ Mēģini arī tu īsi un kodolīgi pateikt, kas ir mīlestība!

♦ Diskusija. Kas ir "īsta mīlestība"? Vai mūsdienās ir sastopama īsta draudzība un mīlestība? Kāda tā ir vai kādai tai jābūt?

♦ Kas stiprina draudzību un mīlestību?

Atbildē vari izmantot šādus vārdus un izteicienus: *pašpārliecinātība, uzticība, prasme piedot, spēja pieņemt otru cilvēku tādu, kāds tas ir, nenodot, neizlikties, kopīgas intereses, raksturs, uzmanība, atklāts, nopietns, dzīvespriecīgs.*

.....

.....

.....

pagāns — ticīgo
izpratnē — neticīgais,
bezdievis
aizbildnis — cilvēks,
kas kādu aizstāv, gādā
par kādu

Meteni

Metenus latvieši svin starp ziemas un pavasara saulgriežiem. Metendienas svinēšana ir septītajā otrdienā pirms Lieldienām. Šo dienu sauc arī par Miesmeti, Pīrāgdienu, Vastlāvi, Aizgavēņiem.

Latīņu valodā *meta* nozīmē griešanās vietu, gadu, robežu. Latviešiem *meti* nozīmē laika griežus, mēru. Lietuviešiem vārds *metas* vēl tagad apzīmē gadu.

laika grieži — рубеж
времен

Ticējumi:

- kāds laiks Meteņos, tāds būs laiks arī Lieldienās;
- ja Metenī vējains laiks, tad būs auksts pavasaris;
- bērniem jādod ēst cūkas šņukuru, tad labi mācēs rakstīt.

D.Karaša. LST un ...

šņukurs — рыло
(свиньи)

Vizināšanās Meteņu dienā

“Vizināšanās Meteņu dienā bija visnepieciešamākā tradīcija. Tā bija jāizpilda, lai nākamā gadā augtu labi lini. Šo jautro paražu labprāt izpildīja kā lieli, tā mazi. Bija vairāki vizināšanās veidi: braucot gan no kalna ar ragaviņām, kur tāda nebija, tur brauca ar zirgu vai arī uz ledus iekārtoja speciālu vizināšanās ierīci. Populārākais vizināšanās veids bija tomēr laišanās no kalna ar ragaviņām.”

*O.Lideks. Latviešu svētki. Latviešu svinamās dienas. Rīga, 1991, 120. lpp.
(turpmāk O. Lideks. LS)*

Izlasi tautasdziesmas!

vizin — šeit — vizināt

Vizin, vizin, braucam, braucam
Meteniša vakarā,
Ja nevizin, ja nebrauksi,
Tad neauga lieli lini!

Es māsiņas vizināju
Meteniša vakarā,
Lai aug mani gari lini
Ar ziliem ziediņiem.

Meteniša vakarā
Sēžos brāļa kamanās,
Lai aug lini, gari, tievi
Mana tēva tīrumā.

saimeniece —
saimniece

Padanco, saimeniece,
Meteniša vakarā:
Tu izcepsi gardu rausi
Karstajā krāsniņā.

uz brāļiem — šeit —
ciemos

Uz brāļiem, uz brāļiem
Meteniša vakarā,
Dos man pupas, dos man zirņus,
Dos man cūkas smecerīti.

smecerītis — šeit —
cūkas šņukurs

◆ Izvēlies pareizo atbildi!

Tautasdziesmas liecina par to, ka galvenās izdarības Meteņos bija:

- šūpošanās šūpolēs;
- vizināšanās ar ragavām;
- vainagu vīšana.

Meteņos vizinās no kalna, lai:

- augtu lini;
- mušas nekostu;
- zirgi būtu veseli.

Tradicionālie ēdieni Meteņos bija:

- siers, alus;
- cūkas galva, rauši;
- olas.

grūbas — перловая
крупa

Meteņu svinību ēdienu sauc par zīdeni.
Zīdeņa pagatavošana — žāvētu cūkas kāju aplej ar ūdeni, pieliek
grūbas, sagrieztus sīpolus, piparus, sāli. Uzvāra. Pieliek izmērcētus
zirņus un vāra, kamēr zirņi un gaļa mīksti.

“Vizi, vizi, Metenīti!”

“Pēc tam visi ģērbās uz āru. Lielākam bērnam vecmāmiņa uzkāra šķērsām pār plecu tīru pakulu ganu kulīti un ielika ar skaitu katram braucējam vienu miežu pīrāgu ar sacepta speķa, sīpolu un kaņepju maisījumu. Un visi svinīgā gājienā prom uz Šķūņa kalnu, zem kura pļava gandrīz vienmēr rudenī applūda un sasala ledū.

Pirmie vienmēr nolaidās papa ar gaviļnieci vecmāmuļu. Viņi laidās ar t.s. slēpēm — baļķu ragaviņām, ar ko ziemā brauca mežā baļķus vest. Kad laidās lejā, vecmāmuļa noskaitīja “Vizi, vizi, Metenīti, cūkas kāja kulītē”, kaut gan kulītē bija tikai pīrāgi, jo kājas katrreiz jau bija pusdienā apēstas.

Papa vēl nolaidās ar slēpēm ar māmuļu. Visi trīs lielie apēda katrs savu pīrāgu un devās uz māju.

Mēs, bērni, vizinājāmies ar mazākām ragaviņām, kurās varējām sasēsties visi trīs uzreiz. Vizinājāmies līdz vakaram, kamēr pīrāgi bija apēsti. Bijām nomācīti, ka pirms katras nolaišanās kādam jānoskaita: “Vizi, vizi, Metenīti!””

M. Vanaga

♦ Saliec kopā teikuma daļas !

Vecmāmuļa uzkāra bērnam pār plecu...	...ar ko ziemā brauca mežā baļķus vest.
Visi svinīgā gājienā devās prom...	...tīru pakulu ganu kulīti ar miežu pīrāgiem.
Viņi laidās ar baļķu ragaviņām, Kad laidās lejā, vecmāmuļa noskaitīja...	...un devās uz māju. ...uz Šķūņa kalnu.
Visi lielie apēda katrs savu pīrāgu...	...ar mazākām ragaviņām.
Mēs, bērni, vizinājāmies...	...“Vizi, vizi, Metenīti, cūkas kāja kulītē!”
Visi vizinājāmies līdz vakaram,...	...kamēr visi pīrāgi bija apēsti.

Vai tu vari uzzīmēt šo Meteņdienas vizināšanos Šķūņa kalnā? Pamēģini!

♦ Tu varēsi atšifrēt latviešu tautas ticējumus par Meteņiem, ja pēc katras zilbes atmetīsi lieko zilbi “ta”!

Bērtaniemta dodta ēstta cūtakasta šņutakutaruta — tadta vitaņita latabita mātacāsta raktastītta.

Jata Metatetanīta gansta skrienta trīsta reitazesta aptakārta mātajaita, tadta vatasatarāta gotavista netabitazota.

Metatetaņata vatakatarāta veļta snietagata katamotalusta, laita kātapostatiemta būtatuta lietallasta galtavitaņasta.

♦ Izraugies savā apkārtnē visaugstāko kalnu, no kura var vizināties ar ragaviņām, un organizē klasē Meteņdienas sacensības par to, kurš tālāk aizbrauks! Balva veiksmīgākajiem braucējiem — pīrāgi.

ģērbās uz āru — šeit —
saģērbās, lai ietu ārā
pakulas — пакля
kaņepes — конопля

gaviļniece — jubilāre

nomācīti — iemācīti

Lietuvieši, tāpat kā latvieši, Meteņus atzīmē septītajā otrdienā pirms Lieldienām un sauc par Aizgavēni (*Užgavénés*).

Šīs dienas vakarā iet čigānos. Izplatītākās maskas ir dzērve, āzis, kumeliņš, nāve. Tiek dedzināta salmu lelle More, kas simbolizē ziemu. Notiek vizināšanās ar ragavām, šūpošanās — jāšūpojas augstu, lai labi augtu lini. Saimniece vāra treknu zupu, cep pankūkas, lai labāk augtu dārzeni, gatavo gaļas ēdienu. Šajā dienā ir labi jāpieēdas, jo sekos gavēņa laiks.

Neiztrūkstoša paraža ir laušanās sacensības starp resnu vīru, kurš simbolizē ziemu, un vāju, tievu vīru, kurš simbolizē pavasari. “Pavasara vīrs” vienmēr uzvar un paliek kopā ar pārējiem priecāties, bet “ziemas vīrs” aizbēg.

G. V. Germaniene. Sendvinis kalendorius. Vilnius, 1997
(turpmāk G. V. Germaniene. SK)

Daiva M. stāstīja: “Šajā dienā vajagot daudz ēst, īpaši pankūkas. Tās var būt dažnedažādas — kartupeļu, plānās, rauga u.tml.

Arī mūsu skolā, lietuviešu pamatskolā, šajā dienā galvenais ēdiens ir pankūkas. Tās, mammu, vecomammu ceptas, atnes līdzī no mājām bērni. Tā ir kārtīga pankūku pieēšanās diena, jo pēc tam seko gavēņa laiks.”

Igauniem Meteņus sauc par Vastlāvjiem (*Vastlapäev*), un tos arī atzīmē septītajā otrdienā pirms Lieldienām.

Šīs dienas vakarā gāja ciemos, vizinājās ar ragavām un slidām. Bija ticējums, ka vizināšanās nodrošina labu linu ražu

Ir ticējums: ja kāds šajā dienā kaut ko dara ar aitas vilnu, būs sliktas aitas — daudz blēs.

V. Värk. Rahvakalendari tähtpäevi. Tavandeid. Tallinn, 1991 (turpmāk V. Värk. RT)

Krieviem Meteņus kopš 16. gs. sauc par Masļeņicu. Tos svin pēdējā nedēļā pirms Lielā gavēņa. Šajā nedēļā jau vairs neēda gaļas ēdienus, bet piena produkti vēl tika lietoti bez ierobežojuma. Lielā vairumā cepa pankūkas ar sviestu, tāpēc arī svētkiem tāds nosaukums (krievu valodā масло — sviests).

Masļeņica ir visjautrākie un vistrokšņainākie tautas svētki. Vispopulārākā bija vizināšanās ar ragavām no kalna, vizināšanās ar zirgu apkārt ciemam, braukšana pie sievasmātes uz pankūkām.

Ziemu bija pieņemts atveidot kā salmu putnubiedekli sievietu drēbēs, ko ar troksni un smiekliem sadedzina uz sārta svētku pēdējā dienā.

Mūsdienās svētku pēdējā dienā rīko tautas svētkus ar gadatirgiem un koncertiem, kur var paēst pankūkas un padzert tēju.

ЭЗП

Ukrainiem mūsu Meteņiem līdzīgi svētki ir Masļana — senslāvu tautu pavasara atmodas svētki, kurus parasti atzīmēja februāra beigās vai marta sākumā. Cilvēki centās ar maģiskiem līdzekļiem tikt vaļā no ziemas, tumsas un nāves. Šajā laikā dedzināja no salmiem gatavotu lelli, kas simbolizēja slāvu nāves dievieti — Maru.

Svētku laikā vizinājās gan ar ragaviņām, gan ar zirgu vilktām kamanām, cienājās ar pankūkām un vareņikiem. Interessants un savdabīgs ieradums bija “bluķa izpirkšana” (колодки). Jaunām meitām un puisiem piesēja pie kājas bluķi par to, ka viņi nebija iepriekšējā gadā apprecējušies, un viņiem bija jāatpērkas ar naudu vai saldumiem.

Зеленченко Т. Українські народні свята. Харків, 1997
(turpmāk Зеленченко Т. УНС)

putnubiedeklis —
чучело
sārts — ugunskurs

◆ Pēc iepazīšanās ar senkrievu svētkiem Masļeņicu un latviešu svētkiem Meteņiem aizpildi tabulu, izvēloties pareizās atbildes!

	Meteņi	Masļeņica
1. Svinēšanas laiks		
2. Svētku raksturs		
3. Tradicionālie ēdieni		
4. Svētku izdarības		

- priecīgi un jautri svētki
- pēdējā nedēļa pirms Lieldienu gavēņa
- septītā otrdiena pirms Lieldienām
- jautri, trokšņaini svētki
- cūkas galva, kājas, pupas, zirņi, putras
- pankūkas ar krējumu, sviestu
- vizināšanās ar ragavām, ciemos iešana
- ciemos braukšana, pankūku cepšana
- vizināšanās ar zirgiem, salmu lelles dedzināšana

Pelnu diena

pelni — пелен

pelnos ierušināta uguns
— под пеплом тлеющий
огонь

līst — vākt nost (kokus,
krūmus), nocērtot un
izrauļot ar celmiem,
saknēm, lai izveidotu
tīrumu

līdums — vieta, kur
nolīsts vai tiek līsts
mežs

vērpt — прясть

Pelnu diena ir nākamā diena pēc Meteņiem.

Pelnu dienas nosaukums ir cēlies no pelnos ierušinātas uguns, kas jā saglabā, lai līstu un izdedzinātu līdumus jauniem tīrumiem. Ar šo darbu ir saistīta pieaugušo dēlu patstāvīgās dzīves uzsākšana, kura notikusi Pelnu dienā.

Pelnu dienai raksturīgākā izdarība ir siet pelnu kulītes pie apģērba, īpaši skolotājiem. Kurš piesieto kulīti nepamana, nostaigā ar to gandrīz visu dienu. Agrāk uzskatīja, ka pelni aizbaida ļaunos garus, sargā no ļaunuma. Mūsdienās šai paražai ir izjokošanas raksturs.

Pazīstama tradīcija ir Pelnu dienā sēt pelnus uz tīrumiem un sakņu dārziem, lai kukaiņi neēstu stādus un būtu laba raža. No Pelnu dienas sākot, katrā ceturtdienas vakarā esot jāņem pelni un jākaisa uz kāpostiem, tad tiem nemetoties virsū kukaiņi.

Pelnu dienā nedrīkst vērpt, sukāt matus, slaucīt istabu, maizi cept; nekā no lauka mājās neved, lai neievestu peles.

Ticējumi:

- Pelnu dienā nedrīkst galvu sukāt (ķemmēt), jo tad galvā utis augs;
- ja garas lāstekas, tad būs arī gari lini;
- jāsēj pelni uz tīruma, tad nākamajā vasarā būs laba raža.

G. Karaša. LST un...;

O. Lideks. LS

Lietuviešiem Pelnu dienā bija pieņemts, ka no rīta viss ir jāsakopj, tīri jāizmazgā. Šajā dienā vīrieši brauca uz baznīcu, lai atvestu svētos pelnus, kurus izkaisīja uz kāpostiem, lai tos nenograuztu tārpi. Tā nebija svēta diena, taču tajā nedarīja nekādus sieviešu darbus: nešuva, nemazgāja veļu, necepa maizi, nevērpa.

G. V. Germaniene. SK

Igaunī arī saista Pelnu dienu ar pelniem un dažādiem ticējumiem. Pelni tiek uzskatīti par labu līdzekli kaitēkļu iznīcināšanai. Tiem tiek piedēvēts maģisks spēks, kas izdzen slinkumu. Tos uzkaisa mājlopiem, lai ļauna acs tos nenoskata (nenobur). Igaunijas salās bija ticējums— ja griež matus Pelnu dienā, tad tie ātri paliek sirmi. Parasti šajā dienā iet pirtī un mazgā veļu.

V. Värk. RT

Pavasara Māras diena

25. martā ir Māras diena — Kāpostnīca, Pavasara Māra, Kustoņu Māra jeb Atmosdas diena, bet 15. augustā tiek atzīmēta Lielās Māras diena.

Māras dienu par Atmosdas dienu dēvē tādēļ, ka šajā dienā dzīvnieki un kukaiņi sāk mosties no ziemas miera. Uzceļas arī pats meža valdnieks lācis.

Tā ir arī Kustoņu diena, jo pastāv vairāki aizliegumi, lai pasargātu māju un lopus no dažādiem kukaiņiem.

Par Kāpostnīcu šo dienu sauc tādēļ, ka tā pazīstama kā kāpostu sēšanas diena.

Ticējumi:

- Kāpostnīcā nedrīkst slaucīt istabu, šūt, adīt, citādi tārpi kāpostus ēdīs;
- ja Māras dienas rītā pirms saullēkta tekošā ūdenī mazgājas, tad visu gadu būs jautrs kā strautiņš un lācis neatdos savu miegu;
- ja Māras dienā ir auksts, tad rudens būs auksts;
- nedrīkst noraut nevienu zaru kokiem, jo Māras dienā kokiem tek asinis;
- ja Māras rītā pirms saullēkta nomazgā seju, tad nemetas vasaras raibumi.

D. Karaša. LST un...;

O. Lideks. LS

Pūpolu svētdiena

Pūpolu svētdiena ir svētdienā nedēļu pirms Lieldienām. Šajā dienā notiek simboliska pēršana ar pūpolu zariem: agri no rīta vienam no mājiniekiem ir jāpieceļas un jānoper ar pūpola žagariņiem vēl guļošie, skaitot: “Apaļš kā pūpols, vesels kā rutks! Slimība ārā, veselība iekšā!”

Ticējums:

Perot nedrīkst sist pa kājām, jo tad tās kļūst resnas.

D. Karaša. LST un...

Lietuvieši Pūpolu svētdienā simboliski per ar “verbām” — pušķi, kas sastāv no eglīšu, kadiķu, bērzu zariņiem, pūpoliem, dažādām pavasara puķēm. Perot saka šādus vārdus:

“Ne es peru, verba per,
Ne tev sāp, bet verbai sāp.
Pēc nedēļas būs Lieldienas.”

Verbu parasti glabā līdz nākamajai Pūpolu svētdienai. Ja verba ir mājās, tad tic, ka neiespers zibens un neatnāks velns.

G. V. Germaniene. SK

Igauni Pūpolu svētdienā per ar pūpolu žagariņiem, jo uzskata, ka pūpoli ir “dzīvības žagari”. Parasti tiek pērti bērni, lai viņi būtu kustīgāki.

V. Vārķ. RT

kustoņi — šeit —
kukaiņi

pēršana — порка

pušķis — букет

Liieldienas

Mūsdienu Liieldienu svinēšanā cieši savijušās pagāniskās un kristīgās ieražas. Saskaņā ar vissenākajām tradīcijām Liieldienas ir pavasara saulgrieži, kad gaisma svin uzvaru pār tumsu. Atkarībā no Mēness fāzēm Liieldienas svin laikā no 22. marta līdz 25. aprīlim. Populāras Liieldienu tradīcijas ir vārītu olu krāsošana, šūpošanās šūpolēs. Liieldienu zaķis, kas nes krāsotās olas un tās paslēpj, radies tikai jaunākajos laikos un ienācis Latvijā no Rietumeiropas.

Kristiešiem Liieldienu ciklu ievada Klusā nedēļa ar Pūpolu svētdienu, Zaļo ceturtdienu un Lielo piektdienu. Lielā piektdiena (Kristus krustā sišanas diena) un Kristus augšāmcelšanās diena – Liieldienas, kā arī Otrās Liieldienas — ir oficiālas svētku dienas Latvijā.

Obligāta prasība Liieldienu rītā ir agrā celšanās, lai gūtu laimi un iegūtu možumu visai vasarai. Lūk, kā cēlies paradums Liieldienās šūpoties. Kad saule Liieldienu rītā paceļas mazliet virs apvāršņa, tā šūpojoties trīs reizes uz vienu pusi un trīs reizes uz otru pusi. Jo vairāk šūposies, jo mazāk visu gadu nāks miegs, bet vasarā odi nekodīs.

Liieldienu olu krāsošana

Ola ir dzīvības simbols, olu krāsošana un dāvināšana — sena un ļoti iecienīta paraža.

Senajiem latviešiem iecienītākās Liieldienu olu krāsas ir zaļa un dzeltena. Parasti olas vāra sīpolu mizu, alkšņu mizu, bērzu lapu, kumelīšu, mētru, zaļo sūnu vai rudzu zelmeņa novārījumā. Krāsojot sīpolu mizās, iegūst dzeltenu, gaiši brūnu krāsu. Brūnums kļūst vēl spilgtāks, ja pie sīpolu mizām pieliek kafijas biezumus. Alkšņu mizas dod brūni iesarkanu krāsu, kumelītes — maigi dzeltenu, bērzu lapas, mētras un sūnas — dzeltenzaļu, bet rudzu zelmenis — koši zaļu krāsu.

D. Karaša. LST un.;

S. Andriksone. Dzīves mācība, 1. Rīga, 1993

Liieldienu rītā pie **lietuviešu** bērniem nāk ciemos *Velyke* – vecenīte, kas dala olas. Viņa ir tā, kas paslēpj olas un liek bērniem tās meklēt. Lai *Velyke* atnāktu, bērniem labi jāuzvedas.

Krāsojot olas, lietuvieši parasti uz tām zīmē sauli, zvaigznītes, rūtas (puķe ar dzelteniem ziediem), eglītes, zalkti, putniņus, zirdziņus.

Lietuviešu tautai ir teika “Kāpēc krāso olas?”. Reiz dzīvoja kāds ļoti labs karalis. Viņu mīlēja ne tikai cilvēki, bet arī putni un dzīvnieki. Taču karalis bija nelaimīgs, jo viņam nebija bērnu. Līdz ar karali nelaimīgi bija arī cilvēki, jo karalim nebūs pēcnācēju, kas valdīs pēc viņa. Taču notika brīnums — karaļa ģimenē piedzima dēls! Pricējās visi cilvēki, putni, dzīvnieki. Un no lielā prieka kāda vista izdēja sarkanu olu. Kopš tā laika cilvēki arī sāka krāsot olas, izrādot savu prieku.

Šūpošanās lietuviešiem nav tik populāra un obligāta kā latviešiem un igauņiem.

Nedēļā pēc Liieldienām lietuviešiem ir Mazās Liieldienas, kurās arī krāso olas, notiek ciemošanās ārpus mājas.

G. V. Germaniene. SK

alksnis — ольха

kumelītes — ромашка

zelmenis —

стеблестой

Igaunu Lieldienas burtiskā tulkojumā nozīmē “gaļas ēšanas diena”, bet tautā šos svētkus sauc par Olas svētkiem. Galvenās izdarības šajos svētkos ir saistītas ar olām: olu krāsošana, mainīšanās ar tām, dāvināšana, sišanās, kā arī šūpošanās.

Olas parasti krāso ar dabiskām izejvielām — zālēm, bērzu lapām, sīpolu mizām; mūsdienās izmanto arī pārtikas krāsvielas. Senie igauņi ne tikai zīmēja uz olām, bet arī rakstīja, piemēram: Priecīgus svētkus! Neaizmirsti mani! Daudz laimes! Olu krāsošana Igaunijā pazīstama no pagājušā gadsimta.

Igaunu bērņus svētku rītā apciemo Lieldienu zaķis, kas paslēpj olas. Šī tradīcija ir atnākusi no Rietumeiropas.

Ir uzskats, ka zaķis un olas ir saistīti savā starpā, un tie ir dzīvības simboli. Jāatzīmē, ka igauņiem, kuri lielākoties ir luterāņi, nav gavēņa laika kā katoļiem Lietuvā, Latvijā u.c. Mūsdienās daudz Lieldienu ēdienu igauņi ir pārņēmuši no krievu pareizticīgajiem.

V. Vārķ. RT

Ebreji Lieldienas — Pesah svin martā vai aprīlī, atkarībā no Mēness fāzēm. Pesah ir nozīmīgākie ebreju svētki. Tos sauc par brīvības svētkiem. Šajos svētkos savijušies ebreju tautas likteņa motīvi: trimda, izdzīšana, ticība, ciešanas, brīnumi, atbrīvošanās. Šo svētku vēsture stāsta par to, kā ceļā no Ēģiptes uz Svēto zemi dzima ebreju tauta. Ap 1300.—1250. g. p.m.ē. Ēģiptes ebreji pārbēga pāri Sinaja pussalai uz Kanaānu (mūsu dienās — uz dienvidiem no Libānas). Šis gājiens notika Mozus vadībā. Leģendārais izraēliešu vadonis Mozus panāca to, ka gājiena laikā cilvēki jutās vienoti. Mozu uzskata arī par ebreju tautas likumdevēju. Kā vēsta Bībele, laikā, kad ebreji atradās Sinaja tuksnesī, Mozus saņēma no Dieva likumus, kurus mēs pazīstam kā desmit baušļus.

Lieldienās ebreji neēd neko, kas cepts no raudzētas mīklas. Raksturīgākais ēdiens ir maca — neraudzēta maize. Ir pieņemts, ka trauki, kuri lietoti visu gadu, neder Lieldienu ēdieniem. Vairumā ebreju ģimeņu ir īpašs trauku komplekts tikai Pesah svētkiem.

Pasaules vēsture, 1. Rīga, 1997;
Празднуем Песах! Москва, 1998

Krievu pareizticīgo baznīca Lieldienas sauc par “visu svētku svētkiem”. Tā ir pareizticīgo gada galvenā diena. Šajā dienā svin Jēzus Kristus augšāmcēlšanos, labo spēku uzvaru pār ļaunajiem, gaismas uzvaru pār tumsu.

Lieldienu priekšvakarā — Lielajā Sestdienā ticīgie pulcējas baznīcā uz dievkalpojumu. Uz baznīcu nes īpašus Lieldienu ēdienus, lai tos svētītu. Lieldienu galdā liek speciālus ēdienus, kurus gatavo tikai vienreiz gadā — Lieldienu kuliču, biezpiena pashu, krāsotas olas.

Lieldienas — tās ir ne tikai lūgšanas. Šiem svētkiem ir raksturīgas dažādas izklaides. Pēc 7 nedēļu gavēņa var atļauties jebkuru ēdienu. Tiek rīkotas dažādas rotaļas ar Lieldienu olām, šūpošanās šūpolēs.

Lieldienās krieviem ir pieņemts sveikt citam citu, trīsreiz saskūpstoties un sakot vārdus: “Христос воскрес!” (“Kristus ir augšāmcēlies!”).

Н. В. Чудакова. Праздники...

gavēnis — пост

trimda — ссылка
izdzīšana — изгнание
liktenis — судьба

raudzēta mīkla —
дрожжевое тесто

Ukraini tāpat kā krievi Lieldienas svin pēc pareizticīgo baznīcas kalendāra. Baznīcas ieražas ir ļoti cieši savijušās ar tautas ieražām. Nedēļu pirms Lieldienām Pūpolu svētdienā ar svētītiem pūpoliem dzina govis ganībās, uzsāka krāsot olas, cept saldus biezpiena pīrāgus. Lieldienu naktī dedzināja svētku ugunis, un baznīcas pagalmā pulcējās visi ciema ļaudis. Svētki turpinājās trīs dienas, kuru laikā cilvēki drīkstēja zvanīt baznīcas zvanus, lai aizdzītu ļaunos garus. Daudzveidīgas bija Lieldienu rotaļas, kurās varēja sacensties dejošanā, dziedāšanā, veiklībā. Pirmajā svētdienā pēc Lieldienām apciemoja mirušos tuviniekus kapsētā, nesa olas, pashu un citus ēdienus, dažreiz ap krustiem sēja izšūtus dvieļus. Slavenas ir ukraiņu mākslinieciski apgleznotās olas “pisanki” un “krašenki”.

Зеленченко Т. УНС

◆ Lieldienas — tie ir jautrības un prieka svētki, kad, daloties priekos, apciemo tuviniekus un paziņas. Iedomājieties, ka jūsu mājās ir gaidāmi dažādu tautību ciemiņi: krievi, ukraiņi, latvieši, lietuvieši, ebreji, igauņi. Jūs centīsieties sagādāt viņiem prieku, pagatavojot šo tautu raksturīgos Lieldienu ēdienus un izklaidējot viesus ar spēlēm un rotaļām, kas saistītas ar šiem svētkiem.

1. Klase sadalās vairākās grupās.

2. Katra grupa izstrādā savu svētku pasākuma rīcības plānu, vienojoties par to, “ko ielūgs”, t. i., kādu tautu Lieldienu tradīcijas tiks izmantotas.

3. Pārdomājiet, kā jūs sagatavosieties viesu uzņemšanai.

Izvēlieties:

— par produktu sagādi atbildīgos “sagādniekus”;

— ēdiena gatavotājus — “pavārus”;

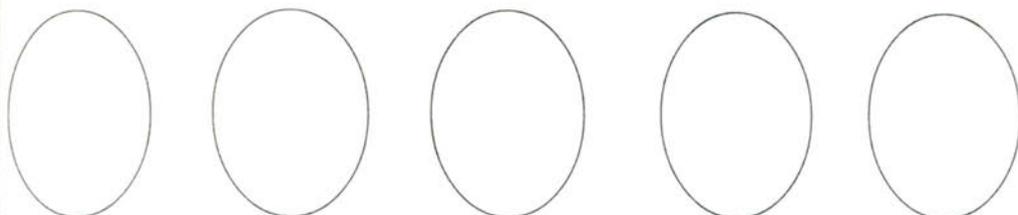
— galda noformētājus;

— rotaļu un spēļu vadītājus.

4. Katra grupa pastāsta par to, kā ir sagatavojusies viesu uzņemšanai!

◆ Kādas dabiskās krāsvielas jālieto, lai dabūtu olas šādās krāsās?

brūnas	— sīpolu mizas
spilgti brūnas	—
iesarkanas	—
zaļas	—
dzeltenas	—
dzeltenzaļas	—

1. 2. 3. 4. 5.

◆ Izkrāso olas! Ļauj vaļu fantāzijai!

◆ Pasaki (uzraksti), kam tu kuru dāvināsi!

1.
2.
3.
4.
5.

◆ Pajautā mātei un vecmāmiņai, (krustmātei, kaimiņienei), ko viņas atceras par olu krāsošanu senāk! Mēģini pierakstīt viņu stāstīto, lai pēc tam pastāstītu klasesbiedriem!

.....

.....

.....

.....

.....

.....

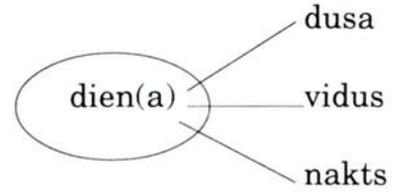
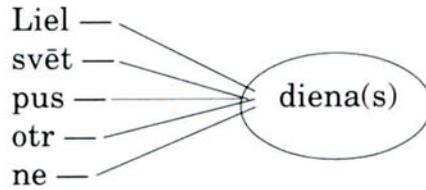
.....

.....

◆ Atjauno latviešu tautasdziesmas par Liendienām, ierakstot iztrūkstošos patskaņus!

Nāc n __ kdama, Lieladiena,	Liendienas, Liendienas,
V __ si bērni t __ vi gaida,	Kā m __ s tevi gaid __ jām,
Visi b __ rni tevi ga __ da,	Tu atv __ di spožu s __ uli
Aiz v __ rtiem sas __ duši .	Manas m __ tes sirsniņā.

◆ Veido jaunus vārdus! Palīgā ņem vārdnīcu!

◆ Pastāsti, kādas pazīmes liecina par pavasara iestāšanos (atnākšanu)? (dianas kļūst garākas; aug sēnes; atlido gājputni; vārnas aizlido; kūst sniegs; plaukst pūpoli; salst deguns; bērni nemācās; visi slimo ar gripu)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

◆ Uzzīmē mīklu atminējumus!

Pārcērt kaulu,
Atrod sudrabu;
Pārcērt sudrabu,
Atrod zeltu. (lao)

Pavasari atskrien,
Rudeni aizskrien.
(itupn)

Kas guļ ar vaļējām acīm?
(aszķi)

Maza, maza māmuliņa
Simts lakatiņu galvā;
Kas to izģērbs,
Tas gauži raudās.
(īplsos)

Pats sarkans,
bet acis baltas.
(slūpop)

◆ Sameklē un uzraksti tautasdziesmu, ticējumu par Lieldienām!

◆ Uzzīmē Lieldienu zaķi!

◆ Atrodi vārdus, kas saistās ar Lieldienām un to tradīcijām!

r s k p ū p o l s i
š p a t ā d v p g o
ū l i g m z s e r t
p a v a s a r i s d
o k e o t ķ a b ģ z
l i e l d i e n a s
e š o a z s d t e ķ
s a u l g r i e ž i

◆ Uzraksti raksturīgākos vārdus un vārdu savienojumus, kas attiecas uz Lieldienām! Iesaisti tos īsā stāstījumā!

Ūsiņa diena

pieguļa — zirgu
ganišana naktī

Ūsiņi ir starp pavasara un vasaras saulgriežiem. Ūsiņa diena jeb Jurgā diena ir 23. aprīlī.

Gan Ūsiņš, gan Jurgis ir zirgu aizbildņi. Jurgos kauj gaili, dzen ganos lopus, pieguļā — zirgus. Jurgos par pirmo ganu dienu uzskata daudzas tautas — igauņi, krievi, somi, ungāri. Tad, neatkarīgi no laika apstākļiem, lopi bija jāizdzen ganos, kaut uz neilgu laiku, pat sniegā, tā iezīmējot jaunās ganību sezonas sākumu.

Laižot govīs ganībās, vēl mūsdienās notiek rumulēšanās — govīs aplaista ar ūdeni, lai tās dotu daudz piena un ganos nebizotu, aplaista arī ganus, lai tiem nenāktu miegs un nekostu odi. Pēc rumulēšanās seko Ūsiņa mielasts, kurā pasniedz vārītas olas, vistu vai gaili, plācēņus, alu.

Kopš 19. gs. Jurgos kalpi pārgāja pie citiem saimniekiem. Sugas vārds "jurgī" vēl tagad nozīmē dzīvesvietas maiņu.

Ticējumi:

- ja Jurgā dienā saule spīd, tad būs laba gurķu raža;
- ja pirms Jurgiem ir pērkons, tad būs bada vasara;
- ja dzeguze deviņas dienas pirms Jurgiem sāk kūkot, tad būs silta un auglīga vasara.

dzeguze — кукушка

D.Karaša. LST un...

E.Olupe. LGI

Lietuviešiem Jurgī jeb Jura diena ir saistīti ar dabas novērošanu un laika pareģošanu. Šajā dienā nestrādāja zemes darbus, lai krusa nesasit labību. Ja rudzi bija izdīguši un neredzēja vārnu, tad ticēja, ka būs laba raža.

Igauņi no Jura dienas sāka rēķināt pavasara darbus: kad jāsāk sēja, stādīšana utt. Tāpat kā senie latvieši, arī igauņi šajā dienā mainīja dzīvesvietu, līga jaunus kalpus un citus darba darītājus.

Dažos Igaunijas novados Jurgā dienā nedrīkstēja art zemi, taču kūtsmēslus uz lauka varēja vest. Ir arī ticējums: ja agri no rīta pirms saules aušanas zemnieks uzars vienu vagu, tad pārējā aršana padosies viegli. No Jura dienas govīm būs vairāk piena.

V.Vārķ. RT

Ukraiņu Svētā Juriņa diena ir līdzīga latviešu Ūsiņiem. Šos svētkus ukraiņi atzīmē 6. maijā par godu svētajam moceklim Jurijam, ko uzskatīja par lopkopības un laukkopības aizbildni.

Tautas ticējumi vēsta, ka šajā dienā pavasaris nolaižas uz zemi. No paša rīta dzina lopus pļavās, lai tie izbaudītu rāsas brīnumspēku. Dažviet govīs pušķoja ar vainagiem un kaisīja tām virsū svētītas magones. Bērni ripināja pļavās krāsotas olas, kuras pēc tam ieraka zemē, cerot uz labu ražu nākamajā gadā. Svēto Juriju lūdz, lai tas atnestu siltu un mitru vasaru.

T. Зеленченко. УНС

kalps — батрак

krusa — град

līgt — нанимать

Mātes diena

Maija otrajā svētdienā svin Mātes dienu. Mātes diena Latvijā pirmoreiz tika atzīmēta 1922. gadā.

Padomju varas gados Latvijā svinēja Starptautisko Sieviešu dienu 8. martā, bet no 1989. gada atkal svin Mātes dienu.

Kā radās Mātes diena?

Mātes dienas svinēšanu ierosināja Anna Džervise (*Jarvis*) no Filadelfijas. 1906. gada 8. maijā bija mirusi viņas māte. Klusi sērodama kopā ar savām draudzenēm, viņa 1907. gadā pirmo reizi atzīmēja Mātes dienu, sakot, ka katram cilvēkam labākā un godājāmākā būtne ir viņa māte. Tā A. Džervisei radās doma par Mātes dienu, un viņa uzaicināja vietējās draudzes un sabiedrību arī atzīmēt šo dienu. Jau 1908. gadā Mātes dienu atzīmēja jo plaši. 1914. gadā maija otro svētdienu Amerikā izsludināja par oficiāliem svētkiem. Izplatījās paraža Mātes dienā apmeklēt to dievnamu, kur katrs bērniņā kristīts, lai noliktu uz altāra ziedus kā pateicību savai mātei par kristīgu audzināšanu. Līdzīgi Mātes dienu svin arī Zviedrijā, Dānijā, Meksikā, Indijā un citur, šos svētkus vispirms atzīmējot baznīcā.

Latvijā šo dienu jau 20. un 30. gados atzīmēja kā Ģimenes un Mātes dienu, atzīstot, ka stipra ģimene vispirms ir mātes nopelns.

Avīze "Svētdienas rīts", 1990. g., 13. maijs

Arī **Igaunijā** Mātes dienas svinēšanas tradīcija pārņemta no Amerikas. Pirmoreiz šī diena tika atzīmēta 1923. gada 3. jūnijā, un to organizēja Sieviešu biedrība.

Šajā dienā tika godinātas visas mātes, neaizmirstot arī kritušo karavīru mātes, mātes, kas ir slimnīcās, dzīvo pansionātos.

No 1934. gada par godu mātēm tika stādīti koki.

Lietuvā Mātes dienu atzīmē maija pirmajā svētdienā, bet pirmajā jūnija svētdienā — Tēvu dienu.

- ◆ Sameklē informāciju un pastāsti par kāda ievērojama cilvēka māti!
- ◆ “Uzzīmē” ar vārdiem savas mātes (vecmāmiņas, krustmātes) portretu!
- ◆ Pabeidz teikumus!

Manas māmiņas (vecmāmiņas) raksturīgākās īpašības ir

.....

.....

.....

.....

Es vēlos, lai viņa vienmēr

.....

Mātes dienu mūsu ģimene (ne)svin

.....

Ja man būtu daudz naudas, es viņai uzdāvinātu trīs lietas:

1.

.....

.....

.....

2.

.....

.....

.....

3.

.....

.....

.....

Vasarsvētki

Saskaņā ar kristīgo tradīciju Vasarsvētkus svin piecdesmit dienas pēc pirmajām Lieldienām. Mājas un sētas pušķo ar meijām.

Šajos svētkos atzīmē oficiālo kristīgās Baznīcas rašanās dienu. "Tiek pieminēta diena, kad Dievs Svētais Gars nolaidās pār Jēzus mācekļiem vēja un uguns liesmu izskatā. Tas viņiem deva pārlicību pievērst cilvēkus kristietībai".

S. Meredith. Pasaules reliģijas. Enciklopēdija. Rīga, 1997

Krievu Vasarsvētki ("Troica") ir vieni no divpadsmit svarīgākajiem baznīcas svētkiem. Tajos piemin Svēto Trīsvienību — Dievu Tēvu, Dievu Dēlu un Dievu Svēto Garu un tos svin piecdesmitajā dienā pēc Lieldienām.

Krievzemē Vasarsvētki saplūduši ar senslāvu svētkiem "Semik". Šie svētki iezīmēja pavasara beigas un vasaras sākumu.

Vasarsvētkus uzskatīja par "meiteņu" svētkiem, jo daba straujās ziedēšanas priekšvakarā atgādināja jaunu meiteni uz "lielās" dzīves sliekšņa. Tāpēc daudzus svētku rituālus izpildīja tikai meitenes, piemēram, tika dejotas meiteņu riņķa dejas.

Visiecienītākais koks Vasarsvētkos ir bērzs. Tas saistīts ar ticējumu, ka bērzam piemīt īpašs dzīvības spēks, jo tas sazaļo agrāk nekā citi koki. Ar bērziem rotāja mājas un dievnamus, ar bērza zariem un vainagiem meitenes zilēja nākotni. Ārā izvēlējās kādu jaunu zaļu bērziņu, izpušķoja to un blakus tam klāja galdautus, rīkoja mielastu. Galvenais ēdiens bija ceptas olas. Ap bērzu dejoja riņķa dejas un dziedāja liriskas dziesmas. Jaunieši gāja rotaļās un šūpojās šūpolēs.

H. В. Чудакова. Праздники...

Ukraini Vasarsvētkus (Zaļumsvētkus), tāpat kā krievi un latvieši, svin piecdesmitajā dienā pēc Lieldienām.

Pēc tautas ticējuma šie svētki iezīmēja pavasara beigas un vasaras sākumu, un tāpēc tautā tos dēvēja par "zaļajiem" svētkiem. Pirms svētkiem mājas un pagalmus pušķoja ar dažādu koku zaļajiem zariem. Grīdas mājās noklāja ar smaržīgām zālēm. Vasarsvētki ilga veselu nedēļu. Jaunekļi un jaunavas dejoja apkārt speciāli izveidotam ratam, kas bija piestiprināts pie ozolkoka staba un izpušķots ar zariem, puķēm un lentēm.

Т. Зеленченко. УНС

меија — березка
(срубленная для
украшения)

Vasarsvētku nakts!

šalkot — (par lapām)

шелестеть

(par mežu) шуметь

neviļus — netišām,

nejauši

pīlādzis — рябина

irbenājs — irbene —

калина

nekārot — nevēlēties

pumpurs — (zieda)

бутон

(koka) почка

iet briedumā — augot,

arī gatavojoties kļūt

resnākam, stingrākam

“Visi celiņi ir noslaucīti, visās mājās ir pušķotas palodzes un durvis, visi griesti nosprausti pīlādžiem, vilkābelēm, ceriņiem. Meijas noslēpumaini šalkoja, ja neviļus tām kāds pieskārās, sapņos izstiepdams roku. Bet ļaudis jau mierīgi guļ savos baltajos linkreklos, viņi nezin, ko meijas runā ar pīlādžiem, ceriņiem un irbenājiem, kā piepludina gaisu saldām smaržām. Kā viņi var tik mierīgi gulēt? Kā viņi nekāro dzirdēt, kas tanīs smaržās, kas tanīs ziedos un ko viņi stāsta?”

Vasarsvētku nakts! Lauki rasas pilni, meži un dārzi — ziedu un lapu. Visi pumpuri žigli, žigli iet briedumā, lai var uzziedēt ar rīta sauli.”

A. Brigadere. “Anneles stāsti”

◆ Paskaidro, kā tu saproti šādus teikumus tekstā:

Meijas noslēpumaini šalkoja, ja neviļus tām kāds pieskārās.
Visi pumpuri žigli, žigli iet briedumā, lai var uzziedēt ar rīta sauli.

◆ Atrodi vārdus un vārdu savienojumus ar tādu pašu vai līdzīgu nozīmi!

ļaudis	kad saule būs uzlēkusi
lauki rasas pilni	izgreznot
neviļus	nevēlēties, negribēt
nekārot	ātri
žigli	nejauši
pušķot	cilvēki
ar rīta sauli	laukos ir liela rasa

Zināšanu papildināšanai

Anna Brigadere (1861—1933) — latviešu rakstniece, kas savā daiļradē bagātīgi izmanto tautas daiļrades motīvus un tēlus, pauž vienkāršās tautas dzīves gudrību, darba un taisnības mīlestību, cildina izturību, drosmi.

Populārākie darbi — pasaku lugas *Sprīditis*, *Maija un Paija*, *Princese Gundega un karalis Brusubārda*; un — triloģija *Dievs. Daba. Darbs*.

Līgo diena un Jāņu diena

Jāņi ir vasaras saulgrieži, kad visgarākajai dienai seko visīsākā nakts, un tos svin 23. jūnijā — Līgo dienas vakarā un 24. jūnijā — Jāņu dienā.

Līgo vakara raksturīgākās izdarības ir Jāņu zāļu lasīšana, vainagu pīšana, Jāņuguns dedzināšana un līgošana, papardes zieda meklēšana. Līgošanu nobeidz, saulei uzlecot.

Līgo vakarā lasītās Jāņu zāles izžāvē un glabā kā zāles pret visām cilvēku un lopu slimībām. Tāpat rikojas ar Jāņu vainagu. Ugunsroku kurina pēc iespējas augstākā vietā, lai to varētu tālu redzēt un lai cilvēki gūtu spēku, bet apkārtējie lauki — auglību. Ir tradīcija lēkt pāri ugunskuram, ticot, ka uguns “pieskāriens” dos cilvēkam veselību visam gadam.

Latvijas Republikā 23. un 24. jūnijs ir oficiāli svētki.

Pēc 1959.gada LKP CK plēnuma Jāņi bija aizliegti, bet 1988. gadā svētku svinēšana tika oficiāli atjaunota.

Jāņu svētkus no latviešiem pārņēmušas citas Latvijā dzīvojošās tautas.

Ticējumi:

- Jāņos jālec pāri ugunskuram, lai odi nekostu;
- kalniņos jākur Jāņu ugunskuri, jo ugunskura pelnos Dieviņš naudu ber;
- Jāņu naktī nedrīkst gulēt, tad gulēsi visu gadu;
- Jāņu naktī nedrīkst kurināt pirti, lai zirgi nesvīstu;
- Jāņu naktī iet gulēt ar nemazgātu muti — kas sapņos nāks ar dvieli, tas apprecēs.

E. Olupe. LGI

Papardes zieda meklēšana

Viena no skaistākajām Jāņu nakts tradīcijām ir papardes zieda meklēšana. Šis zieds uzzied tikai Jāņu naktī ap pusnakti un zied arī tikai īsu brīdi. Ziedi ir gan sudraba, gan zelta, gan arī dimanta:

Visi ziedi noziedēja,
Papardīte neziedēja;
Tā ziedēja Jāņu naktī
Sudrabiņa ziediņiem.

Ja nu papardes ziedus tik grūti uzmeklēt, tad arī ap tiem vijas daudz teiksmainu nostāstu un ticējumu. Kādi tad nu ir līdzekļi papardes zieda iegūšanai? Viens no tautas ticējumiem par to stāsta:

Jāņu naktī iet uz mežu, apvelk ar dzelzs nūjiņu trīs riņķus ap papardi un pats nostājas tuvu pie papardes, šo riņķu vidū. Pēc tam papardi pārklāj ar melnu zīda drēbi. Īsi pirms pusnakts ap papardi salasās velni, raganas, pūķi un taisa troksni, gribēdami tikt riņķu vidū un aizdzīt nelūgto viesi, lai neviens nedabūtu papardes ziedu. Uz tiem nav jāskatās, bet gan cieši uz papardes ziedu. Tieši pusnaktī jānoņem zīda drēbe un, skatoties uz papardi, jāmet nelabajiem gariem virsū. Tie aizbēg projām un tai pašā laikā parādās brīnišķīgais papardes zieds.

O. Lideks. LS

auglība —
плодородность
pieskāriens —
прикосновение
paparde —
папоротник

dimants — алмаз

jāņtārpiņš — светлячок

dziedniecisks —
целебный

Igauniem Jāņi — (*Jaanipäev*) arī ir saulgriežu svētki un ir saistīti ar ugunskuru un šūpošanos.

Šūpošanās ir pamats visiem pavasara svētkiem. Ja neiznāca pašūpoties agrāk, tad Jāņos tas bija jādara obligāti. Šūpoles tika taisītas no bērza koka. Ar bērziem pušķoja arī istabas.

Ugunskuri bija gan lieli, gan mazi. Lielie ugunskuri vienmēr tika dedzināti vienā un tajā pašā vietā. Agrāk šajā dienā Jāņiem aizsēja acis un sasēja kājas, bet atpirkties varēja ar vīnu, alu, konfektēm. Vainagus pin no pļavu puķēm, ozolzaru vainagi Igaunijā nav populāri.

Tiek meklēts arī papardes zieds, kas uzzied Jāņu naktī no divpadsmitiem līdz vieniem. Jāņu dienā tiek apkopti kapi.

Ticējumi : Kurš Jāņu vakarā, īpaši, ja tas ir vīrietis, atrod jāņtārpiņu, tam būs liela laime; jāņtārpiņu nedrīkst nopiest, citādi būs ugunsgrēks; ja apprecas Jāņos, būs laimīga laulība.

V. Vārķ. RT

Lietuviešiem Jāņu diena, tāpat kā igauņiem un latviešiem, ir saulgriežu svētki. Šos svētkus tautā vēl sauc par rāsas svētkiem.

Tiek kurināti ugunskuri, pīti vainagi, galvenokārt no pļavu puķēm, reti no ozolu zariem. Jāņu dienā lasītām zālēm piemīt dziedniecisks spēks, tāpēc tās tiek izžāvētas un uzglabātas.

Daudzi šo svētku ticējumi un paražas sasaucas ar latviešu ticējumiem un paražām

Paši lietuvieši atzīst, ka Lietuvā Jāņi nav tik populāri kā Latvijā.

G. V. Germaniene. SK

Līdzīgi latviešu Jāņiem ir **krievu** svētki — Ivana Kupalas diena, ko atzīmē 7. jūlijā. Šajā dienā pareizticīgo baznīca svin Jāņa Kristītāja dzimšanas dienu.

Svētku rituāli tika veikti tieši naktī, jo to uzskatīja par burvju nakti. Svētku simbols bija papardes zieds, kam piemita burvestība.

Starp populārākajām svētku ieražām var minēt ugunskura dedzināšanu un lēkšanu pār to. Šai naktī lielu nozīmi piedēvēja ūdenim, to arī uzskatīja par dziedniecisku un burvestības pilnu. Tika atklāta peldēšanās sezona.

Svētku laikā meiteņu galvas rotāja vainagi, kurus vakarā palaida upē, piestiprinot tiem degošas sveces, un zīlēja nākotni.

Tā bija senatnē, bet mūsdienās šīs krievu tautas tradīcijas gandrīz izzudušas.

H. B. Чудакова. Праздники...

Kupala ir senslāvu svētki, ko **ukraiņi**, tāpat kā krievi, atzīmē 7. jūlijā (pēc jaunā stila). Baznīca šos svētkus saistīja ar Jāņa Kristītāja dienu.

Senāk par Kupalu sauca lelli vai putnubiedēkli, kuru peldināja un slicināja ūdenī. Kupalas svētku priekšvakarā pauguros, upju un ezeru krastos puīši dedzināja ugunskurus. Svētku centrā bija uzstādīts rituāla koks — “marena” (“kupaļca”), kas bija izpušķots ar dabiskiem un mākslīgiem ziediem, ogām, lentēm. Apkārt kokam dejoja, dziedāja dziesmas par mīlestību, par precībām. Jaunieši lēca pāri ugunskuram, ticot, ka atbrīvosies no ļaunajiem spēkiem un slimībām. Meitenes meta upē vainagus, bet kupalas koku — marenu salauza sīkos gabalos un sadalīja visām meitām.

T. Зеленченко. УНС

♦ Uzmanīgi izlasi latviešu tautasdziesmas par Jāņiem!

1. Īsa, īsa Jāņu nakts
Par visām naksniņām:
Te satumsa, te izausa,
Te saulīte gabalā.

2. Jāņu māte sieru sēja
Deviņiem stūrīšiem;
Šim stūrītis, tam stūrītis,
Jānīšam viducītis.

3. Es uzliku saimniekam
Ozoliņa vainadziņu,
Lai tam auga tādi zirgi
Kā kuplie ozoliņi.

4. Visa bija Jāņu zāle,
Ko plūc Jāņu vakarā;
Ko plūc rīta saulītē,
Tā vairs lieti nederēs.

5. Kas spīdēja, kas vizēja
Viņā kalna galiņā?
Kaimiņļaudis līgodami
Dedzin' Jāņa uguntiņ'.

6. Jauni puīši, jaunas meitas,
Jāņu nakti neguļati,
Kas gulēja Jāņu nakti,
Visu gadu snauduļos.

naksniņa — nakts

saimnieks —
saimnieks

lieti — šeit — lietderīgi

neguļati — neguliet

snauduļot — дремать

♦ Lasi Jāņu svinēšanas aprakstu! Lodziņā atzīmē rindkopas saturam atbilstošās tautasdziesmas numuru!

Jāņus svin vasaras vidū, vasaras saulgriežos, kad visgarākai dienai seko visīsākā nakts. □

Saimnieces pienākums ir rūpēties, lai netrūktu jāņusiera. Siers ir raksturīgākais ēdiens šajos svētkos. □

Visas Jāņuzāles jāplūc Līgo vakarā, jo tad tām piemīt maģisks spēks. □

Kad visas malas ir appušotas, tad sāk mesties krēsli, sākas līgošana. Vispirms aplīgo pašu māju, sevišķi saimnieku un saimnieci. Saimnieks dabū kuplus ozola, saimniece zāļu vainagus. □

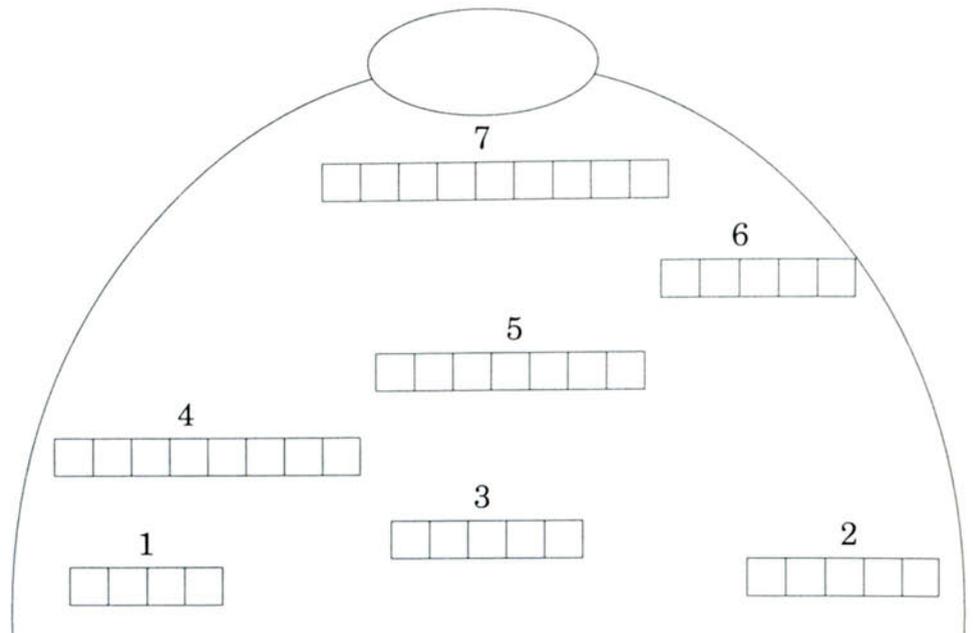
Pēc tam līgotāji staigā no vienas mājas uz otru, kamēr pēdīgi sanāk lielā pulkā kādā kalnā, kur dedzina darvas mucu. Pie ugunskura dejo, rotaļājas un lec pār uguni. □

Jāņu nakti nedrīkstēja gulēt, bija jāliksmo līdz rītam. □

pēdīgi — beidzot
darva — смола

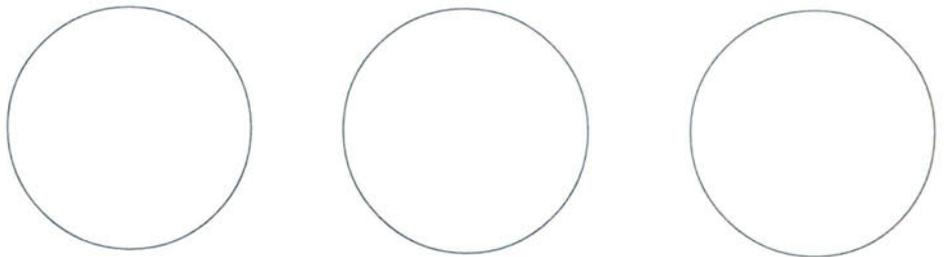
◆ Ko tu zini par Jāņu svinēšanu? Atbildes ieraksti atbilstošajā kalna laukumā!

Uzvarētajam pienākas Jāņu vainags kalna galā! Iezīmē to!

1. Kas ir tradicionālais Jāņu dzēriens?
2. Ko ēd Jāņos?
3. No kura koka zariem pin vainagus?
4. Kā sauc Jāņu dziesmu dziedāšanu?
5. Kas zied Jāņu naktī tikai vienreiz gadā?
6. Ko nedrīkst darīt Jāņu naktī?
7. Ko dedzina Jāņu naktī?

◆ Ar krāsu zīmuļiem vai flomāsteriem “nopin” trīs vainagus!

Kam tu dāvinātu vainagus Jāņu dienā?

◆ Uzraksti dzejas rindiņas par Jāņiem, izmantojot dotās atskaņas!
Visiem mīla Jāņu

..... diena, minam

Bet tā gadā tikai

..... viena. svinam

..... brālītis kalniņā

..... Jānītis galiņā

Jāņu siers

5 l piena
1 kg biezpiena
3 olas
sviests
sāls
ķīmenes

5 l piena uzkarsē gandrīz līdz vārīšanās temperatūrai, maisot pievieno 1 kg smalki saberzta biezpiena. No biezpiena skābuma piens pamazām sarec, un, kad suliņas atdalījušās, maisīšanu un karsēšanu pārtrauc, ļauj piena recekļiem nogulsnēties, suliņas nolej, biezpiena masu liek ar karstu ūdeni samitrinātā drānā un veļot, cik iespējams ātri notecina suliņas, neļaujot masai atdzist. Pēc tam masu liek katliņā, izkausētā sviestā un maisot pa daļām pievieno ar sāli un ķīmenēm sakultas 3 olas. Karsē, līdz masa vienmērīga. Siera masu liek mitrā drānā, sasien, novieto zem neliela sloga vēsā telpā.

♦ Sakārto darbības pareizā secībā!

- suliņas nolej;
- biezpiena masu veļ;
- pienu uzkarsē;
- sāli un ķīmenes sakuļ ar olām;
- pievieno saberztu biezpienu;
- siera masu liek zem sloga;
- izkausē sviestu;
- biezpiena masu samaisa ar sviestu, ķīmenēm, olām;
- siera masu liek drānā

♦ Sadalieties grupās (katra grupa ir siera ražotāju firma)!

Reklamējiet savu Jāņu siera produkciju! Uzzīmējiet reklāmu! Saceriet tekstu, slavējot jūsu ražojuma kvalitāti, zemo cenu, labvēlīgo ietekmi uz organismu u. c. īpašības!

sarecēt — застывать

suliņas — сыворотка

recekļi — застывшая

масса

drāna — аудумс

zem sloga — под груз

Septiņu gulētāju diena

Septiņu gulētāju diena — 27. jūnijs — ir saistīta ar laika novērošanu un laika pareģošanu.

Ticējumi:

- Ja Septiņu gulētāju dienā spīd saule — tā spīdēs septiņas dienas no vietas; ja lietus līst — līs septiņas dienas no vietas. Ja pēc septiņām dienām nepārstāj — līs vēl septiņas nedēļas.
- Ja šajā dienā daudz guļ — visu gadu daudz gulēs.

Pētera diena

Pētera dienu svin 29. jūnijā.

Pētera diena atkārto vai turpina Jāņu dienas tradīcijas. Pēteris noslēdz Jāņa gaitas.

Septiņu brāļu diena

Septiņu brāļu diena — 10. jūlijs, tāpat kā Septiņu gulētāju diena, ir saistīta ar laika novērošanu un pareģošanu.

Ticējums:

- Ja līst Septiņu brāļu dienā — līs septiņas nedēļas no vietas.

Jēkaba diena

Jēkaba dienu svin 25. jūlijā.

Jēkaba diena tiek uzskatīta par saimnieku dienu. Jēkaba galvenais uzdevums ir gādāt par miežu un rudzu ražu.

Annas diena

Annas dienu svin 26. jūlijā.

Annas diena ir saimnieču diena. Annas dienā lika galdā pirmos kartupeļus un burkānus, ēda jauno rudzu maizi.

Miķeļa diena

Miķeļi ir 29. septembrī un iezīmē vasaras beigas, t.i., rudens saulgriežus, kad diena un nakts ir atkal vienādā garumā. Miķeļi ir ražas novākšanas svinības.

Latviešu tautasdziesmās Miķelis saukts par labu un bagātu vīru, kā arī par maizes tēvu.

Miķeļi ir arī viena no bagātākajām rudens gadatirgu dienām ne tikai senatnē, bet arī tagad.

Pēc Miķeļiem sākas veļu laiks jeb Dieva dienas.

Veļu laiks ir pārdomu un atceres laiks. Šajā laikā pieminēja senčus un ticēja, ka mirušie jācienā īpašā veļu mielastā. Tas parasti notika oktobra pēdējās dienās. Kādu laiku tukšā telpā, visbiežāk rijā, atstāja uzklātu galdu. "Pārpalikumus" apēda pati saime. Pēc cienasta veļus raidīja projām atpakaļ uz veļu valsti, lai tie netraucētu dzīvajiem.

Miķeļi ir visbagātākajā gadalaikā, tāpēc saimniecei nav jāraizējas, ko likt galdā. Uz galda vajadzēja būt gaļai, tāpēc tika kauts vai nu auns, vai āzis, vai visbiežāk sivēns. Sivēnu kāva dažas dienas iepriekš, lai pagūtu uztaisīt desas. Arī kāposti jau bija ieskābēti kādā mazā traukā. Plāceni vai karašas saimniece steidza izcept agri no rīta, lai brokastīs varētu likt galdā.

Miķeļa vakarā minēja mīklas.

Miķeļi ir rudens gadatirgus diena, kad saimnieki saved pārdošanai gan labību, gan dārzeņus, gan lopus.

Līdz ar saimniecības gada beigām daudziem vasaras kalpiem izbeidzās veco līgumu laiks. Miķeļos tika slēgti jauni līgumi.

E.Olupe. LGI

Ukraini labības novākšanas svētkus ("Obžinki") atzīmē augustā.

Ir pieņemts, ka pēdējā pļaujas dienā pļāvēji sēja pēdējo kūli un izgreznoja to ar ziediem un lentēm un tad svinīgi nesa mājās. Svarīgs brīdis šajā ceremonijā bija carienes iecelšana. Par carieni (karalieni) izvēlējās sievieti vai meiteni, kura pļaujas laikā bija bijusi visčaklākā. Viņai lika galvā kuplāko vārpu un ziedu vainagu un pavadīja svinīgā gājienā pa ciemu. Uz nopļautā lauka parasti atstāja mazu nopļautas labības kušķi, apsietu ar sarkanu pavedienu, un blakus tam nolika maizes šķēli ar sāli un ūdeni, kas bija domāts lauku gariņam.

T. Зеленченко. УНС

velis — pēc seniem ticējumiem — nomiruša cilvēka gars, kas apciemo dzīvos tuviniekus

veļu laiks — время духов
senči — предки

rija — ēka labības žāvēšanai un kulšanai

cienasts — угощение

- ◆ Iztaujā savus ģimenes locekļus, radus vai paziņas par līdzīgu svētku — ražas svētku svinēšanu viņu jaunībā! Noskaidro un pastāsti:
 - kad šie svētki svinēti;
 - kāpēc tie svinēti tieši tajā laikā;
 - kas raksturīgs svētkiem (svinīgas ceremonijas, jautras dziesmas, dejas, rotaļas, gadatirgi);
 - kādi svētku ēdieni gatavoti;
 - kādi tautas ticējumi saistīti ar šiem svētkiem.

Laika pareģošana Miķeļos

1. Kad Miķelis ir jaunā mēnesī, tad ziemu lopiem pietrūkst barības.
2. Ja rudenī bezdelīgas vēl pēc Miķeļiem redzamas, tad gaidāms gaišs rudens.
3. Ja Miķelī vēl ozoliem zīles, tad dziļi Ziemassvētki.
4. Ja lapas birst pēc Miķeļiem, pavasarī ilgi turēsies sniegs.
5. Ja Miķeļdienu un nakts ir miglaini, tad būs laba vasara.
6. Ja Miķeļdienā silts lietus līst, tad būs mīksta ziema.

◆ Izlasi un pareģo laiku!

Šogad Miķeļdienu iekrita vecā mēnesī. Nakts bija tik skaidra, ka mēnesi un zvaigznes varēja ļoti labi saskatīt. No rīta sāka līt silts lietus, ejot visu laiku pie kājām lipa nobirušās lapas. Ik pa laikam zem kājām trāpījās arī ozolzīles. Bezdelīgas paslēpās no lietus ligzdās un uztrauktas vidžināja.

Ziemā lopiem netrūks barības, jo Miķeļdienu bija vecā mēnesī.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

pareģošana —
предсказание

bezdelīga — ласточка

zīle — желудь

Mārtiņa diena

Mārtiņa dienu svin 10. novembrī, un tā iezīmē rudens beigas un ziemas sākumu. Mārtiņdiena zemniekiem ir lieli svētki. Tas ir laiks, kad jābeidz visi rudens darbi. Mārtiņos sākas tradicionālās ķekatas jeb budēļi, kas ilgst līdz pat Meteņiem. Ķekatnieku vidū parasti redzama garā sieva, kaza, dzērve, nāve, lācis u.c.

Ticējumi:

- Ja Mārtiņos kokos ir sarma, tad nākamgad būs daudz dārza augļu.
- Ja Mārtiņdiena ir jauka un skaidra, tad ziemā būs liels sals.
- Ja pa Mārtiņiem kokiem vēl daudz zaļu lapu, tad nākamajā pavasarī Vasarsvētkos kokiem būs maz lapu.
- Ja Mārtiņa diena miglaina, tad ziema būs silta.

Mārtiņos gāja čigānos. Sagērbās tā, lai nepazītu, parasti kādam no ķekatniekiem līdzī bija arī mūzikas instruments, un tā gāja no mājas uz māju. Vienam bija kule uz muguras, tur saimniece ielika gaili. Kura bija devīgāka, tā iesvieda arī pa karašai.

Mārtiņbērnu izdarībām — dziedāšanai, dejošanai, lēkšanai — bija jābūt interesantām. Mārtiņbērni ieradās, tērpušies dažādās maskās. Tradicionālākās bija dažādu zvēru un putnu maskas. Ģērbās arī par čigāniem un skrandaiņiem.

Mārtiņi iekrīt bagātākajā laikā, tāpēc galdam jābūt bagātīgi klātam, nedrīkst trūkt ēdienu un dzērienu: vistas un cūkas gaļas, pīrāgu, baltmaizes, kaņepju, ar mizu ceptu kartupeļu, putraindesu, raušu, biezpiena. Mārtiņa pārziņā ir bites, tādēļ galdā jābūt arī saldamjam medalum ar medus plāceni.

Vēlākā laikā svētku mielastā vispopulārākā ir Mārtiņdienas zoss, pildīta ar skābiem kāpostiem, āboliem u.tml. Šī tradīcija ir aizgūta no vāciešiem. Zosi var aizstāt arī ar vistu vai pīli. Daudzu tautu tradīcijās šī diena saistīta ar zosīm, un parasti tās arī šai dienā kauj. Vecos kalendāros svētajam Mārtiņam pat klāt ir zoss zīme. Varētu domāt, ka balta zoss piemērota sniega baltai krāsai. Taču zosis bija upura putns senajiem ēģiptiešiem, grieķiem un romiešiem, un to uzskatīja par svētumu. Senajiem latviešiem ar Mārtiņdienas zosi nav nekā kopēja, šai dienā parasti kāva gailus.

O. Līdaks. LS

Igauniem Mārtiņdiena (*Mardipäev*) bija īsta ķekatu diena, kad bērni pārgērbjas par vīriešiem, kurus sauc par Mārtiņiem. Mārtiņu drēbēm bija jābūt raibām — tumšām, bet ar raibiem plankumiem. Mugurā vilka otrādi apgrieztus kažokus, lika bārdas, raibas maskas, galvā — platmales. Rokās bija bērzu žagari, ar kuriem sita, vēlējot labu veselību. Mārtiņu barā bija Mārtiņtēvs, dēli, noteikti kāds muzikants, āzis, lācis, zirgs, stārķis. Mārtiņbērni pārbaudīja, vai bērni prot lasīt, skatījās, vai visi darbi ģimenē un rokdarbi jaunajām meitām padarīti. Mārtiņbērniem noteikti bija jābūt dzīviem, jautriem un trokšņainiem. Mārtiņtēvam bija līdzī kule ar graudiem, kurus izbārstīja uz grīdas, vēlot labu laukiem un cilvēkiem.

Uz Mārtiņiem taisīja asinsdesu, alu, vārija īpašus sāļos zirnīšus.

V. Vārķ.RT

ķekatas — шествие
ряженных

sarma — иней

iet čigānos — иет
ķekatās
kule — торба

skrandainis —
оборванец

medalus — медовое
пиво
plācenis — лепешка

◆ Senāk garajos rudens vakaros stāstīja pasakas un minēja mīklas. Minēsim mīklas Mārtiņos!

1. Kā zagli sien, kā brāli ved.

.....

2. Apaļš vīriņš: galva zemē, kājas gaisā.

.....

3. Sieva stāv uz vienas kājas, simt lakatu galvā.

.....

4. Sarkans gailītis zemē dzied.

.....

5. Ne logu, ne durvju, bet cilvēku pilns.

.....

6. Pa vasaru kažokā, ziemu pliks.

.....

7. Mazs mazs vīriņš kaula kažokā sēž zaļā krēsliņā.

.....

(Atminējumi: kāpostgalva, zirnis, rācenis, biete, rieksts, ķirbis, vezums.)

Mēģini atrast citu tautu mīklas ar tādu pašu atminējumu!

◆ Mārtiņi ir populāra rudens gadatirgu diena. Uzraksti reklāmu par Mārtiņa dienas gadatirgu! Norādi vietu un laiku! Varbūt gadatirgus apmeklētāji varēs noklausīties kādu koncertu, piedalīties loterijā, mīklu minēšanas vai kādās citās sacensībās? Varbūt notiks konkurss par interesantāko ķekatu masku?

◆ Kurš no šiem ēdieniem un dzērieniem raksturīgs Mārtiņdienai? Vai vari to uzzīmēt?

(Putraimdesa, alus, olas, limonāde, zivis, āboli, zoss, vista, torte, šašliks, pankūkas, konfektes, siers, skābēti kāposti.)

◆ Turpini dialogu Mārtiņdienas tirgū!

Saimnieks: — Labdien! Ko es varētu jums piedāvāt?

Pircējs: — Es gribētu nopirkt Mārtiņdienas galdam ābolus.

Saimnieks: — Jā, lūdzu! Cik daudz

.....

Pircējs:

.....

Saimnieks:

.....

.....

Katrīnas diena

mocekle — мученица

25. novembrī kristīgā baznīca godā mocekli Katrīnu no Aleksandrijas, kas dzīvojusi 4. gs. sākumā. Latviešu tautas tradīcijās šo dienu kopā ar Mārtiņiem atzīmē kā vasaras un rudens darbu beigšanas laiku. Senāk Katrīnas dienu uzskatīja par lopu svētkiem, kad aitas iet baznīcā, tādēļ pirms Katrīnām nedrīkstēja tās cirpt, jo tām kailām bijis kauns rādīties baznīcā.

Tāpat kā Mārtiņdienā, arī Katrīnas dienā pārgērbās un staigāja apkārt no vienas mājas uz otru, par ko dabūja ēdamas lietas, vilnu un linus.

Visvairāk ķekatās gāja jaunieši, īpaši jaunas meitas, kā arī vecas sievas par vadonēm. Katrīnas vakarā uzvilka vīriešu baltos kreklus un apjoza ap vidu sarkanu jostu, matus atpina vaļā un galvā uzlika vīriešu cepures.

S. Andriksone. Dzīves mācība, 3. Rīga, 1996

Igauni Katrīnas dienā (*Kadripäev*) gāja ķekatās (to dara arī vēl mūsdienās) — visi pārgērbusies par sievietēm. Ja Mārtiņos čigānos gāja pārsvarā bērni, tad Katrīnās — jaunas meitas, vecāki cilvēki, tikko apprecējušies un daži bērni.

Katrīnas māte varēja līdzī ņemt zīdaini — lelli, un viņa lūdza naudu ēšanai. Katrīnu vidū bija arī zoss, kura knāba bērniem, pārbaudīja, vai prot lasīt un rēķināt. Rokās Katrīnām bija egļu vai kadiķu žagari.

Katrīna igauņiem ir lopu aizbildne.

Ja Mārtiņu drēbes bija tumšas, tad Katrīnām baltas, gaišas.

V. Vārķ. RT

kadiķis —
можжевельник

Andreja diena

Andreja dienu atzīmē 30. novembrī. Saskaņā ar baznīcas tradīcijām to svin par godu apustulim Andrejam.

Tautas tradīcijās viena no raksturīgākajām izdarībām šajā dienā ir zīlēšana.

Ap Andrejiem dažos novados beidzas veļu laiks. Šai laikā turpinās Mārtiņos aizsāktie masku gājieni, kas atnes svētību katrai mājai.

Šajā dienā kauj gaili, sagrūž miežus un vāra ar cūkgaļu.

D.Karaša. LST un ...

♦ Andreja dienā jauni ļaudis pareģo nākotni un zīlē. Izlasi šos ticējumus un pamāci draudzeni vai draugu, kas būtu jādara Andreja vakarā, lai izzinātu nākotni! Iesāc teikumu ar vārdiem : Dari tā...

Meitas noada jaunu cimdu pāri. Andreja dienas vakarā liek pagalvī. Kas sapnī cimdus ņems — tas apprecēs.

Dari tā: noadi jaunu cimdu pāri un liec to pagalvī. Kas sapnī cimdus paņems, tas tevi apprecēs.

1. Andreja vakarā jāliek zem spilvena ābols, kurā iegriezti vairāku puīšu vārdi. Pēc tam nav brīv runāt. Rītā, tiklīdz mostas, tūdaļ jākož ābolā. Kuru nu nokož — tas ir īstais.

2. Andreja vakarā sienā vajag naglu iesist, tad kurš pirmais uzkārs cepuri, būs nākamais vīrs.

3. Andreja dienā meitām jāieliek ķiršu zari ūdenī, jāiedomājas nākamais līgavainis; ja ķirši līdz Ziemassvētkiem uziedz — iedomātais līgavainis būs nākamais vīrs.

4. Andreja dienā meitas visu dienu gavē un vakarā apēd vienu silķi. Kas nu sapnī dod dzert, tas būs nākamais vīrs. Tāpat arī puīši zīlēja sev sievas.

zīlēt — гадать

grūst — šeit — толочь

pagalvis — изголовье

nav brīv — недrīkst

Lūcijas diena

Lūcijas diena ir 13. decembris.

žēlsirdīgs —
милосердный

Eiropas kristīgajā tradīcijā tā tiek svinēta par godu Svētajai Lūcijai, bet kā tautas svētki kļuvusi populāra daudz vēlāk. Vislielāko popularitāti Lūcijas diena iemantojusi Skandināvijas zemēs.

Latviešu tradīcijās Lūcijas diena ir jauna diena.

apveltīts — одаренный

Rīga izraugās savu Lūciju kopš 1991. gada. Šie svētki pie mums ienākuši no Rīgas sadraudzības pilsētas Norčēpingas. Meitenei, ko izvēlas par Lūciju, noteikti jābūt laipnai, žēlsirdīgai, iejūtīgai, izpalīdzīgai, kā arī apveltītai ar labu balsi. Lūcijas uzdevums ir nest gaismu un svētību bērnu namos, pansionātos, slimnīcās tiem, kuriem tās tik ļoti pietrūkst.

No vēstures...

Vistumšākajā ziemas laikā cilvēks nevar dzīvot citādi, kā vien ar ticību, ka reiz atkal nāks saule, gaisma un vasara. Godinot tuvojošos saules atgriešanos, zviedri svētī Lūcijas dienu. Lūcija nāk ar gaismu, vēl vairāk — viņa pati ir gaisma.

ragana — ведьма

Lūcijas dienas sākums meklējams Palestīnā tālos pirmskristiešu laikos. Tās saistību ar kristīgo ticību apliecina Lūcijas sveču vainags, kas simbolizē uguns liesmas no sārta, kurā mūsu ēras 300. gadā tika dedzināta par raganu uzskatītā itāļu meitene Lūcija. Viņa nesadega, jo bija svēta, bet liesmu pārņēmtie mati veidoja ap meitenes galvu spožu gaismas apli.

kaut — убивать, резать

Zviedrijā tradīcija svinēt Lūcijas dienu ienākusi līdz ar ieceļojušajiem amatniekiem un tirgotājiem. Kaut arī šī diena saistīta ar katoļu svēto Lūciju, zviedri (un arī citas skandināvu tautas) to atzīmējuši jau pirms kristīgās ticības ieviešanas. Līdz Lūcijas dienai visiem rudens darbiem vajadzēja būt pabeigtiem. Zviedru zemnieki Lūcijas dienas rītā kāva nobarotās cūkas un sāka gaidīt Ziemassvētkus.

Kristīgajā tradīcijā Lūcija ir gaiša būtne, kas cilvēkiem nes prieku, gaismu un draudzību. Šajā dienā ļaudis apdāvina cits citu, skan dziesmas, visskaistākā no tām — neapoliešu romance *Santa Lucia*.

Advente — četras
nedēļas pirms
Ziemassvētkiem

Paši zviedri tagad nezina, kura no šīm tradīcijām visvairāk ietekmējusi Lūcijas dienas svinības. Mūsdienās tām maz sakara ar baznīcas rituāliem. Klusajā Adventes laikā Lūcijas diena kļuvusi par jautriem svētkiem ar priecīgām izdarībām. Gan Stokholmā, gan visā pārējā Zviedrijā avīzes izsludina konkursu, kurā lasītāji ievēl savas pilsētas Lūciju. Šai meitenei jābūt iznesīgai, bet galvenais — sirsnīgai un līdzcietīgai. Ne vien pilsēta, bet arī katra skola, katra darbavieta ievēl savu Lūciju. Kopā ar Lūciju un viņas pavadonēm teatralizētā uzvedumā dzied un dejo rūķi, piparkūku vīriņi un troļļi.

Avīze "Diena", 1992. g., 19. decembris

◆ Vai šie apgalvojumi ir pareizi?

- Lūcijas dienu atzīmē 15. decembrī.
- Šī diena ir saistīta ar katoļu Svētās Lūcijas piemiņas dienu.
- Zviedrijā šīs dienas svinēšanas tradīcijas ienāca pēc kristietības ieviešanas.
- Lūcijas diena Zviedrijā ir klusi svētki Adventes laikā.
- Latvijā šīs dienas svinēšana kļuva par tradīciju 20. gs. 30. gados.
- Šie svētki pie mums ienākuši no Rīgas sadraudzības pilsētas Zviedrijā — Norčēpingas.
- Šai dienā no meiteņu vidus ievēl Lūciju, kurai jābūt glītai, jāprot dziedāt un jābūt laipnai un iejūtīgai.

◆ Kā tu domā, vai Latvijā ir jāsvin Lūcijas diena?

◆ Kādai ir jābūt Lūcijai? — Izvēlētajai Lūcijai ir jābūt labsirdīgai,

.....
.....
.....

◆ Ja tu intervētu meiteni, kas izvēlēta par Lūciju, kādus jautājumus tu viņai uzdotu?

— Kas tevi pamudināja piedalīties konkursā?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ziemassvētki

Latviešu gadskārtā Ziemassvētki ir ziemas saulgrieži, un pēc kristīgo tradīcijām tie ir Kristus dzimšanas svētki. Ziemassvētki sakrīt ar gada visīsākajām dienām. Tos svin no 24. līdz 26. decembrim.

Kristietības ietekmē nozīmi ieguva Ziemassvētku dievkalpojumi. Kristīgajā pasaulē Ziemassvētki ir mierīgi un klusi svētki.

Pēc pagāniskām tradīcijām Ziemassvētki ir jautri un prieka pilni, ar dažādām svētku izdarībām: svētku mielastu, ķekatās iešanu, bluķa vilkšanu, zilēšanu, laimes liešanu, dziedāšanu un dejošanu.

Eglītes pušķošana un dedzināšana, Ziemassvētku vecīša un dāvanu gaidīšana ir mūsdienu Ziemassvētku paražas, kas ienākušas no Rietumeiropas 19. gadsimtā.

25. un 26. decembris Latvijas Republikā ir oficiālas svētku dienas.

Ziemassvētki ir saules svētki. Šai laikā saule sāk jaunu gaitu, paceļoties augstāk pie debesīm, dienas kļūst garākas.

Līdz Ziemassvētkiem mājai jābūt ne tikai iztīrītai un sakārtotai, bet arī īpaši uzpostai un izrotātai. Pušķojumiem izmanto smilgas, egļu skuju, putnu spalvas, olu čaumalas un citus dabas materiālus, kā arī rūpnieciski ražotos rotājumus.

Ziemassvētku galds ir bagāts un pilns ar dažādiem tradicionāliem šo svētku ēdieniem. Tie ir: zirņi, pupas, cūkas šņukurs, pīrāgi, piparkūkas u.c.

Ziemassvētku vakarā iecienīta ir zilēšana un laimes liešana no sviņa, alvas vai sveču vaska.

Ziemassvētku paraža ir arī bluķa vilkšana. Velkot bluķi no sētas uz sētu, tajā it kā savāc visas vecā gada grūtības un nelaimes. Pēc tam to sadedzina.

Viena no skaļākām un jautrākām izdarībām ir iešana ķekatās un čigānos. Ķekatnieki "per" mājas ļaudis ar žagaru, lai tie būtu veseli un čakli.

D. Karaša. LST un ...

M. Šterna. Senā gadskārta. Rīga, 1998

Senajiem **igauniem** Ziemassvētku laikā (*Jōulud*) bija aizliegti visi trokšņainie darbi, kas saistīti ar riņķa,— apļa kustībām, piemēram, nedrīkstēja braukt ar zirgu (ratiem riteņi apaļi).

Uz Ziemassvētkiem taisīja asins putraimu desas. Tā bija svēta lieta, nedrīkstēja pat runāt, citādi desas varēja pārplīst. Desas parasti taisīja mājas visvecākā sievietē.

Kad visi darbi Ziemassvētku priekšvakarā bija padarīti, gāja pirtī. Pēc pirts vilka tīrās drēbes, un svētki varēja sākties.

Ziemassvētku galdā lika un arī mūsdienās noteikti liek asins putraimu desu, cūkas cepeti, sautētus kāpostus ar brūkleņu ievārijumu, maizi, kura bija izveidota cūkas vai buļļa formā.

bluķis — колода, чурбан

smilga — полевица
čaumala — скорлупа

piparkūka — пряник с
перцем

Igaunijā Ziemassvētku eglītes parādījās 19. gadsimtā, tad radās arī tradīcija sūtīt Ziemassvētku apsveikuma kartītes un cept piparkūkas. Ķekatās šajos svētkos negāja un neiet arī mūsdienās.

V. Vārķ. RT,

Regīna K.: **“Lietuviešiem** Ziemassvētki ir cieši saistīti ar reliģiskajām tradīcijām. Svētku priekšvakarā iet uz baznīcu. Pārņākot mājās, vispirms dalās ar dievmaizīti. Pēc tam seko lūgšanas. Vēlāk sēžas pie svētku galda, pie kura ir atstāta vieta arī kādam tuvam cilvēkam, kura vairs nav starp dzīvajiem. Ziemassvētki ir svētki, kuros katra ģimene cenšas būt kopā.

Ziemassvētkos jāēd 12 ēdieni, un noteikti “kūčiukai” cepumiņi (tiek cepti tikai Ziemassvētkos) ar magoņu pienu.

Gan bērni, gan arī pieaugušie izliek aiz durvīm kādu zābaku vai citu apavu, lai Ziemassvētku vecītis tajos varētu ielikt dāvanu.

Ziemassvētkos ķekatās neiet.”

Krievu pareizticīgo baznīca Ziemassvētkus atzīmē 7. janvārī.

Šie svētki oficiāli ir atjaunoti nesen, un to senās tradīcijas pamazām atdzimst.

No Kristus dzimšanas dienas 7. janvārī līdz kristīšanai 19. janvārī ilgst svētes (svētku dienas). Šajā laikā bija pieņemts liksmot, gavilēt un vakaros rīkot vakarēšanas ar dziedāšanu un zīlēšanu.

Kristus dzimšanas dienas priekšvakarā 6. janvārī pēc tradīcijas ēda “sočivo” (kaltēti labības graudi, izmērcēti ūdenī). Tāpēc arī šo vakaru sauc par “sočeļņiku”. Pēc “sočivo” nobaudišanas visi devās uz baznīcu. Pēc atgriešanās no dievkalpojuma klāja svētku galdu ar bagātāku ēdienu klāstu. No kviešu miltu mīklas veidoja un cepa figūriņas (govis, vēršus, aunus u.c.), ko sauca par “kozuļām” un dāvināja tuviniekiem un paziņām.

Nākamajā dienā — Ziemassvētkos — galdā lika bagātu ēdienu klāstu: cūkgaļu, putnu gaļu, zivju ēdienus, pīrāgus.

Kopš seniem laikiem Ziemassvētkus pavada dažādas svētku izdarības, tādas kā “koļadku” dziedāšana (speciālas dziesmas ar laba vēlējumiem) un ķekatās iešana.

ЭЗП; Н. Чудакова. Праздники...

Ukraini pēc pareizticīgo baznīcas kalendāra 7. janvārī atzīmē Ziemassvētkus jeb Kristus dzimšanas dienu.

Ar Kristus dzimšanas sludināšanu un slavināšanu ir saistīta ukraiņu tautas tradīcija — “koļadovaņije”. Cilvēku grupa, dziedot “koļadas” — dziesmas ar slavināšanu un sveikšanu, apstaigāja kaimiņu sētas un slavēja saimniekus, vēlot laimi un bagātu ražu. Šīs ieražas (darbības) galvenais atribūts ir zvaigzne, kura simbolizē Betlēmes zvaigzni, kas uzausa debesīs līdz ar Kristus piedzimšanu, vēstot to visai pasaulei. Zvaigzni veidoja no sieta un izpušķoja ar caurspīdīgu un spīdīgu papīru, ievietojot iekšā sveci.

Т. Зеленченко. УНС

Par **poļu** Ziemassvētku un Jaungada tradīcijām rakstījusi Ita Kozakēviča.

“Ziemassvētki ir gada nobeiguma svētki ar laba vēlējumiem, dāvanām un arī zilēšanu.

Ziemassvētki — tie ir ģimenes svētki. 24. decembra vakarā visi iet uz baznīcu, uz Ganu misi. Kad debesīs uzlec pirmās zvaigznes, ģimene, no baznīcas pārnākusi, priecājas pie galda. Vispirms dalās ar dievmaizīti — katrs ar katru. Pēc tam seko lūgšanas, un tikai tad sākas svētku mielasts.

Galdu klājot, zem galdauta parasti lika sienu (kaut vai dažus sakaltētus zāles stiebrus), atmiņai par to, ka Jēzus Betlēmē silitē dusēja. Pie galda ir par vienu uzklātu vietu vairāk — kādam ceļiniekam. Ziemassvētkos neviens nedrīkst palikt vientuļš, mājas durvis ceļiniekam ir atvērtas, un šķīvis uz galda liecina — viņš ir gaidīts.

Ziemassvētku galdā neliek ne gaļas, ne piena ēdienus (lai šiem svētkiem par godu netiktu nokauta dzīvība). Šajā vakarā ēd kuciju — vārītus kviešu graudus ar medu. Ķīseli ar magoņu pienu. Magoņu pienu gatavo tā — magones noplaucē, saberž un sajauc ar ūdeni. Ir ticējums, ka tā meita, kas Ziemassvētkiem gatavo magoņu pienu, nākamajā gadā noteikti dabūs vīru. Vēl galdā liek sēņu zupu vai biešu zupu ar sēņu pelmeņiem, klimpas ar magonēm. Ziemassvētkos cep “sležikus”, mazus cepumiņus tikai no miltiem un ūdens. Pasniedz visdažādākos zivju ēdienus. Zivīm ir aukstas asinis, tāpēc uzskata, ka to gaļu ēst nav grēks. Ēdienu skaitam noteikti jābūt nepāra — 5, 7, 9, turīgākās mājās — 11 vai 13. Ir ticējums — jo vairāk ēdienu galdā, jo nākamajā gadā būs bagātākas ražas un mājās lielāka pārticība.

Pilsētās nu tā vairs nenotiek, bet laukos vēl joprojām iet ķekātās. No Ziemassvētkiem līdz pat Zvaigznes dienai ģērbjas tradicionālajās tautas maskās vai arī attēlo valdnieku Herodu un viņa galmu. Pa mājām staigā ar Betlēmes zvaigzni vai ar siliti rokās. Silitē aitiņu figūriņas, govju figūriņas, Jāzeps un Marija, gani, kas nāk Jēzus bērniņu apsveikt. No mājas uz māju ejot, protams, dzied Ziemassvētku dziesmas.”

Avīze “Pionieris”, 1989. g., 29. decembris

Kā Latvijā mūsdienās svin Ziemassvētkus? Izlasiet, piemēram, ko par Ziemassvētkiem saka Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcas galvenais ārsts Valdis Zatlers!

— Emocionāli man ir prieks, ka dienas paliek garākas. Ziemassvētki ir atskaites punkts. Šajā dienā ar sevišķu prieku uzvelku baltu kreklu, pagatavoju pildītu tītaru, kārtīgi nomazgājos, beidzot mierīgi pasēžu kopā ar savu ģimeni.

— *Kāds ir jūsu tradicionālais Ziemassvētku ēdiens?*

— Mans mīļākais Ziemassvētku ēdiens ir pildīts tītars, ko pats arī gatavoju. Goda vārds, katru gadu esmu izmēģinājis citādu pildījumu, līdz beidzot — nonācis pie atzinuma, ka vislabāk to “saštopēt” pilnu ar āboliem un aprikozēm. Tas ir ēdiens, kas rada zināmu kopības sajūtu. Visi reizē var ķerties tam klāt un katrs nogriezt savu kārto gabalu.

— *Kāds ir jūsu iemīļotākais Ziemassvētku dzejolis?*

— Esmu iemācījies trīs tādus dzejolišus, kurus visu šo laiku arī ekspluatēju, jo esmu pārliecināts, ka neviens cits tos neskaita! Piemēram, viens no tiem ir :

“Nāca jauni, nāca veci
Ziemassvētku vakarā;
Jauni nāca padejot,
Veci nāca desas ēst.”

— *Kas jūsu izpratnē ir dāvana, un kādai tai jābūt Ziemassvētkos?*

— ...Nopirkt labu dāvanu ir kā trāpīt desmitniekā — tieši dvēselē un noskaņās. Ziemassvētkos tas ir mazliet citādāk — svarīgāka ir klātesošo līdzdalība, atvēršanas prieks un brīnums.

Žurnāls “Pastaiga”, 1998. g., ziema

Ziemassvētku vakars

“Ziemassvētku vakars ātri satumsa, un Straumēnu ļaudis piepeši izdzirda sētsvidū lielu troksni, grāpju un trumuļu sišanu, vijoļu un klarinetu skaņas, un, pirms viņi spēja atjēgties, istabā sabruka, čigānu izloksnē runādams, liels bars cilvēku. Neviens nebija pazīstams, jo vienam bija dzērves knābis, otram svēteļa deguns, citam vērša ragi un vēl kādam lāča purns. Visi šie putni, zvēri un cilvēki runāja katrs savā valodā, un istaba pildījās zvēru un putnu balsīm tādā sajukumā, ka nekas nebija vairs sadzirdams. Pa starpām skanēja trumuļu dārdēšana, vijoļu un klarinetu spieģšana, un, spēlējot kādu danci, visi sāka griezties dejā, bet vecs čigāns ar pātagu rokā dejojātjus uzmundrināja.

Pēc beigtas dejas saimnieks čigānus pacienāja ar šņabi un pīrāgiem, pēc kam viņi nometa savus putnu un zvēru ģīmjus — un izrādījās, ka tie ir Straumēnu kaimiņi. Ēzdami, dzerdami un dejojami ciemiņi nodzīvoja visu nakti un tikai uz rīta pusi devās katrs uz savām mājām.”

E. Virza. “Straumēni”

Zināšanu papildināšanai:

Edvarts Virza (1883—1940) — latviešu rakstnieks un dzejnieks. Viņa populārākais darbs — poēma prozā *Straumēni* — izdota 1933. gadā. Tajā tēloti Latvijas lauki pagājušā gadsimta 70.— 80.gados. Grāmatas galvenie varoņi ir gan vecā Straumēnu māja, gan tās iedzīvotāji. Poēma ir dzīvības un darba slavinājums.

♦ Izlasi un iemācies pēc izvēles tautasdziesmu par Ziemassvētkiem!

Sudrabiņa lietiņš lija
Ziemassvētku vakarā,
Visi sīki žagariņi
Sudrabiņu vizināja.

Simtu cepu kukulišu,
Ziemassvētkus gaidīdama:
Simtiņš nāca danča bērnu
Ziemassvētku vakarā.

grāpis — katls
trumulis — tējkanna
sabruka — šeit —
sanāca
svētelis — stārķis —
авиц
uzmundrināt —
pamudināt, pasteidzināt
ģīmji — šeit — maskas
klarinete — klarnete

rupja maluma mieži —
ячмень грубого помола
arājs — пахарь
velēna — дерн

izcelsme — rašanās —
происхождение

bīskaps — епископ

pūrs — приданое
gods — честь
garāmgājējs —
прохожий

labdaris — благодетель
atpazīt — узнать

Ziemassvētki atnākuši,
Ko būs labu atnesuši?
— Cūkas ausi, galvas pusi,
To mēs jums atnesām.

Nāc, māsiņa, ciemoties
Ziemassvētku vakarā;
Būs pupiņas, būs zirnīši,
Būs cūciņas šņukurīts.

Ziemassvētku ēdieni bija un arī tagad ir: cūkas šņukurs, desas, pīrāgi, zirņi, pupas. No dzērieniem — alus. Goda vietā galdā lika graudu ēdienus, sevišķi ķūķi. Visbiežāk to gatavoja no rupja maluma miežiem. Vārīja biezu putru kopā ar cūkas galvas pusi. Arājam bija jāēd šņukurs, lai pavasarī labi velēnas veltos. Kaķim deva apēst acis, lai labāk redzētu peles.

Katram Ziemassvētku ēdienam latviešiem ir īpaša nozīme, piemēram:

- dzērvēnes jāēd, lai būtu sārti vaigi;
- galda bietes, lai būtu karstas asinis;
- zivis, lai netrūktu naudas;
- kāļi, lai būtu vesels;
- rutki, lai būtu spēks;
- dziedēti graudi, lai mājās nebūtu bāršanās;
- burkāni, lai laime nepaietu garām;
- kartupeļi, lai nebūtu bads;
- pupas, lai bērni būtu veseli;
- pīrāgi, lai visu gadu valdītu omulība;
- kāpostu ēdieni, lai valdītu vispārēja labklājība;
- piparkūkas, lai nebūtu jāmelo.

KRISTOFS GIRGENSONS

Kur un kā radies Ziemassvētku vecītis?

Ziemassvētku vecīša izcelsme ir izskaidrojama ar notikumiem 4. gs. Mazāzijā. Tajā laikā Mirras pilsētā dzīvoja un garīgi valdīja bīskaps Nikolajs.

Reiz bīskaps nejauši uzzinājis, ka kāds nabadzīgs tirgotājs mirstot savas trīs meitas atstājis bez pūra (kas bija liels negods). Lai glābtu māsu godu, Nikolajs naktī devies uz nabadzīgā tirgotāja māju un pa atvērtu logu iemetis tajā trīs maisiņus ar zeltu, katrai meitai pa vienam.

Māsas bija patīkami pārsteigtas un centās uzzināt labdara vārdu, lai varētu pateikties. Kāds garāmgājējs tonakt pie māsu mājas loga bija ievērojis sarkanā tērpā ģērbtu vīru. Tā kā sarkanus tērpus nēsā bīskapi, labdaris bīskaps Nikolajs drīz vien tika atpazīts.

Labo darbu bīskaps Nikolajs bija veicis Adventes sākumā. Tā kā tolaik vēl daudzi nabadzīgi cilvēki Mirrā brīnumainā veidā saņēma bagātīgas dāvanas, bīskaps drīz vien tika iesaukts par Ziemassvētku

labdari. Vēlāk viņš kļuva par svēto, kura dienu baznīcas atzīmē 6. decembrī. Svētais Nikolajs ir labdarības simbols, visu nelaimīgo, vājo, vientuļo, nabadzīgo, jūrasbraucēju, tirgotāju un skolēnu aizbildnis.

Laika gaitā mainījās vecīša tērps. Tā kā mitru oficiāli nedrīkstēja izmantot jautrām izdarībām, to aizstāja ar tūtveida cepurīti. Bīskapa sarkanais tērps drīz vien tika apšūts ar baltām malām, tā simbolizējot ziemu un sniegu. Savukārt bīskapa zizlis tika aizstāts ar žagaru saišķi vai briežu ganāmo pātagu. Svētais Nikolajs drīz vien dažās zemēs pārtapa par Santaklausu.

Svētā Nikolaja aizsāktās tradīcijas izplatījās daudzās pasaules malās un tika pielāgotas attiecīgās valsts pasaku tēliem. Proti, vienā valstī Svētais Nikolajs kļuva par Sala vectēvu un palīgos tam pielika — rūkus, citās — meža gariņus, troļļus, Sniegbaltīti, ziemeļbriežus.

Avīze "Neatkarīgā Rīta Avīze", 1997. g., 20. decembris

Mūsdienu Latvijā Ziemassvētku vecīša lomu uzņemas kāds ģimenes loceklis vai draugs. Tiesa, pēdējos gados ir iespējams ar avīžu reklāmas starpniecību Ziemassvētku vecīti arī nolīgt.

mitra — speciāla galvassega, kas norāda, ka tās nēsātājs ir bīskaps

tūtveida — līdzīga tūtai

tūta — кулек

zizlis — жезл

aizstāt — заменить

pātaga — кнут

pielāgot —

приспособить

sniegbaltīte —

Белоснежка, Снегурочка

nolīgt — нанять

◆ Turpiniet dialogu!

Raivo: Vai tu, Alla, zini, no kurienes nācis Ziemassvētku vecītis?

Alla: O, jā! Es izlasīju, ka vecīša izcelsme ir.....

.....

Raivo: Alla, tad jau tu vari pastāstīt man leģendu par Svēto Nikolaju!

Alla: Jā, es varētu. Klausies!

Raivo: Saki, Alla, vai Ziemassvētku vecīša tērpa krāsām arī ir kāds skaidrojums?

Alla:.....

.....

◆ Visiem patīk klausīties pasakas. Bet vai tu proti tās sacerēt? Rakstot katrs pa vienam teikumam, uzrakstiet klasē kopīgi pasaku ar nosaukumu "Ziemassvētku brīnums"! Pasaka sākas šādi: "Reiz tālajā Ziemeļvalstī dzīvoja..."

◆ Iedomājies situāciju, ka Ziemassvētku vecītis uz eglīti, kas notiek bērnu dārzā, neieradīsies, jo viņš pēkšņi saslimis. Taču tu esi atbildīgs(-a) par šo pasākumu un zini, ka Ziemassvētku vecītis ir gaidīts. Kā tu rīkosies?

◆ Kā Ziemassvētkus svin tava ģimene, radi, draugi, paziņas?

◆ Kādas savas tautas Ziemassvētku tradīcijas tu zini? Ar ko tās atšķiras no latviešu Ziemassvētku tradīcijām?

◆ Izstāsti, kas nepieciešams, lai Ziemassvētkos pārgērbtos par čigāntēvu un čigānmāti!

(cepure, kārtis, lakats, bikses, pātaga, priekšauts, krelles, auskari, bārda, rokassprādzes, pīpe, brunči, žakete, zābaki, viltība, ūsas, mākslīgās salmu bizes)

Ziemassvētku stāsts

Senos laikos jūdu zemē, ko tagad sauc par Izraēlu, valdīja romieši. Romas ķeizars Augusts reiz izdeva pavēli saskaitīt visus valsts iedzīvotājus.

Nācaretes pilsētā Galilejā dzīvoja Jāzeps un Marija. Jāzeps bija galdnieks un namdaris. Viņam bija jāiet pierakstīties uz Betlēmes pilsētu Jūdejas apgabalā, jo viņš bija no Dāvida cilts.

Jāzepam ceļā līdz gāja arī viņa sieva Marija. Eņģelis bija parādījies Marijai un sacījis: "Tev piedzims dēls. Sauc viņu par Jēzu. Viņš būs pasaules Pestītājs".

Pēc gara un grūta ceļa Jāzeps un Marija nonāca Betlēmē. Tur bija sanācis daudz ļaužu. Visas mājvietas bija aizņemtas.

Jāzeps un Marija bija piekusuši un meklēja vietu, kur apmesties. Nama saimnieks atļāva apmesties kūtī, jo lopi bija ganībās.

Tur Marijai piedzima pirmdzimtais dēls. Viņa to ietina autiņos un ielika silītē.

Naktī, kad Jēzus piedzima, gani bija laukā. Tie sargāja lopus. Nakts bija tumša. Pēkšņi brīnišķīga gaisma tos apspīdēja. Gani ļoti izbijās.

Gaismā parādījās Dieva eņģelis un sacīja: "Nebīstieties! Es jums pasludinu lielu prieku! Jums šodien Pestītājs dzimis! Ejjiet uz Betlēmi. Tur jūs atradīsiet bērnu, silītē guļam."

Kad eņģelis aizgāja atpakaļ uz debesīm, kļuva atkal tumšs. Gani stāvēja pārsteigti. Tad viņi sacīja: "Iesim uz Betlēmi un skatīsim to, ko eņģeļi mums sludinājuši." Gani steidzās uz Betlēmi. Tur viņi atrada Jāzepu un Mariju ar bērniņu. Viņi metās ceļos un pielūdza bērniņu. Bija piedzimis Dieva apsolītais Pestītājs.

Jāzeps un Marija deva jaundzimušam bērnam vārdu Jēzus. Tas nozīmē Pestītājs. Dieva eņģelis tā Marijai bija teicis.

S. Andriksone. Dzīves mācība, 4. Rīga, 1996, 245. lpp.

ķeizars — cars, karalis
galdnieks — cilvēks,
kas gatavo mēbeles
namdaris — cilvēks,
kas būvē mājas, namus
cilts — племя
eņģelis — ангел
Pestītājs — Спаситель
kūts — митне
mājlopiem

pirmdzimtais —
bērniņš, kas dzimst
mātei pirmais

silīte — iegarens koka
trauks mājlopu
ēdināšanai — корытце
pielūgt — dievināt
jaundzimušais —
bērns, kas piedzimis
nesen

♦ Ja tu esi labi sapratis izlasīto stāstu, tad savirknē pareizā secībā stāsta notikumus!

- Jāzeps un Marija gāja pierakstīties uz Betlēmi.
- Marija un Jāzeps nonāca Betlēmē.
- Gani metās ceļos un pielūdza bērniņu.
- Romas ķeizars Augusts gribēja saskaitīt savas valsts iedzīvotājus.
- Marijai parādījās eņģelis.
- Jāzeps un Marija deva bērnam vārdu Jēzus — Pestītājs.
- Jāzeps un Marija apmetās kūtī.
- Pēkšņi parādījās brīnišķīga gaisma un apspīdēja ganus.
- Gani steidzās uz Betlēmi.
- Bija tumša nakts.
- Marijai piedzima bērniņš.
- Dieva eņģelis parādījās ganiem un pavēstīja prieka vēsti.

KLUSA NAKTS, SVĒTA NAKTS

J. Mērs

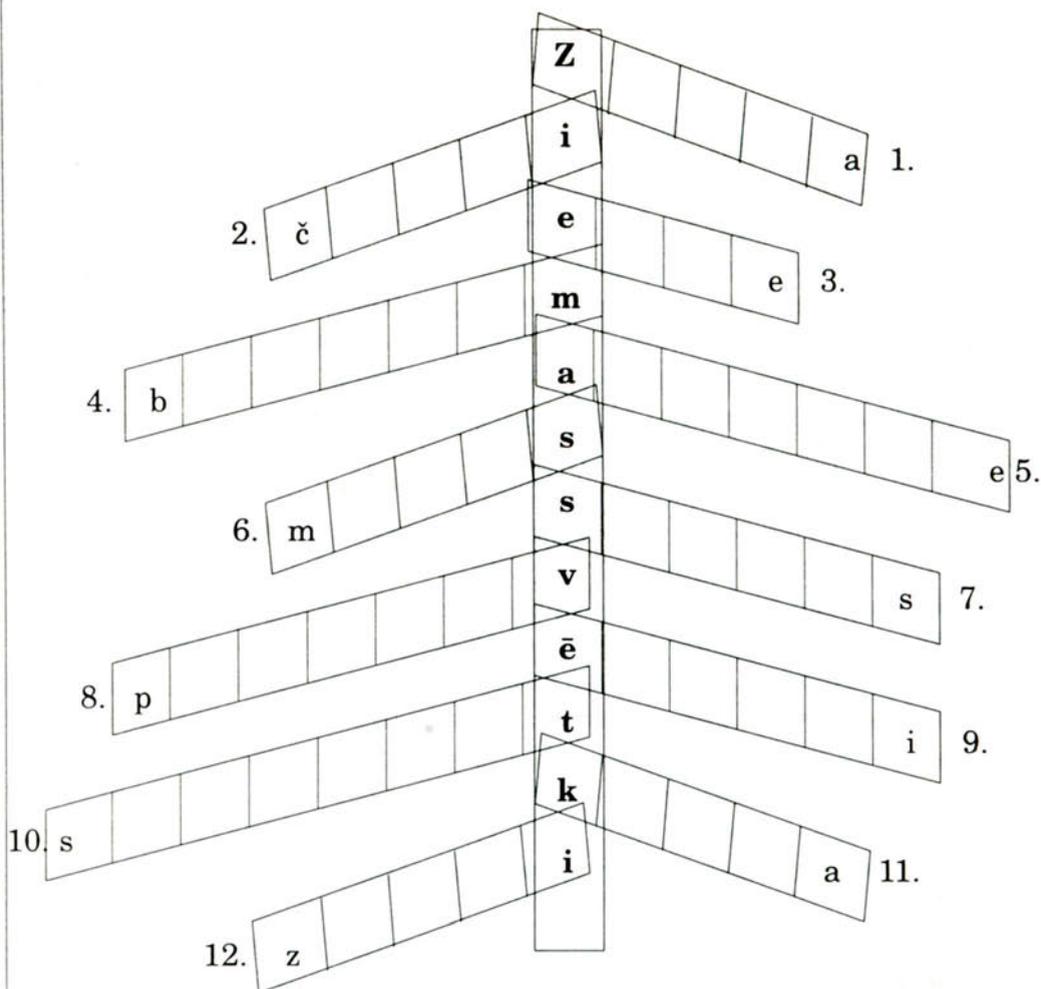
F. Grubers, 1783–1863.

1. Klu - sa nakts, svē - ta nakts! Vi - si dus, no - mo - dā
vēl ir Jāzeps un Ma - ri - ja. Kū - ti Dā - vi - da pil - sē - tā
Jē - zus si - li - tē dus, Jē - zus si - li - tē dus.

2. Klusa nakts, svēta nakts! Ganiem Dievs novēl pats
Dzirdēt eņģelus slavējam, tuvu, tālu skandinām:
Kristus — Glābējs ir klāt! Kristus — Glābējs ir klāt!
3. Klusa nakts, svēta nakts! Dieva Dēls, Tava acs
Mirdz mums dievišķā skaidrībā. Nu ir dvēsele pestīta,
Jo Tu dzimis par mums, jo Tu dzimis par mums!

Ziemassvētku krustvārdu mīkla

1. Viens no gadalaikiem.
2. Gadā ir ... gadalaiki.
3. Ziemassvētku simbols.
4. Ziemassvētku vecītis atnes dāvanas
5. Laiks pirms Ziemassvētkiem.
6. Ziemassvētku vecītim ir dāvanu
7. Ziemā snieg
8. "Šis svētku tērps tev ļoti"
9. Ziemassvētkos galdā ir dažādi
10. Bērni ļoti ilgojas un nevar ... šos svētkus.
11. Ziemassvētku dziesma "... nakts, svēta nakts".
12. Populārs latviešu Ziemassvētku ēdiens ir... .

Ģimenes godi (latviešu un cittautu)

Kristības

gods — godības,
svinības — торжество
atvasināts —
производный

patvērums — приют

sakraments — reliģiska
ceremonija

šķīstīties — garīgi
attīrīties

gādāt — rūpēties

Latviešiem pirmais mūža gods ir kristības, kad bērnam dod vārdu. Dažos apvidos šo godu sauc arī par krustībām.

Nosaukums "krustības" atvasināts no vārda "krusts". Latviešiem krusts bija pazīstams kā svētības, aizsardzības un patvēruma zīme.

Kristietībā kristīšana ir sakraments, kura darbības pamatā ir rituāla šķīstīšana ar ūdeni, apslakot ar to bērna galviņu. Rituāla galvenie dalībnieki ir krusttēvs un krustmāte (kūmas), kas ir ģimenes tuvi radnieki vai draugi, kuri apņemas nepieciešamības gadījumā palīdzēt vecākiem audzināt bērnu un tos aizstāt, būt labi padomdevēji jaundzimušajam visā turpmākajā dzīvē.

Pēc svinīgās ceremonijas vecāki parasti rīko mielastu tuviniekiem un ceremonijas dalībniekiem.

Bērnu kristībās ir pieņemts apdāvināt. Naudas izdevumus pa lielākai daļai nokārto krusttēvs, bet krustmāte gādā kristāmo tērpu.

D. Karaša. LST un...;

S.Lasila. Jaunā zelta uzvedības grāmata. Rīga, 1994 (turpmāk S. Lasila. ZUG)

Ticējumi:

- vienas mātes bērni jākrīsta vienā krekliņā, lai visi mīļi dzīvo;
- ja bērns daudz raud, tad tas būs liels dziedātājs;
- bērnu kristījot, krustmātei jāpamanās aizskart mācītāja drēbes, lai bērns būtu gudrs;
- ja kristību dienā viens bērns vien ir baznīcā, tad tas kļūs bagāts.

Krusta tēvs, krusta māte,
Nesiet mani pie krustiņa!
Man gribēja tēvs, māmiņa
Bez vārdiņa audzināt.

Kas tur nāca no baznīcas?
Visi meži locījās.
Tā bērniņa vārdiņš nāca,
Ko šodien krustījām.

No tālienes es pazinu,
Kur nāk mana krusta meita:
Zelta kronis galviņā,
Zelta roze rociņā.

Kas tur spīd, kas tur mirdz
Viņā kalna galiņā?
Tur nāk mana krusta māte,
Kā ieviņa ziedēdama,
Kā ieviņa ziedēdama,
Kā saulīte mirdzēdama.

No vēstures...

Senāk bērnu kristīja devītā dienā pēc dzimšanas, kā agrāk arī Vācijā un Krievijā, un ja vien bija iespējams, tad kristīšana notika baznīcā. Arī pagānu tautām ir ieradums devītā dienā pēc dzimšanas dot bērnam vārdu. Piektdienā un sestdienā bērni neesot jākrista. Ja bērnu kristījot sestdienā, tad to visu mūžu aprunājot, jo sestdienās ļaudis mazgājas un peras. [...]

Trikātā puikam vārdu nosacīja tēvs, meitenei māte. Mežotnē senāk bērnus kristījuši krusttēva vai krustmātes vārdā. Vecgulbenē puisītim devuši krusttēva jeb vectēva vārdu, meitiņai krustmātes jeb vecmāmiņas vārdu. Šī senu senā ieraža ir vēl šur tur sastopama arī pie krieviem. [...]

Krustības turēja divas vai trīs dienas, kā nu kuriem vecākiem bija rocības un vaļas (Vecpiebalgā)

P. Šmits. Kristības. — Latvju tautas daiņas. Rīga, 1928, 481., 482., 495. lpp.

Ukrainu kristības ietvēra sevī vairākas ceremonijas: vārda došanu, krustvecāku izvēli un kristības. Ukraini uzskatīja, ka labskanīgs vārds labvēlīgi ietekmē bērna likteni. Bērniem, kas bija dzimuši ārpus laulības, deva neskanīgus vārdus. Bērna vārdu parasti izvēlējās krustvecāki. Kūmas jeb krustvecākus godāja tāpat kā vecākus un tuvus radniekus. Parasti izvēlējās krustmāti un krusttēvu, kuriem jau bija savi bērni. Krustvecāki uz kristībām nāca ar dāvanu jaunpiedzimušajam — baltu audeklu. Pirms iešanas uz baznīcu, lai kristītu bērnu, pieredzējusi sieviete — “povituha” nomazgāja mazuli un ietina kreklā: zēnu — tēva kreklā, meiteni — mātes kreklā. “Povituha” bērnu atdeva krusttēvam, kurš kopā ar krustmāti bērnu nesa uz baznīcu.

Baznīcas ceremonijā bērniņam ar svēto ūdeni pārvilka krusta zīmi uz galviņas, rociņām un kājām, tādējādi apliecinot viņa uzņemšanu kristīgo draudzē. Parasti centās bērniņu nokristīt drīz pēc dzimšanas.

Культура і побут населення України. Київ, 1993

nosacīt — noteikt

turēt — šeit — svinēt
rocība — materiālās
iespējas
vaļa — brīvs laiks

draudze — приход
(черковный)

◆ Noskaidro un pastāsti!

Vai tavi vecāki ilgi izvēlējās, līdz "atrada" tev īsto vārdu?

Vai tu esi kristīts (-a)?

Vai tev ir krustvecāki?

Kas ir tavi krustvecāki?

Kāda nozīme tavā dzīvē ir krustvecākiem? Vai viņi tev palīdz (ar padomiem, materiālā ziņā)?

◆ Vai tu piekriti apgalvojumiem? Savu atbildi pamato!

Reizēm vecāku dotais vārds cilvēkam nav piemērots (nepatīk).

Krustvecāki ir kā otrie vecāki.

Krustvecāki var sniegt dzīvē lielu atbalstu (palīdzību).

Krustbērns krustvecākiem ir kā audzūbērns.

Raudzības

Tā ir viena no senākajām latviešu sadzīves tradīcijām. Raudzības — mātes un jaundzimušā pirmā apciemošana. Pirmie raudzībās iet ģimenei tuvi cilvēki, radnieki, draugi, tad darbabiedri. Ejot raudzībās, mātei parasti nes ziedus, bērnam dāvina galvenokārt rotaļlietas, zīdaina pūriņu, cenšoties ievērot tradicionālo krāsu simboliku: sārtu — meitenēm, zilu — zēniem. Parasti šāds apciemojums ir neilgs, bez lieka skaļuma un bagātīgi klātiem galdiem. Galvenais šajā apmeklējumā ir tuvāko cilvēku atbalsts, dališanās pieredzē un kopīgs prieks par jauno dzīvību.

Mūsu dienās raudzību laiku var pagarināt līdz gadam. Nereti raudzības apvieno ar vārda došanas svinībām, kristībām. Tādā gadījumā var rīkot plašākas svinības, kurās piedalās ne tikai ģimenes locekļi un krustvecāki, bet arī radi un draugi.

Ģimenes enciklopēdija, 1. Rīga, 1989

Iesvētības

Tā ir reliģiska ceremonija, ar ko kristīto cilvēku uzņem par pilntiesīgu attiecīgās baznīcas draudzes locekli. Viņš it kā vēlreiz apliecina savu piederību šai ticībai, lai savā dzīvē censtos pēc mīlestības, taisnības, patiesības, miera.

Iesvētīšana ir viens no kristietības sakramentiem. Pareizticībā un vecticībā iesvētīšana notiek tūlīt pēc jaundzimušā kristīšanas, katoļticībā iesvētīšana — iestiprināšana (konfirmācija) notiek 7—13 gadu vecumā. Protestantismā jauniešu iesvētīšana notiek 14 — 16 gadu vecumā, kad viņus svinīgi iesaista baznīcas ceremonijās.

Pirms iesvētīšanas bērniem (jauniešiem) jāiziet mācība. Mācības laikā dziļāk tiek noskaidroti ticības jautājumi un pārbaudītas zināšanas baznīcas vēsturē un citos ar ticību saistītos priekšmetos.

Latvijas padomju enciklopēdija, 4. Rīga, 1983.

S. Lasila. ZUG

iet raudzībās — идти навестить новорожденного (с поздравлениями)

zīdains — младенец

iesvētības — конфирмация

Anneles iesvētībā viņai “[...] Viss kā no krekla bija jauns, pirmo reiz mugurā. Ar kaut ko apvalkātu nedrīkstēja iet pie svētā galda. Tad nāca baltais tērps, Rīgas brāļa dāvana, gan plāns un lēts, bet pienācīgi kupls un garš, mugura pat skāra zemi. [...] Balti cimdi kupliem mežģīņu vaļņiem, kuriem cauri locījās šaura samta lentīte. [...] Sudrabzeltīts krustiņš samta lentītē [...]”

A. Brigadere. “Akmeņu sprostā”

viss kā no krekla —
sākot ar kreklu
pienācīgi — diezgan

mežģīņu vaļņi —
кружевные волны

Dzimšanas diena

Dzimšanas dienas uzmanības centrā ir jubilārs. Šo ģimenes godu atzīmēšana notiek saskaņā ar ģimenes tradīcijām, iespējām un fantāziju.

Mūsdienās dzimšanas dienas svinību datumu arvien biežāk no īstā pārliet uz kādu citu, piemēram, uz nedēļas nogali. Arī bērnu dzimšanas dienas svinības tiek rīkotas ģimenei vispiemērotākā laikā.

Latviešiem ir pieņemts jubilāram par godu dziedāt “Daudz baltu dieniņu...” vai “Augstu laimi, prieku no sirds vēlējam...”, kā arī pastāv ieraža uz jubilejas kliņģera vai tortes aizdedzināt svečītes.

nedēļas nogale — конец
недели

LAIMES VĒLĒJUMS

Allegro

J. Graubiņa mūzika

mf

1.-3. Daudz bal - tu die - ni - ņu, Lai - mi - ņa, do - di,
di - že - ni, ra - že - ni { dzi - vo - jo - ti.
strā - dā - jo - ti.
mī - lē - jo - ti.

◆ Pastāsti, kā tavā ģimenē svin (atzīmē) dzimšanas dienas!

◆ Kā tu saproti dziesmas vārdus:

“ Daudz baltu dieniņu,
Laimiņa, dodī,
Diženi, raženi dzīvojot(i)!”

◆ Kopā ar skolotāju iemācieties nodziedāt “Daudz baltu dieniņu...”!

◆ Izjautā savu solabiedru! Atbildi uz viņa (viņas) jautājumiem!

Kad tu esi dzimis(-usi)?

Kad ir dzimis(-usi) tavs(-a) brālis (māsa)?

Kad ir dzimuši tavi vecāki, draugi, u.c.?

◆ Pastāsti, ko tu uzzināji par savu klasi, noklausoties klasesbiedru dialogus! Vari izmantot šādus vārdus un izteicienus:

janvārī dzimšanas diena ir

vienā mēnesī dzimuši

dzimšanas dienu svin

gandrīz visiem no mums ir

visvecākais (-ā) klasē ir

visjaunākais (-ā) no mums ir

visiem patīk svinēt

mēs ejam ciemos cits pie cita

.....

.....

.....

.....

.....

Lai dzimšanas diena vai citas mājas viesības noritētu interesanti un jautri, viss ir sīki un rūpīgi jāpārdomā.

Vajadzētu izvēlēties kādu konkrētu ievirzi, piemēram:

- pankūku vakars;
- desiņu cepšanas vakars;
- mājas teātra izrāde.

Viesiem būs vieglāk izvēlēties attiecīgu tērpu atkarībā no tā, kur viesības notiks.

Jāsastāda nepieciešamo pirkumu saraksts, jo tad visu vajadzīgo var iegādāties pamazām, neatstājot uz pēdējo dienu; sarakstā var atzīmēt, kas ir iegādāts.

Jāsastāda viesu saraksts un jāpārdomā, kā uzaicināt ciemiņus:

- uz nelielām mājas viesībām var uzaicināt pa telefonu;
- var uzrakstīt ielūgumus (tos var iespiest tipogrāfijā, kartītes var nopirkt veikalā vai izgatavot paši);
- uz lielākiem un svinīgākiem pasākumiem ielūgumus ir jāizsūta obligāti (tos izsūta laikus, t.i., divas, trīs nedēļas pirms svinībām).

Jāpārdomā un jāuzraksta plāns — scenārijs (tā autori un režisori ir viesību rīkotāji — namatēvs un namamāte).

Jāsastāda ēdienkarte.

Jāatceras, ka ikviens viesis ir mīļš un gaidīts un jādomā par visu viesu labsajūtu.

S. Lasila. ZUG

♦ Uzraksti ielūgumu savam(-ai) draugam (draudzenei)!

Sveta !

*Ielūdzu Tevi uz savas dzimšanas dienas
svinībām*

23.martā, plkst.15.00

Saules ielā 22 — 5, tālr.768594

Nikolajs

Pieklājīgs cilvēks uz ielūgumu noteikti atbildēs. Ja ielūguma apakšējā labajā stūrī ir lielie burti L.A. (Lūdzu atbildēt!) un norādīta adrese un tālruna numurs, tad jāatbild.

Atbildēt var pa telefonu vai rakstiski. Uz oficiālu ielūgumu jāraksta oficiāla atbilde, uz neoficiālu ielūgumu atbildi raksta brīvā formā kā vēstuli.

♦ Iepazīsties ar ielūguma un atbildes saturu un uzraksti, kā tu atbildētu uz šādu ielūgumu!

Ielūgums:

Atbilde:

Kazimir!

*Ielūdzu Tevi uz savas
dzimšanas dienas svinībām,
kas notiks somu pirtī
sestdien, 1.augustā plkst.18.00*

Aļģis L. A.

*Paldies par ielūgumu
uz dzimšanas dienas
svinībām! Ļoti žēl, jo
nevarēšu būt sakarā ar
darba komandējumu.*

Kazimirs

- ◆ Kādai, tavuprāt, ir jābūt dāvanai? (glīti iesaiņotai, lietderīgai, dārgai, pašgatavotai, asprātīgai, smieklīgai, vērtīgai, ...)
- ◆ Pastāsti!

Kādu dāvanu tu pasniegtu sev mīļam un tuvam cilvēkam? Kāpēc?
Kā tu parasti iesaiņo dāvanas?
Kura no dāvanām, ko tu esi saņēmis(-usi), tev visspilgtāk palikusi atmiņā?

Vārda diena

Vārda dienas svinēšana ir ļoti populāra. Šos svētkus Latvijā atzīmē arī citu tautību cilvēki, kas šeit dzīvo, kaut arī igauņi, ebreji, vācieši, lietuvieši vispār šādus svētkus nepazīst vai arī vārda dienas svinēšana viņiem nav populāra.

Vārda dienā tiek sveikti cilvēki, kuru vārds ir minēts kalendārā konkrētā datumā.

Viena no nerakstītām tradīcijām ir tāda, ka uz vārda dienu var iet arī nelūgts. Taču, pirms ejat, der atcerēties latviešu rakstnieka Reiņa Kaudzītes aforismu: “Labāk, lai manis desmitreiz pietrūkst, nekā es vienu reizi palieku pāri.”

Daiva M. zina stāstīt, ka **Lietuvā** vārda dienas ir ļoti populāri un atzīti baznīcas svētki.

Vārda dienu atzīmē baznīca, kas nosaukta attiecīgajā vārdā un ir minēta kalendārā konkrētā datumā, piemēram, Annas baznīca svin savu dienu 26. jūlijā.

Baznīcas svētkus svin arī pilsēta, kurā atrodas baznīca. Tā ir viena no dienām, kad satiekas tuvi un tāli radi.

Karmella S. stāstīja, ka **ebrejiem** nav vārdu kalendāra un nav svēto vārdu, jo ikviens cilvēks tiek uzskatīts par grēcīgu. Ir tikai viens svētais — tas ir Dievs. Pēc ebreju tradīcijām cilvēkam tiek doti divi vārdi. Cilvēka vārds ir cieši saistīts ar dabu, Biblii, un katram ir tulkojums, piemēram, Aviva — pavasaris, Ir — pilsēta, Or — gaisma, Karmell — kalna nosaukums Izraēlā.

Mūsdienās ebreju bērniem tiek doti arī vārdi, kas populāri tajā valstī, kurā viņi piedzimuši un dzīvo, piemēram, Edīte.

Kersti Č. stāstīja, ka **igauņiem** vārda dienas nav populāras, bet Latvijā dzīvojošie igauņi tās atzīmē. Igaunijā vārda dienas pamazām sāk atzīmēt, un 1997. gada kalendārā vārdi jau parādījās.

Senāk **Krievijā** vārda dienu svinēja kā sargeņģeļa dienu (*день ангела*), baznīcas ietekmē tika doti tādi vārdi kā svētajiem, kurus uzskatīja par cilvēku aizbildņiem — sargeņģeļiem. Tā kā dzimšanas

dienu kā fizisku piedzimšanu uzskatīja par mazsvarīgu, tad vārda dienu, kura skaitījās garīgā piedzimšana, atzīmēja visu mūžu. Mūsdienās krievi atgriežas pie pareizticības tradīcijām un aizvien biežāk dod bērniem nevis modernos, bet gan senos vārdus.

Zināšanu papildināšanai

Daudzi vārdi, kurus tradicionāli uzskata par krievu vārdiem, ir ieviesušies līdz ar kristīgo reliģiju, galvenokārt tie ir grieķu, latīņu, senebreju izcelsmes vārdi. Ko tad tie nozīmē? Daži piemēri:

Aleksandrs — cilvēku aizstāvis (grieķu)

Andrejs — vīrišķīgs (grieķu)

Mihails — dievam līdzīgs (ebreju)

Oļegs — svētais (skandināvu)

Vladimirs — kas valda pasauli (slāvu)

Gaļina — mierīgā (grieķu)

Marina — jūras (latīņu)

Marija — rūgtā (ebreju)

H. B. Чудакова. Праздники..., 2

No vēstures...

Latviešiem un lietuviešiem jau kopš seniem laikiem ir bijuši visciešākie sakari, tādēļ arī kopīgo personvārdu daudzums ir liels. No mūsdienu lietuviešu vārdiem ir ienākuši ap 90 personvārdu, piemēram, Margērs, Vitauts, Alda, Aldona, Biruta, Daina, Ginta.

Kā seni slāvu tautas — krievu, poļu, čehu — personvārdi minami Boļeslavs, Jaroslavs, Kazimirs, Vladislavs, Vladimirs.

Senajiem latviešiem kaimiņos dzīvojušas arī somugru tautas: libieši, somi un igauņi. No somu valodas vārdiem nozīmīgākie ir Aino, Elma, Ilma, no igauņu — Laine, Ivo, Raivo, Eino.

19. gs. beigās galvenās tautības Latvijā bija latvieši, krievi, vācieši, poļi, lietuvieši un ebreji. Latvieši piederēja pie trim galvenajām konfesijām: luterisma (ap 1 milj.), katolicisma (ap 400 tūkst.) un pareizticības (ap 60 tūkst.). Katoļu garīdznieki centās bērniem dot latīņu un poļu cilmes vārdus, pareizticīgo mācītāji — grieķu un latīņu vārdu krieviskos variantus, bet luterāņu mācītāji atļāvās zināmu brīvību, lai gan vēl aizvien bija jūtama vāciskā ietekme. Izveidojās trīs galvenie personvārdu katalogi: pareizticīgo latviešu kalendārs ar personvārdu katalogu iznāca 1851.gadā, katoļu latviešu kalendārs — 1862. gadā, bet luterticīgie šai laikā uzsāka cīņu par latviskiem vārdiem.

K.Siliņš. Latviešu personvārdu vārdnīca. Rīga, 1990

cilme — происхождение

mantojums — наследие

◆ Latviešu folkloras materiālos saglabājušās liecības par to, kā kādreiz svinēja vārda un dzimšanas dienas. Mēģini izlasīt un saprast tekstu un uzrakstīt to pareizā mūsdienu latviešu valodā!

Vārda un dzimumdienu svētīšana nav senatnēja, bet pēdējo laiku paradums. No rītiem kamēr gaviļnieks gulēja appušķoja, logu vai durvis, meijām skujām un kroniem, vai kroni nolika pie gultas. Dziedāja vai spēlēja pie loga, t.i. naktis tad protams bija jālaiž iekšā un jāpacienā [...]. Centās ar piesūt pie gultas maisa. Ja puisis ar meitu gulēja kopā, piesēja abus gultai.

(Vaidavā, Veļķos)

Agrāk vārda dienas un dzimum dienas tikusi darīta savāda ceremonija. Kuŗam nu bijusi tā vārda diena tam sasejuši sapinuši kājas un tad ņēmuši viņu visādi apdziedāt kā vien mācejuši. Kad labu laiku tā apdziedājuši, tad sasietam salikuši apkārt dāvanas, bet kāju vaļa neviens viņam netaisījis, jo tos viņam pašam bija jaattaisa.

(Cesvainē)

◆ Katram personvārdam ir savs nozīmes un izcelsmes skaidrojums. Uzzini, kāds skaidrojums ir tavam (māsas, brāļa, drauga) vārdam!

◆ Turpiniet dialogu!

Ņina: — Pēc tautības esmu krieviete, bet vārda dienas manā ģimenē tiek svinētas. Mana vārda diena ir 28. oktobrī. Vai tavā ģimenē svin vārda dienas?

Olga: — Tā kā Latvijā dzīvoju kopš dzimšanas, tad vārda dienas arī mūsu ģimenē ir svētki. Mana vārda diena ir 11. augustā.

Ņina: —

.....

Olga: —

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kāzas

Viena no skaistākajām tradīcijām ir kāzas: divi cilvēki uzsāk kopīgu dzīves ceļu, zvērot viens otram mīlestību un uzticību.

Mūsdienu kāzu rituāls sastāv no laulības reģistrācijas ceremonijas, kas noteikta ar valsts likumdošanas aktu un notiek dzimtsarakstu nodaļā, un saviesīgās daļas. Pēdējā laikā pieaug arī baznīcas laulību skaits, kur laulātais pāris saņem baznīcas svētību.

Pilns mūsdienu kāzu rituāls parasti ilgst divas dienas, kurās plaši izmanto senas kāzu ieražas.

Kāzu ieražas sākas ar saderināšanos (līgavas izprasišanu, pūra vešanu). Tās turpinās braucienā no dzimtsarakstu nodaļas līdz kāzu mājai. Saglabājusies tradīcija jaunā pāra ceļā celt goda vārtus un prasīt no kāziniekiem "izpirkuma maksu". Dažās vietās, it īpaši Latgalē, jaunlaulātos pie ieejas mājā sagaida ar sālsmaizi. Jaunlaulātie to nobauda paši un pacienā arī visus kāzu viesus. Tālāk kāzas nav iedomājamas bez kāzu mielasta.

No seniem laikiem līdz mūsu dienām saglabājusies līgavas zagšana. Līgavu zagti drīkstēja tikai panāksnieki, t.i., līgavas tuvākie radi un draugi. Kāzās nāk arī tā sauktie nelūgtie viesi, ko dažādos novados sauc par "čigāniem" vai "kūjiniekiem". Pusnaktī notiek mičošana. Dziedot mičošanas dziesmas, līgavai noņem plīvuru un uzliek galvā sievas mīci, jaunajam vīram — cepuri. Parasti pēc mičošanas līgava apdāvina radniekus un viesus. Pēc šīm izdarībām jauno pāri guldina izrotātā gultā. Otrā rītā jauno pāri modina ar jautru troksni un dziesmām.

Pie nozīmīgākajām kāzu personām pieder vedējtēvs ar vedējmāti, kuri vada svinības. Vedējtēvs parasti ir krusttēvs vai kāds cits tuvs rads, viņa sieva — vedējmāte.

Nedēļu pēc kāzām riko atkāzas.

Kāzu gadadienas. Ja ģimenē valda saticība, mīlestība un uzticība, tad kāzu gadadiena vienmēr ir svētki. Kā tie tiek svinēti, tas ir atkarīgs no katra iespējām un izdomas.

Nozīmīgākās kāzu gadadienas ir sudrabkāzas — kopā nodzīvoti 25 gadi, un zelta kāzas — 50 gadu. Mēdz atzīmēt arī vizbulīšu (kopā nodzīvots 1 gads), maijpuķīšu (3), ceriņu (5), rožu (10), dzintara (15), saules (20), pērļu (30), kristāla (35), rubīna (40), safīra (45), dimanta (75) un briljanta kāzas (80).

Ģimenes enciklopēdija, 1. Rīga, 1989;
V. Veics. Uzvedības kultūra. Rīga, 1992

saderināšanās —
помолвка, обручение

nobaudīt — nogaršot
plīvurs — фата
mīce — cepurīte —
чепец

Karmella S. zina stāstīt, ka mūsdienās ļoti reti, bet vēl ir sastopami **ebreji**, kas stingri ievēro reliģiskos uzskatus un kāzu tradīcijas. Piemēram: līgavainis nedrīkst līdz kāzām savu nākamo sievu redzēt; līgavai kāzu dienā nogriež matus un uzliek parūku, jo ebreji uzskata, ka sievietes skaistums slēpjas matos un viņai jāpatīk tikai savam vīram; līgava nelieto nekādu kosmētiku; līgavas pušķis ir no māksli-
giem ziediem.

Lielākais grēks laulībā ir šķiršanās.

Vaida M. stāstīja, ka **lietuviešiem** ir kāda sena kāzu ieraža. Otrajā dienā, kad svinības iet uz beigām, notiek vedējtēva simboliska “pakāršana” par to, ka viņš ir “savedis kopā” divus jaunus cilvēkus. Pēc pakāršanas tiek nolasīts vedējtēva rakstīts “testaments”, kurā viņš katram novēlējis kādu sava ķermeņa daļu. Meitas raud par vedējtēva “sodišanu”, jo nebūs, kas saved viņas kopā ar kādu puisi.

Pēc šī rituāla vedējtēvs cienā tos, kuriem nekā nav novēlēts, ar paštaisītu kokteili, kura pagatavošanā ir izmantoti dažnedažādi dzērieni, garšvielas — tas ir ļoti “garšīgs”!

Krievu kāzu rituāls, tāpat kā citām tautām, senatnē bija vesela izrāde ar vairākām darbojošām personām, kam bija noteikta sava konkrēta loma. Galvenās personas: līgava ar līgavaini, vedēji, līgavaiņa draugi un līgavas draudzenes. Laulības parasti notika vakarā. Pirms tam līgavu ilgi ģērba, sukāja un pina matus, apstrādājot tos ar vīnu un medu, lika galvā speciālu galvassegu. Kad līgava bija gatava, līgavainis devās uz līgavas māju. Līgavas mājās bija neliels mielasts, vecāki, iznesot svētbildes, deva svētību saviem bērniem, apberot viņus ar apiņiem un kaņepju sēklām. Tikai pēc tam jaunais pāris devās uz baznīcu.

Laulāšanās laikā līgavainis un līgava turēja rokā aizdegts sveces, kuras pēc tam saglabāja. Virs jaunlaulāto galvām turēja galvas rotas — kroņus (kronis — *венец*; laulāšana — *венчание*).

Baznīcā ir savi likumi un noteikumi, kas jāievēro attiecībā uz laulāšanos. Ir noteiktas gavēņa, svētku dienas un pat nedēļas dienas, kad laulāties aizliegts. Vissvarīgākā prasība ir tā, ka laulājamiem noteikti jābūt kristītiem.

Н. В. Чудакова. Праздники..., 2

izrāde —
представление

svētbilde — икона
apiņis — хмель
kaņepes — конопля

Ukrainu kāzu nosaukums ir “vesilja”, kas senkrievu valodā nozīmē — prieks.

Pirms kāzām līgavaiņa precinieki tika sūtīti pie meitenes vecākiem ar maizi un sāli, lai noskaidrotu, vai meitene ir ar mieru precēt jaunekli. Ja meitene piekrita, tad kā piekrišanas zīmi sūtīja jauneklim dāvanā lakatu, bet preciniekiem apsēja izšūtu dvieli. Atteikuma gadījumā līgava sūtīja līgavainim ķirbi, bet preciniekiem atdeva atpakaļ dāvāto maizi un sāli.

Kāzas parasti rikoja laikā, kas bija brīvs no lauku darbiem — no Lieldienām līdz Vasarsvētkiem vai arī rudenī pēc ražas novākšanas.

Культура і побут населення України. Київ, 1993

No vēstures...

Visu 15. un 16. gs. Baltijas zemes kungi (vācieši) velti cīnījās ar zemnieku paražu — zagt sievas. Jau 1422.gadā Valkas landtāgs noteica, ka ar nāvi sodīs katru nevācieti, kas ar varu aizvedīs meitu vai sievu. To pašu bija nolēmis arī Valmieras landtāgs. 1507., 1514., 1543. gada rīkojumos bija teikts: “Kurš zemnieks aizved meitu bez viņas drauga ziņas un atļaujas, to sodīt ar kaklu; turpretim, ja tas izdarīts ar piekrišanu, tad tos abus salaulāt.”

Baltijā laulību atzina par likumīgu, ja bija ievērots princips, ka līgava jāņem ar “viņas gribu un draugu ziņu”. Šī valsts cīņa pret seno ieradumu — zagt ilga 120 gadus (1422—1543). Bet pat nāves sodi nelīdzēja. Pauls Einhorns 1649. gadā rakstīja, ka latvietim esot slikta paraža paņemt līgavas ar varu vai izvilt ar viltu.

Latviešu konversācijas vārdnīca, 1. Rīga, 1927

landtāgs — pārstāvju
sapulce

ar varu — насильно
aizved — šeit — nozog
sodīt ar kaklu — šeit —
sodīt ar nāvessodu
izvilt ar viltu — izmānīt

Ticējumi:

brūte — невеста

- brūte nedrīkst sev brūtes apģērbu šūt, tad nelaimīgi dzīvos;
- ja brūtes, kāzu drēbes šujot, diegs mezglojas — tā sieva būs laimīga;
- kad līgava brauc uz baznīcu, tai jāpārvelk trīs reizes ar roku pār seju, lai nepaliek veca;
- ja brūte baznīcā uzmin brūtgānam uz kājas, tad tā valdīs pār viņu;
- kad uz brūtes kroni lietus līst, tad būs bagāta dzīve;
- no brūtgāna nekad nedrīkst saņemt kurpes vai zeķes — tad izšķirsies;
- ja derības un kāzas dzer pilnā mēnesī, tad ies labi jaunā dzīvē un ilgi pastāvēs jauni;
- ja kāzu dienā līgavai plīvurs pārplīst, tad būs nelaimīga dzīve;
- kāzās meitas nedrīkst sēdēt galda stūrī — tad paliek vecas meitas;
- ja kāzās brūtei sāp galva, tad vīrs būs liels dzērājs;
- ja kāzu dienā brūte ir jautra — dzīvē viņai būs jāraud; ja brūte ir noskumusi — dzīvē ies labi.

dot mutes —
noskūpstīt
brūvēt — šeit — taisīt
brandavīns — degvīns

Sniedzu roku, devu mutes,
Saucu savu līgaviņu,
Saucu savu līgaviņu,
Devu zelta gredzentiņu.

Brūvē alu, cep maizīti,
Nopērc kāzu brandavīna.
Dzersim kāzas trīs dieniņas
Dziedādami, dancodami.

bāleliņš — brālis
tautiņas — precinieki

Tec, Laimiņa, tu pa priekšu,
Puķu ziedu kaisīdama,
Lai zin mani bāleliņi,
Kur tautiņas man aizveda.

Vienam tēva dēliņam
Roku devu, solījos;
Tam iedošu, tam pasniegšu
Savu zelta gredzentiņu.

No vēstures ...

saderinātais —
нареченный
saderinātā —
нареченная

12. gs. aizsākās seniem latviešiem paradums saderinātiem apmaiņties gredzeniem.

Derību gredzens pārvērtās par laulības gredzenu viduslaiku beigās un jauno laiku sākumā.

No 17. gs. Eiropā pazīstams klasiskais zelta gredzens gan jaunajai sievai, gan vīram.

zīle — бусина, стеклярус

18. gs. Latvijā kā saderināšanās gredzeni jāmin zīļu gredzeni. Tie bija no sudraba, apzeltīti, ar pāris centimetru platu vairogu, kura vidū liela sarkana zīle.

vairogs — щит

Pirms 150—200 gadiem gredzeni lietoti arī laulībās. Tiem arī bija vairogs ar zīli vidū.

Pie mums Latvijā laulības gredzenus nēsā uz labās rokas, bet Itālijā, Francijā, Spānijā un citās Viduseiropas zemēs laulības gredzeni ir uz

kreisās rokas, sirds pusē. Latvijā ir pieņemts, ka kreisajā rokā laulības gredzenu velk pēc laulības šķiršanas vai kļūstot par atraitni.

Uzskata, ka jaunlaulātajiem nevajadzētu dot uzvilkt pirkstā, pamēģināt savu gredzenu citiem. Māņticība? Var jau būt, bet labāk pasargāt to, kas mīļš.

S.Andriksone. Dzīves mācība, 4. Rīga, 1996

atraitnis — вдовец

atraitne — вдова

māņticība — суеверие

Atrodi pareizo atbildi!

1. Paradums saderinātajiem apmainīties ar gredzeniem aizsākās
 - a) viduslaikos
 - b) 17. gs.
 - c) 12. gs.
2. Zelta gredzens kā laulības gredzens pazīstams no
 - a) pirmskristietības laikiem
 - b) 17. gs.
 - c) 18. gs. vidus
3. Zīļu gredzeni kā saderināšanās gredzeni Latvijā parādījās
 - a) 18. gs.
 - b) 18. gs. beigās
 - c) 18. un 19. gs. mijā
4. Zīļu gredzeni tika lietoti laulībās
 - a) pirms 50 gadiem
 - b) pirms 100 gadiem
 - c) pirms 150—200 gadiem
5. Latvijā laulātie gredzenu nēsā
 - a) uz labās rokas
 - b) uz kreisās rokas
 - c) tikai kāzu jubilejās
6. Latvijā laulības gredzenu velk kreisajā rokā, ja
 - a) precas otrreiz
 - b) kļūst par atraitni
 - c) izšķiras
7. Nedrīkst ļaut laulības gredzenu vilkt citiem, tāpēc ka
 - a) tad visu dzīvi būs jāstrīdas
 - b) mīlas lietas jāšargā
 - c) tad var gredzenu pazaudēt

- ◆ Kas jādara jaunajam pārim, gatavojoties kāzām?
Iekavās dotos darbības vārdus lieto pavēles izteiksmē!

(Pārrunāt) ar vecākiem kāzu izdevumus! — Pārrunājiet...

(Izvēlēties) laulību ceremonijas vietu!
 (Vienoties) par viesu skaitu un (uzrakstīt) visu viesu sarakstu!
 (Sarunāt) kāzu viesību vietu un muzikantus!
 (Izvēlēties) vedējus, (apciemot) viņus un (paziņot) par saviem nodomiem!
 (Nopirkt) gredzenus!
 (Nopirkt) dāvanu vedējtēvam un vedējmātei!
 (Nopirkt) kāzu tērpus!
 (Izdomāt) kāzu ceļojuma variantus!
 (Pasūtīt) ziedus vecākiem!
 (Sarunāt) kāzu auto!
 (Nosūtīt) ielūgumus!
 (Doties) pie friziera!

Latvijā kāzu ielūgumus nosūta trīs, četras nedēļas iepriekš. Parasti izsūta speciāli iespiestus vai mākslinieciski noformētus ielūgumus. Sākumā raksta ielūdzamās personas vārdu, uzvārdu, tad — ielūguma tekstu un beigās labajā pusē — jaunlaulāto vārdus un uzvārdus. Piemēram:

Cien. Kaija Salmiņa! Laipni lūdzam Jūs piedalīties mūsu laulības reģistrācijā 1997. gada 10. maijā pulksten 13.00 Talsos, Līvzemes ielā 5, un kāzu svinībās pulksten 19.00 kultūras nama "Rītausma" telpās Ventas ielā 4.

Santa Ose, Dainis Zemītis

Ja ielūgumi iespiesti tipogrāfijā, tad viesu vārdus un uzvārdus tajos ieraksta paši jaunlaulātie vai viņu vecāki. Katram viesim sūta atsevišķu ielūgumu, izņemot ģimenes cilvēkus. Pēc ielūguma saņemšanas pieklājas atbildēt un pateikties par uzaicinājumu, kā arī informēt par savu ierašanos vai neierašanos kāzās. Ja nav iespējams ierasties, tad vajadzētu pamatot neierašanās iemeslu un kāzu dienā nosūtīt telegrammu ar laimes vēlējumiem.

Dažas piezīmes par ielūgumiem:

Ja viesi uzlūdz uz kāzu mielastu, var lūgt atbildi par piedalīšanos vai nepiedalīšanos. Šis lūgums jānorāda labā apakšējā stūrī — L.A. (Lūzdu atbildi!) Turpat blakus jāuzraksta telefons vai adrese, uz kuriem sūtīt atbildi, kā arī datums, līdz kuram atbilde tiek gaidīta.

Ja kāzas rīko ne visai zināmā vietā, ielūgumam jāpievieno paskaidrojums, kā to atrast, plāns un norādījumi, ar kādu transporta līdzekli uz turieni nokļūt.

S. Lasila. ZUG

Bēres

Mirušo apbedīšana balstās uz katras tautas reliģiju un uzskatiem par dzīvību un nāvi.

Parasti bēres notiek šādā secībā: gatavošanās bērēm, izvadišana un apbedīšana, bērū mielasts.

Dažu ticību pārstāvjiem raksturīga arī mirušā vāķēšana. Mūsu dienās visvairāk izplatītais apbedīšanas veids ir aprakšana zemē, kā arī mirušā sadedzināšana (kremācija).

Latvijā bērū ceremonijas konstatētas dziļā senatnē. Līdz ar kristietības izplatīšanos 13. gs. garīdznieki mēģināja apkarot senās bērū paražas Latvijā, centās ieviest kristīgās ceremonijas. Tomēr vēl 18. gs. daļa zemnieku apbedīja mirušos nevis baznīcas ieviestajās kapsētās, bet senajās kulta vietās (uzkalniņos, birzīs u.tml.).

19. gs. beigās — 20. gs. sākumā Latvijā sāka izplatīties arī laicīgas bērū ceremonijas. Mūsdienās aizvien populārākas atkal kļūst baznīcas bērū ceremonijas. Laicīgās ceremonijas vadītāju aicina no apbedīšanas pakalpojumu biroja, baznīcas bērū ceremoniju vada mācītājs.

Izvadišanas telpa tiek dekorēta ar zaļumiem un sēru lentēm. Šķirsts rotāts ar vainagiem un ziediem. Izvadot no kapličas vai mājām, skan sēru mūzika. Uz kapsētu šķirstu ved speciāli dekorētā automašīnā.

Pirms šķirsta guldišanas kapā sēru runu saka vai nu bērū vadītājs vai mācītājs, atvadās tuvinieki. Pēc tam mirušā tuvinieki zārku pārklāj ar tautisku segu. Bērū ceremonijas vadītājs atvadās ar trim tradicionālām smilšu sauļām, pēc tam to dara tuvinieki un pārējie pavadītāji. Pēc kapa aizbēršanas kopiņu noklāj ar egļu zariem, pēc tam noliek vainagus un ziedus. Seko klusuma brīdis, skan atvadu sēru melodija, iededzina sveces. Pavadītāji tiek aicināti uz bērū mielastu. Bērū mielasta laikā klātesošie kavējas atmiņās par kopīgi pavadīto laiku, dod aizgājēja mūža novērtējumu.

Karaša D. LST un ...

Ģimenes enciklopēdija, 1. Rīga, 1989

Kersti Č. stāstīja, ka atšķirībā no latviešiem **igauņi** pēc tam, kad kapā ir iemestas trīs sauļas smilšu, iet projām, lai apmeklētu savu piederīgo, draugu, paziņu kapus, un atnāk atpakaļ, kad kaps ir jau aizrakts, lai noliktu uz tā ziedus aizgājējam. Vēl igauņiem pieņemts bērēs nest kopīgu ziedu pušķi, vainagu no ģimenes, no kolektīva.

Regīna K. zināja teikt, ka **lietuviešiem** ir pieņemts, ka bēres notiek trešajā vai ceturtajā dienā un nelaiķis, ja apstākļi to ļauj, tiek izvadīts no mājām. Par mirušo pēc 9 dienām, 30. dienā un pēc gada baznīcā tiek noturēts aizlūgums.

Ukraiņiem bēres notiek trešajā dienā, un nelaiķi parasti izvada no mājām uz baznīcu, no baznīcas uz kapiem. Ir pieņemts uz bērēm nest tikai vainagus gan no mākslīgiem, gan no dabiskiem ziediem. Rokot ciet kapu, bērīnieki iemet sauļu zemes.

vāķēt — uzmanīt,
sargāt, paliekot
nomodā, neguļot

laicīgs — светский

kapsēta — кладбище
šķirsts — гроб
kapa kopiņa —
могильный холмик

Mirušo nedrīkstēja atstāt vienatnē, lai tajā neiemiesotos ļaunais gars un netraucētu dzīvajiem. Tāpēc pirms bērēm mirušais bija jāšargā, t.i., “jāvāķē”. Bēru dienā rīkoja rituālu — piedošanas lūgšanu. Šo rituālu veica mācītājs, mirušā vārdā lūdzot piedošanu visiem tuviniekiem. Pēc bērēm rīkoja bēru mielastu. Aizdedza sveces. Pēc “mūžīgās piemiņas” pasludināšanas sveces nodzēsa.

Mirušo ir pieņemts pieminēt pēc 9, 40 dienām un pēc gada.

Pēc tuvinieka nāves veselu gadu turpinājās sēras, kuru laikā nedrīkstēja rīkot lielas dzīres, svinības. Gadu nedrīkstēja balsināt māju un rīkot lielas pārbūves.

Культура і побут населення України. Київ, 1993

Kapu svētki

Vasaras otrajā pusē kapu svētki aptver gandrīz visas Latvijas kapsētas. Šajos svētkos ik gadu tiek tuvi un attāli radi, paziņas, arī pasaulē aizklīduši viena novada ļaudis, lai atcerētos savus aizgājējus, tuviniekus. Parasti šai dienā kapsētā notiek dievkalpojums, kur tiek aizlūgts par aizgājējiem. Tuvinieku kapi tiek sakopti, uz tiem tiek nolikti ziedi un aizdedzinātas svecītes.

Mirušo piemiņas diena

Citur kristīgajā pasaulē atzīmē Mirušo piemiņas dienu. Latviešiem tā pazīstama kā Svecīšu vakars, kas tiek atzīmēts novembra pēdējā vai priekšpēdējā svētdienā.

Mirušo piemiņas dienu rīko vēlā rudenī, kad mirušo atdusas vieta — kapsēta jāšagatavo mieram. Šajā atceres vakarā piederīgie pie mirušo kapa vietas aizdedz sveces.

Ģimenes enciklopēdija, 1. Rīga, 1989

Regīna K. zināja stāstīt, ka **Lietuvā** 1. novembris ir Visu Svēto diena un 2. novembris — Mirušo piemiņas diena. Tās ir svētku dienas un brīvas dienas, lai cilvēki varētu apmeklēt savu piederīgo kapus. Šajās dienās baznīcās, arī kapos notiek dievkalpojumi; tiek sakopti kapi, aizdedzinātas svecītes.

Ir pieņemts apkopt arī blakus kapa kopiņu, ja redz, ka tā ir nesaņemta.

Kersti Č. stāstīja, ka **igauņiem** ir pieņemts, ka kapi jāsakārto pirms Jāņiem vai Jāņos.

Ukrainā katru gadu nedēļu pēc Vasarsvētkiem (Zaļumsvētkiem) vai arī šo svētku dienā kapos notiek Mirušo piemiņas diena. Kapi tiek sakopti un uz tiem līdzīgi paņemts svētku cienasts. Zaļumus, ar kuriem poš mājas, pēc tam aiznes uz kapiem.

Культура і побут населення України. Київ, 1993

aizgājējs — умерший,
усопший

piederīgie — родные,
близкие

Literatūra

1. *Ābelnieks R.* Latvija divdesmitajā gadsimtā. Rīga, 1997
2. Alfa un omega. Enciklopēdiska rokasgrāmata. Rīga, 1992
3. *Andriksone S.* Dzīves mācība, 1.—4. Rīga, 1993. — 1996
4. *Auns M., Auns O., Ābelnieks R., Kostanda O., Pelkaus E., Vjacira I.* Latvijas vēsture. Rīga, 1993
5. *Baumerts I., Kurlovičs G., Tomašūns A.* Latvijas vēstures pamatjautājumi. Rīga, 1998
6. *Brigadere A.* Anneles stāsti. Sprīdīša bibliotēka, 2. Rīga, 1987
7. Dabas un vēstures kalendārs 1993. gadam. Rīga, 1992
8. *Freibergs J.* Jaunāko laiku vēsture. 20. gadsimts. Rīga, 1998
9. Gadagrāmata Mājai un Ģimenei. Rīga, 1990., 1991., 1992., 1994., 1995
10. *Grīns M., Grīna M.* Latviešu gads, gadskārta un godi. Rīga, 1992
11. *Ģermanis U.* Latviešu tautas piedzīvojumi. Rīga, 1990
12. Ģimenes enciklopēdija, 1. Rīga, 1989
13. Jūsu kaimiņš — Eiropas Savienība. Luxembourg, 1995
14. *Karaša D.* Latviskās sadzīves tradīcijas un godi. Rīga, 1991
15. *Ķēniņš I.* Seno laiku vēsture. Rīga, 1994
16. *Lasila S.* Jaunā zelta uzvedības grāmata. Rīga, 1994
17. Latviešu tautas dzīvesziņa 1., 3. Rīga, 1990, 1991
18. Latvju tautas daiņas. Rīga, 1928
19. *Līdeks O.* Latviešu svētki. Latviešu svinamās dienas. Rīga, 1991
20. *Meredita S.* Pasaules reliģijas. Enciklopēdija. Rīga, 1997
21. *Olupe E.* Latviešu gadskārtu ieražas. Rīga, 1992
22. *Rancāne-Ozola M.* Man bija sešpadsmit... Rīga, 1997
23. Senču kalendārs 1999. gadam. Rīga, 1998
24. *Senkēviča B.* Jāņi — vasaras saulgrieži. Rīga, 1992
25. *Siliņš K.* Latviešu personvārdu vārdnīca. Rīga, 1990
26. *Šterna M.* Senā gadskārta. Rīga, 1998
27. *Taurēns J.* Latvijas vēstures pamatjautājumi un valsts konstitucionālie principi. Rīga, 1996
28. Ziemassvētki. Sast. H. Stalte. Rīga, 1989
29. *Germaniene G. V.* Sendvinis kalendorius. Vilnius, 1997
30. *Vārķ V.* Rahvakalendari tāhtpāevi. Tavandeid. Tallinn, 1991
31. *Зеленченко Т.* Українські народні свята. Харків, 1997
32. Журнал "Лехаим". 1998, март — апрель.
33. Культура і побут населення України. Київ, 1993
34. Рош Гашана — Новый Год. Иерусалим, 1990
35. *Чудакова Н. В.* Праздники для детей и взрослых, 1—2. Москва, 1997.
36. Энциклопедия зимних праздников. Санкт-Петербург, 1995

Pielikums

Projekta darbs

Projekts —kalendārs.

Mērķis — Izveidot kādas tautas svētku un tradīciju kalendāru.

1. Sadalieties grupās pa 4—5 cilvēkiem!
2. Izvēlieties kādu no tautām, kuras dzīvo Latvijā!
3. Veiciet pētījumu un apkopojiet informāciju par šīs tautas svētkiem un tradīcijām!
4. Izveidojiet kalendāru!
5. Sagatavojiet ziņojumu par sava pētījuma rezultātiem!
(Piemēram: "Igauņu svētku un tradīciju kalendārs")

Ieteikumi darba sekmīgai norisei:

Izstrādājiet grafiku, ieplānojot laiku

- materiālu vākšanai;
- materiālu apstrādei;
- savstarpējām diskusijām;
- projekta rakstīšanas (kalendāra sastādīšanas) procesam;
- citu iepazīstināšanai ar paveikto.

Grupā kopā izlemiet, kādā veidā noformēsiet darba rezultātus.

Kad materiāli apkopoti, sadaliet turpmākos pienākumus:

- kurš rakstīs;
- kurš zīmēs;
- kurš iepazīstinās ar paveikto citus.

Krustvārdu miklu un citu uzdevumu atrisinājumi

13. lpp. *Horizontāli* 1. Decembris. 2. Aprīlis. 3. Jūnijs. 4. Novembris. 5. Maijs. 6. Septembris. *Vertikāli* 1. Marts. 2. Jūlijs. 3. Janvāris. 4. Augusts. 5. Februāris. 6. Oktobris.

13. lpp. Gads, mēneši, dienas, nakts, stundas, minūtes, sekundes.

13. lpp. Tikai gadu vecs, bet tā novecojis, ka nekam neder. Kalendārs.

38. lpp. 1. Jaungads. 2. Egle.

52. lpp. Nāc nākdama Liela diena	Lieldienas, Lieldienas,
Visi bērni tevi gaida,	Kā mēs tevi gaidījām,
Visi bērni tevi gaida,	Tu atvedi spožu sauli
Aiz vārtiem sasēduši.	Manas mātes sirsniņā.

53. lpp. Ola. Putns. Zaķis. Sīpols. Pūpols.

53. lpp. Pūpols, šūpoles, zaķis, pavasaris, saulgrieži, Lieldienas.

62. lpp. 1. Alus. 2. Siers. 3. Ozols. 4. Līgošana. 5. Paparde. 6. Gulēt. 7. Ugunskuru.

83. lpp. 1. Zieme. 2. Četri. 3. Egle. 4. Bērniem. 5. Advente. 6. Maiss. 7. Sniegs. 8. Piestāv. 9. Ēdieni. 10. Sagaidīt. 11. Klusa. 12. Zirņi.

Nacionālo skolu un kultūras biedrību adreses

Rīgas Igaņu skola — L.Nometņu iela 62, LV —1002 Rīga, tālrunis 7 601428

Rīgas Lietuviešu pamatskola — Nīcgales iela 22, LV —1084 Rīga, tālrunis 2 571905

Rīgas Ukrainu vidusskola — Visvalža iela 4, LV —1001 Rīga, tālrunis 7 288515

Latvijas Igaņu biedrība — L.Nometņu iela 62, LV —1002 Rīga, tālrunis 7 601425

Rīgas Ebreju kopiena — Skolas iela 6, LV —1010, Rīga, tālrunis 7 285601

Daugavpils Krievu kultūras centrs — Nometņu iela 21, LV — 5400 Daugavpils, tālrunis 54 10951

Itas Kozakēvičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācija — Slokas iela 37, LV —1007 Rīga, tālrunis 7 613638

Svētki un godi

Mācību līdzeklis domāts galvenokārt skolotājiem,
kas māca latviešu valodu kā otro valodu.

Dots Latvijas Republikas svētku, atceres dienu, gadskārtu
un tradīciju kalendārs, svinamo un atzīmējamo dienu īsi apraksti,
ar šo tematiku saistīti papildmateriāli, kā arī dažādas
grūtību pakāpes vingrinājumi un uzdevumi.

Aplūkojot populārākos latviešu gadskārtu svētkus
un ģimenes godus, salīdzinājumam sniegtas ziņas arī
par dažu citu Latvijā dzīvojošu tautu tradīcijām.

Izdevums var noderēt katram, kas latviešu valodas
apgūves gaitā vēlas iepazīt latviešu svētku tradīcijas
un kultūru.

ISBN 9984-9344-2-X

